

Regional analyse for Horten 2014

Attraktivitetsanalyse: Befolkningsutvikling, næringsutvikling og scenarier

KNUT VAREIDE & MARIT O. NYGAARD

TF-notat nr. 66/2014

Tittel: Regional analyse for Horten 2014
Undertittel: Attraktivitetsanalyse: Befolkningsutvikling, næringsutvikling og scenarier
TF-notat nr: 66/2014
Forfatter(e): Knut Vareide og Marit Nygaard
Dato: 14. januar 2015
ISBN: 978-82-7401-762-7
ISSN: 1891-053X
Pris: 150,- (Kan lastes ned gratis fra www.telemarksforskning.no)
Framsidedfoto: Illustrasjon Nygaard/Vareide
Prosjekt: Regionale analyser 2014
Prosjektnr.: 20140170
Prosjektleder: Knut Vareide
Oppdragsgiver(e): Horten kommune

Spørsmål om dette notatet kan rettes til:

Telemarksforskning
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: +47 35 06 15 00
www.telemarksforskning.no

Resymé:

I notatet gis en beskrivelse av utviklingen i Horten, med hensyn til befolknings- og næringsutvikling. Sammenhengene og drivkreftene blir analysert ved bruk av Attraktivitetsmodellen. Notatet beskriver også utdanningsnivået i befolkning og næringsliv, og oppsummerer resultatene fra NHOs NæringsNM.



Knut Vareide er utdannet sosialøkonom (cand oecon) fra Universitetet i Oslo (1985). Han har arbeidet ved Telemarksforskning siden 1996.



Marit Owren Nygaard er utdannet samfunnsøkonom (M.Sc. Economics) fra Universitetet for miljø- og biovitenskap i Ås (2012). Hun har jobbet ved Telemarksforskning siden 2013.

Forord

Denne rapporten inngår i en serie med analyserapporter for kommuner, regioner og fylker i Norge, som er utført av Telemarksforskning i 2014. Det er benyttet en modell for attraktivitet som er utviklet med støtte fra Oslofjordfondet i forbindelse med prosjektet *Attraksjonskraft gjennom stedsinnovasjon*. Modellen er videreutviklet vesentlig i løpet av 2014, blant annet gjennom at det er utviklet en scenariomodell som viser hvordan utviklingen kan bli i framtiden i ulike scenarier.

De regionale analysene er svært verdifulle for forskningen i slike prosjekt, siden vi får anvendt modeller og empiriske metoder for ulike geografiske områder. Gjennom dette arbeidet får vi også testet relevans og kvalitet gjennom dialog med mange forskjellige og kompetente oppdragsgivere som arbeider profesjonelt med regional utvikling i praksis.

Telemarksforskning har laget slike regionale analyser i en årrekke. Tidligere var analysene i stor grad deskriptive, og nøyde seg stort sett med å beskrive en rekke indikatorer for befolknings- og næringsutvikling. Etter hvert har vi lagt mer vekt på å finne sammenhenger, gjennom å koble de ulike trekkene i en region sammen i stadig mer helhetlige modeller. De fleste oppdragsgiverne etterspør slike rapporter fordi de skal brukes i en strategisk sammenheng. Da er det ikke tilstrekkelig kun å beskrive ulike utviklingstrekk hver for seg.

For at utviklingen på et sted skal kunne påvirkes gjennom bevisste strategier, er det nødvendig å forstå sammenhengene og avdekke årsaker og drivkrefter til den faktiske utviklingen samt å forstå hvilke faktorer man kan gjøre noe med. Først da blir analysene virkelig nyttige i det strategiske arbeidet. Med den nye scenariomodellen blir den strategiske relevansen enda sterkere, fordi vi har et redskap som kan kalibrere målene i den regionale utviklingen for hver enkel kommune, region eller fylke. Vi kan da også vise hvordan de strukturelle forholdene sannsynligvis vil påvirke framtidig utvikling, og hva som skal til for at et sted kan realisere sine målsettinger.

Bø, 14. januar 2015

Knut Vareide

Prosjektleder

Innhold

Sammendrag.....	5
1. Befolkning.....	8
2. Arbeidsplasser	12
3. Pendling og arbeidsmarkedsintegrasjon.....	32
4. Bostedsattraktivitet	34
5. Scenarier for framtidig vekst	40
6. Utdanning	47
7. NæringsNM.....	51

Sammendrag

Horten er en kommune som har hatt omtrent samme befolkningsvekst som Norge og Vestfold fra 2000 til 2013. Trenden er imidlertid litt negativ. Mellom 2000 og 2008 hadde Horten høyere befolkningsvekst enn landet, men i de siste årene har befolkningsveksten vært lavere. Horten har nå et flyttetap mot andre norske kommuner, lavere nettoinnvandring og lavere fødselsoverskudd enn landet som helhet.

Arbeidsplassveksten i Horten har også vært ganske lik veksten i landet fra 2000 til 2013, selv om det var en liten nedgang i 2013. Det skyldes imidlertid at det har vært en sterk vekst i antall ansatte i offentlig sektor. I næringslivet har arbeidsplassveksten vært svakere enn i resten av landet. Fram til 2008 hadde næringslivet i Horten samme vekst som næringslivet i Norge, men etter 2008 har det blitt færre arbeidsplasser i næringslivet i Horten, mens det har vært en vekst på landsbasis.

Når vi skal analysere utviklingen i næringslivet deler vi opp næringslivet i tre strategiske næringstyper; basisnæringer, besøksnæringer og regionale næringer.

Basisnæringer er de bedriftene som produserer for et nasjonalt eller internasjonalt marked. Basisnæringene omfatter primærnæringer, industri og de mest konkurranseutsatte tjenestene som forskning, tele, IKT, engineering og liknende. Horten er en industrikommune, og har spesielt mye verkstedindustri. Verkstedindustrien i Horten har hatt mye sterkere vekst enn verkstedindustrien i Norge mellom 2000 og 2013, men har hatt nedgang etter 2008. Mesteparten av denne nedgangen kan tilskrives finanskrisen og andre strukturelle forhold. Basisnæringene i Horten utviklet seg langt bedre enn de strukturelle forholdene tilsa i årene fram til 2006. Etter 2006 har utviklingen variert mellom å ha vært bedre og svakere enn de strukturelle forholdene skulle tilsi.

Besøksnæringene omfatter de bedriftene som er avhengige av at kundene må være personlig til stede. Det er bransjer som overnatting, servering, butikkhandel, kultur og diverse personlige tjenester. Besøksnæringene omfatter turistbransjene, men er definert litt videre. Stedenes egen befolkning er en stor kundegruppe for besøksnæringene, og besøksnæringene blir dermed sterkt påvirket av befolkningsveksten på stedet. Horten har større andel av sysselsettingen knyttet til besøksnæringer i egen kommune enn gjennomsnittet av norske kommuner, men mindre andel enn de andre byene i Vestfold, som Tønsberg, Sandefjord og Larvik. Horten har hatt en ganske svak utvikling av sine besøksnæringer etter 2000.

De regionale næringene består av bransjer som ikke passer inn i basisnæringer eller besøksnæringer, og består av bransjer som bygg og anlegg, finans og forretningsmessig tjenesteyting, transport, engroshandel m fl. Det er bransjer som ofte ikke får stor oppmerksomhet i kommunale og regionale næringsstrategier, men som er viktige fordi det er mange arbeidsplasser i disse bransjene. De regionale næringene har vokst raskere i Norge enn besøksnæringer og basisnæringer. Horten har relativt liten andel av sysselsettingen i de regionale næringene. De regionale næringene har også utviklet seg svakere i Horten enn i resten av landet.

Samlet sett har næringslivet i Horten utviklet seg litt svakt etter 2000, uten at vi har kunnet forklare dette med strukturelle forhold. Horten har dermed framstått som lite attraktiv for bedrifter og besøk. Næringsattraktiviteten er imidlertid ikke veldig svak, men altså under gjennomsnittet for norske kommuner.

Vi har også analysert nettoflyttingen til Horten. Horten har hatt bedre nettoflytting enn arbeidsplassveksten isolert sett skulle tilsi. Horten er en relativt stor kommune som er godt integrert i arbeidsmarkedet utenfor kommunen. Det er et strukturelt trekk som virker positivt. I årene fra 2000 til 2011 var nettoflyttingen (inkludert innvandring) til Horten bedre enn forventet ut fra arbeidsplassvekst og strukturelle forhold. Det tolker vi som at Horten var en attraktiv bostedskommune. I de siste to årene har imidlertid nettoflyttingen til Horten blitt mye svakere uten av det kan forklares av strukturelle forhold eller arbeidsplassveksten. Dermed framstår Horten nå som en lite attraktiv bostedskommune.

Til slutt i denne rapporten har vi laget scenarier for framtidig vekst i befolkning og arbeidsplasser i Horten. Horten ligger an til å få vekst i folketallet, og komme opp i et folketall på nesten 30 000 innbyggere i 2040, dersom den nasjonale befolkningsveksten blir som i SSBs middelframskrivinger og de strukturelle trekkene i næringsutviklingen fortsetter som i de siste ti årene. Antall arbeidsplasser vil med de samme betingelsene øke svakt de første årene for deretter å flate ut, ettersom veksten i Norge antas å bli svakere.

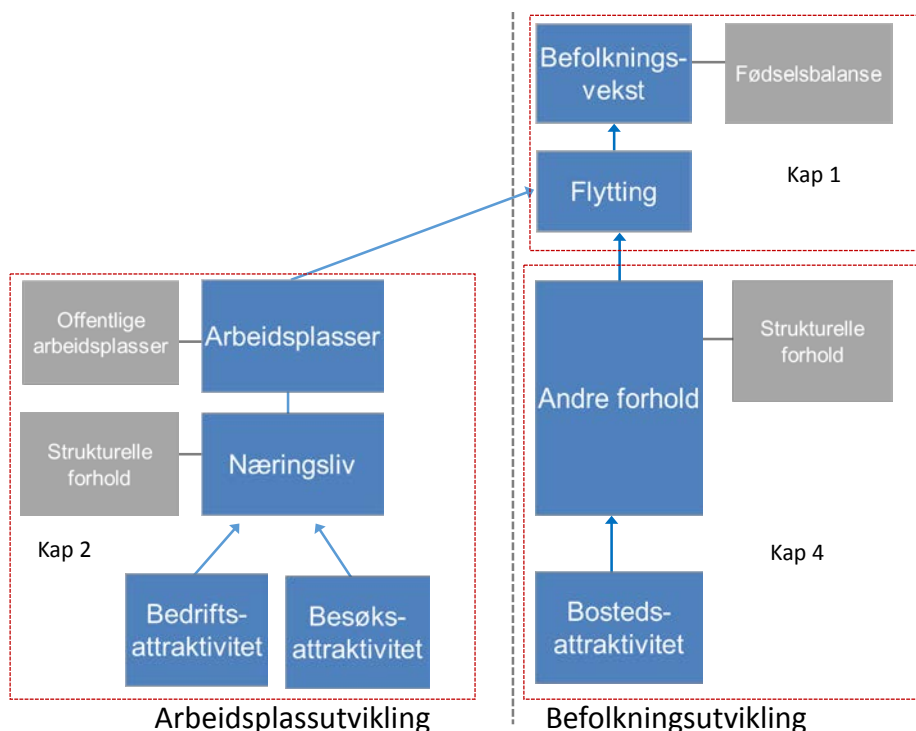
Horten kan øke befolkningsveksten, og særlig arbeidsplassveksten, dersom de lykkes med å bli en attraktiv kommune for næringsliv og bosetting. I dette høyvekstscenariet vil befolkningen kunne vokse til over 35 000 innbyggere i 2040. Det vil bety at kommunen har en utvikling som er bedre enn «statistisk normalt», og fordrer at kommunen og næringslivet i kommunen har tiltak å sette inn som er mer effektive enn de fleste andre norske kommuner.

I rapporten er det et eget kapittel om utdanningsnivå i befolkning og næringsliv. Horten har en høy andel av befolkningen med minst tre års høyskoleutdanning. Næringslivet i Horten har et svært høyt utdanningsnivå i forhold til andre kommuner i landet. Når vi korrigerer for bransjestrukturen i næringslivet i Horten, er utdanningsnivået femte høyest av alle kommunene i landet.

Sist i rapporten oppsummeres resultatene fra NHOs NæringsNM. NæringsNM måler næringslivets prestasjoner med hensyn til nyetablering, vekst og lønnsomhet. Næringslivet i Horten hadde høy etableringsaktivitet i 2013, men forholdsvis lav andel lønnsomme bedrifter og vekstbedrifter. Samlet sett kommer Horten ut litt under middels i NæringsNM.

Innledning – notatets oppbygging

I de første seks kapitlene i dette notatet vil vi beskrive og analysere utviklingen i befolkning og antall arbeidsplasser. For å analysere drivkreftene i utviklingen vil vi bruke Attraktivitetsmodellen. Denne modellen har Telemarksforskning utviklet for å forstå drivkreftene bak den regionale utviklingen. Modellen er designet spesielt for å skille ut strukturelle drivkrefter, det vil si drivkrefter som det enkelte sted ikke kan gjøre noe med, fra det vi definerer som attraktivitet. Steder kan være attraktive for bedrifter eller besøk. Det fører til at stedet får en sterkere vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet enn de strukturelle forholdene tilsier. Steder kan også være attraktive som bosteder, og dermed få en nettoflytting som er høyere enn forventet ut fra stedets arbeidsplassvekst og strukturelle forhold. Summen av stedets attraktivitet med hensyn til bedrift, besøk og bosetting vil utgjøre stedets samlede attraktivitet.

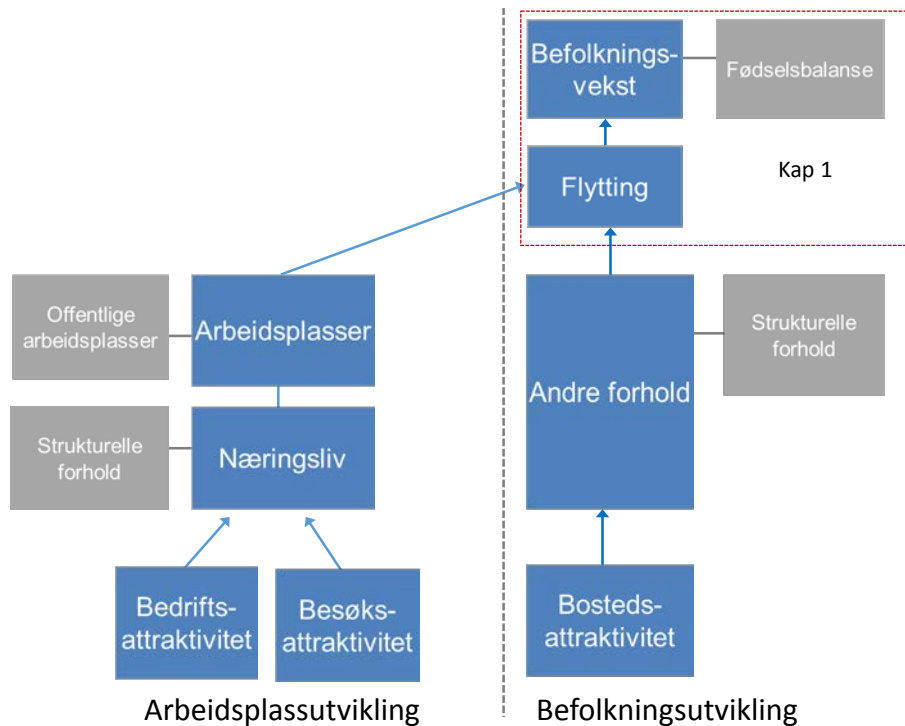


Figur 1: Attraktivitetsmodellen.

Attraktivitetsmodellen er vist skjematisk i figuren over, og vi vil utdype hvordan modellen virker etter hvert i notatet. Notatets struktur vil følge modellen. I kapittel 1 vil vi gi en kort beskrivelse av befolkningsutviklingen. I kapittel 2 vil vi beskrive og analysere arbeidsplassutviklingen, og særlig arbeidsplassutviklingen i næringslivet. I kapittel 4 binder vi samme arbeids- og befolkningsutviklingen, og analyserer nettoflyttingen, de strukturelle flyttefaktorene og bostedsattraktiviteten. Mellom kapittel 2 og 4 har vi et kapittel om pendling og arbeidsmarkedsintegrasjon, fordi det er forhold som har betydning for flyttingen til stedet og sammenhengen mellom arbeidsplassvekst og flytting. I kapittel 5 bruker vi Attraktivitetsmodellen til å vise scenarier for fremtidig utvikling av arbeidsplasser og befolkning. Dernest følger to kapitler som ikke har direkte forbindelse med attraktivitetsanalysen: Kapittel 6 er viet formelt kompetansenivå i befolkning og næringsliv. Kapittel 7 handler om NHOs NæringsNM, som viser hvordan næringslivet gjør det med hensyn til nyetableringer, vekst og lønnsomhet.

1. Befolkning

Befolkningsutviklingen er nok den mest sentrale størrelsen i regional utvikling. I dette kapitlet vil vi ganske kort beskrive hvordan befolkningsutviklingen har vært, og hvordan befolkningsendringene er sammensatt av fødselsbalanse og flytting. Vi vil også se på hvordan flyttingen er sammensatt av innenlands flytting og innvandring. Til slutt introduserer vi begrepet relativ flytting, som vi vil bruke i analysene om bostedsattraktivitet i kapittel 4.

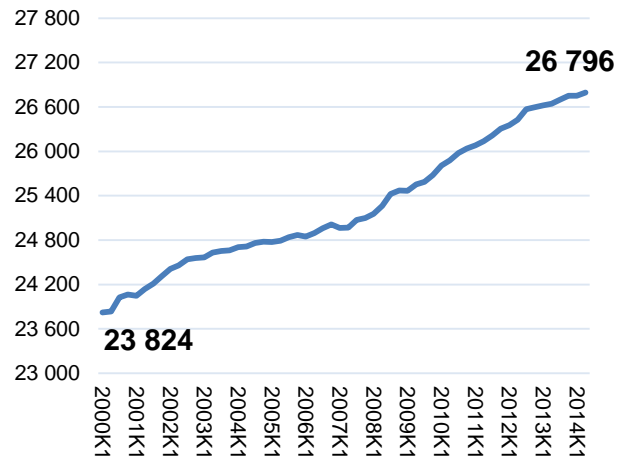


Befolkningsendringer er summen av fødselsbalansen og stedets samlede nettoflytting inkludert netto innvandring. I analysene vil vi nøye oss med å beskrive fødselsbalansen kort. I figuren har såkalt eksogene faktorer fått en grå farge, og fødselsbalansen har blitt definert som eksogen. Det er fordi vi ikke forsøker å forklare eller forstå stedenes fødselsbalanse. Det er ikke vanlig å forsøke å påvirke fødselsbalansen i regionalt utviklingsarbeid, og da er det heller ikke så stor betydning å forstå bakenforliggende årsaker. Vi vet at fødselsbalansen er et resultat av stedets alders- og kjønnsfordeling og fruktbarhet blant stedets kvinner, men vi vil ikke gå nærmere inn på disse faktorene.

I stedet vil vi fokusere på nettoflyttingen. Steder, kommuner og regioner som ønsker å stimulere sin befolkningsvekst fokuserer på å tiltrekke seg innflyttere eller begrense utflyttingen. I begge tilfeller blir nettoflyttingen bedre. Derfor er det flyttingen som det er behov for å forstå. Nettoflyttingen er derfor en sentral komponent i Attraktivitetsmodellen. I dette kapitlet beskrives nettoflyttingen. Senere i notatet, etter at vi har behandlet arbeidsplassveksten og pendlingsmønstrene, vil vi analysere nettoflyttingen med bakgrunn i disse variablene, for å avdekke drivkrefter og forklaringer til at nettoflyttingen varierer fra sted til sted.

1.1 Folkemengden

Ved utgangen av andre kvartal 2014 var det 26 796 innbyggere i Horten. Det er en oppgang fra 23 824 i 2000. Veksten har vært spesielt stor etter 2007. Det reflekterer den økte befolkningsveksten i Norge etter 2007, ettersom arbeidsinnvandringen fra Europa økte.

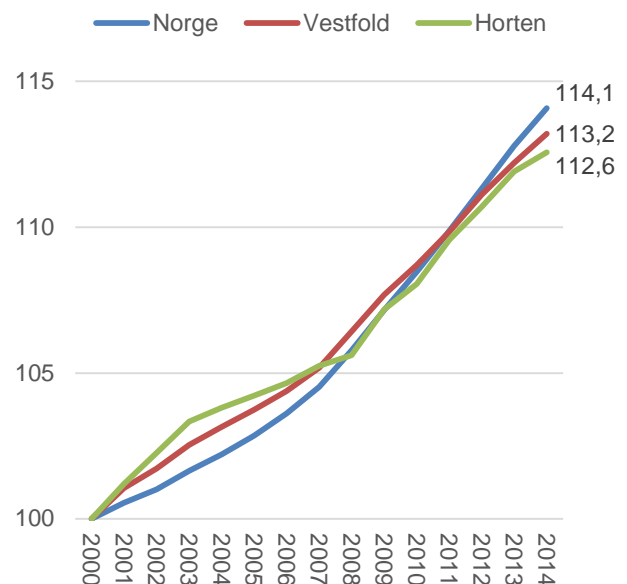


Figur 2: Befolkningen i Horten fra 31. mars 2000 til 30. juni 2014

1.2 Indeksert vekst

Norges befolkning har økt med 14,1 prosent fra 2000 til i dag. Befolkningen i Vestfold har økt med 13,2 prosent. Befolkningsveksten i Horten har vært nesten like høy som befolkningsveksten i fylket og på landsbasis. Folkemengden i Horten har økt med 12,6 prosent fra 2000 til 2014.

Horten hadde høy befolkningsvekst fram til 2003 i forhold til Vestfold og Norge. Befolkningsveksten i Horten har imidlertid dabbet litt av de siste par årene, og er nå klart svakere enn i Vestfold og Norge.



Figur 3: Indeksert befolkningsvekst i Horten, Vestfold og Norge fra 1. januar 2000 til 1. januar 2014.

1.3 Befolkningsutviklingen dekomponert

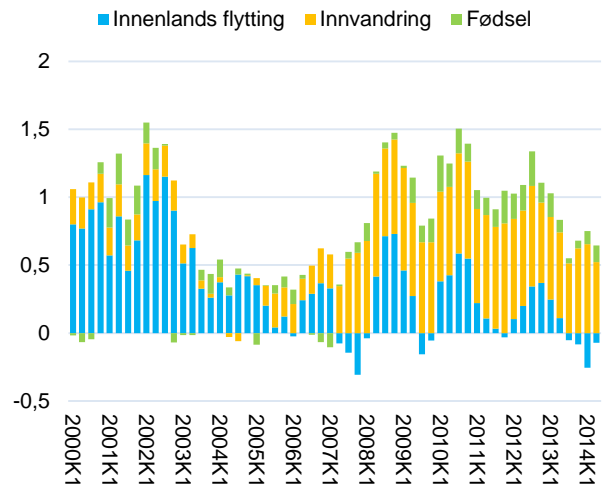
Vi kan dekomponere befolkningsutviklingen i fødselsbalanse, netto innvandring og netto innenlands flytting.

På begynnelsen av 2000-tallet var det den innenlandske flyttingen som bidro mest til befolkningsveksten i Horten. Etter 2007 er det innvandringen som har bidratt mest til befolkningsveksten. Fødselsbalansen har stort sett vært positiv, men den bidrar lite til befolkningsveksten.

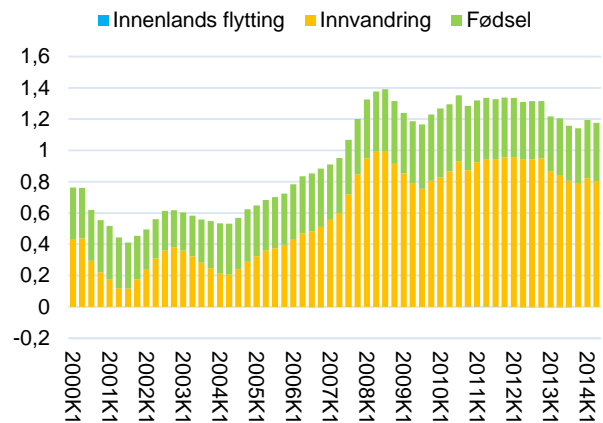
Som vi så på forrige side, har Norge hatt en høy befolkningsvekst siden 2000. I figur 5 ser vi hvordan befolkningsveksten i Norge er dekomponert. Spesielt etter 2007 har nettoinnvandringen til Norge vært høy, og den har bidratt mer til befolkningsveksten enn det fødselsbalansen har. Fødselsbalansen har vært positiv i alle årene, og den er litt høyere nå enn for fjorten år siden.

For å sammenlikne utviklingen i Horten med utviklingen på landsbasis, opererer vi med det vi kaller relativ utvikling. Det er utviklingen i Horten fratrukket utviklingen på landsbasis.

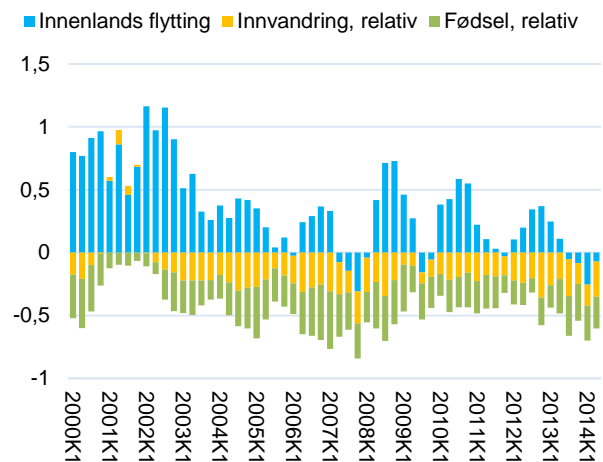
Nettoinnvandringen til Horten er lavere enn nettoinnvandringen på landsbasis. Fødselsbalansen i Horten er også lavere enn fødselsbalansen nasjonalt. Horten har i perioder hatt sterkere vekst i befolkningen enn ellers i landet på grunn av netto innflytting fra andre norske kommuner. I det siste året har det vært netto utflytting til andre norske kommuner. Da blir befolkningsveksten klart lavere enn i resten av landet.



Figur 4: Årlige, prosentvis befolkningsendringer målt hvert kvartal i Horten, dekomponert i fødselsbalanse, innenlands flytting og innvandring.



Figur 5: Årlige, prosentvis befolkningsendringer Norge, dekomponert i fødselsbalanse og innvandring.



Figur 6: Befolkningsutviklingen i Horten relativt til utviklingen på landsbasis.

1.4 Relativ flytting

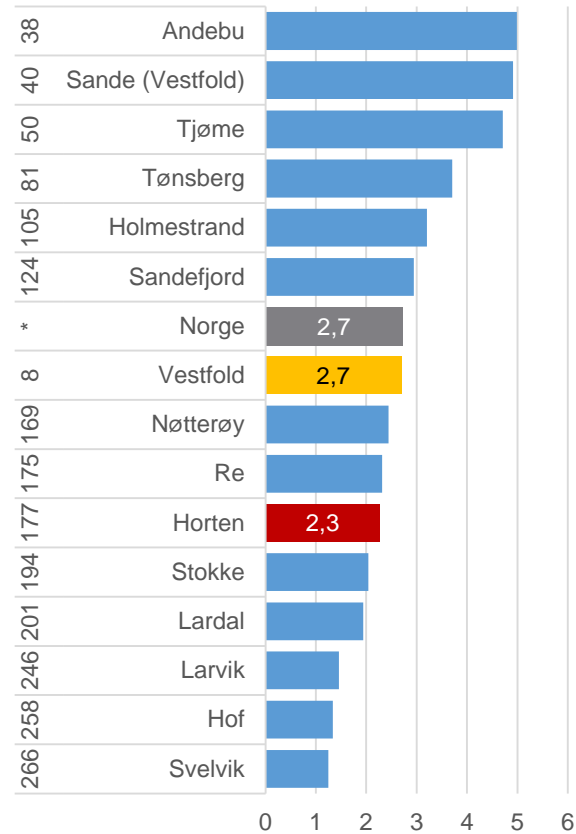
I regional utvikling er vi spesielt opptatt av flyttemønstrene. Det er enkelte ting en kommune ikke kan gjøre noe med selv. Det gjelder f.eks. fødselsbalansen i kommunen og nettoinnvandringen nasjonalt. Men en kommune kan selv gjøre tiltak for å bedre flyttebalansen til kommunen. Vi er derfor opptatt av den relative flyttingen. Den relative flyttingen er nettoflyttingen til kommunen, fratrukket nettoflyttingen på landsbasis.

Figur 7 viser nettoflyttingen til kommunene i Vestfold for den siste treårsperioden. Det er også lagt inn en stolpe som viser nettoflyttingen til Vestfold fylke og nettoflyttingen til landet som helhet (dvs. nettoinnvandringen på landsbasis). De kommunene som har hatt en høyere nettoflytting enn Norge, har hatt en positiv relativ flytting.

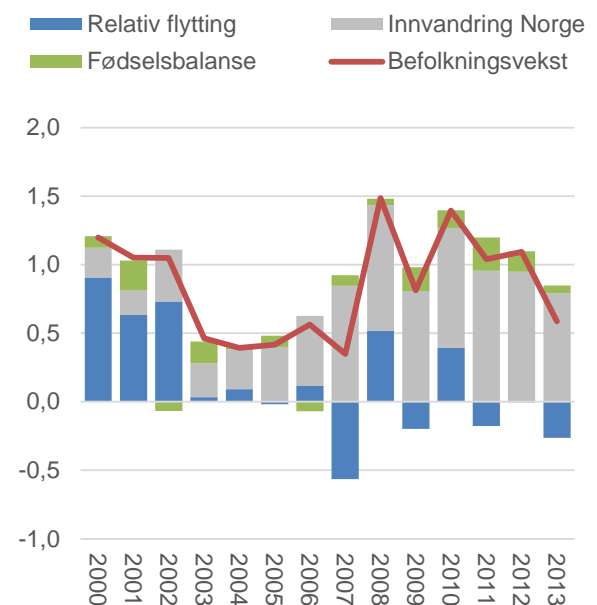
Mens nettoflyttingen til landet som helhet har vært på 2,7 prosent i den siste treårsperioden, har nettoflyttingen til Horten vært på 2,3 prosent. Horten har derfor hatt en negativ relativ flytting i den siste treårsperioden. Nettoflyttingen til Horten er rangert som nummer 177 blant landets 428 kommuner. Nettoflyttingen til Vestfold er like høy som nettoflyttingen på landsbasis. Nettoflyttingen til Vestfold er rangert som nummer 8 blant landets 19 fylker.

Figur 8 viser den relative flyttingen til Horten over tid. Den røde linjen viser befolkningsveksten. De grå stolpene viser forventet nettoflytting på grunn av generell innvandring til Norge. De blå stolpene viser den relative flyttingen, det vil si den delen av befolkningsveksten som verken kan forklares av fødselsbalanse eller innvandring på landsbasis.

Den relative flyttingen var meget høy på begynnelsen av 2000-tallet. I de siste årene har den relative flyttingen til Horten vært svakt negativ. Flyttetallet har altså vært lavere enn man skulle forvente det siste året.



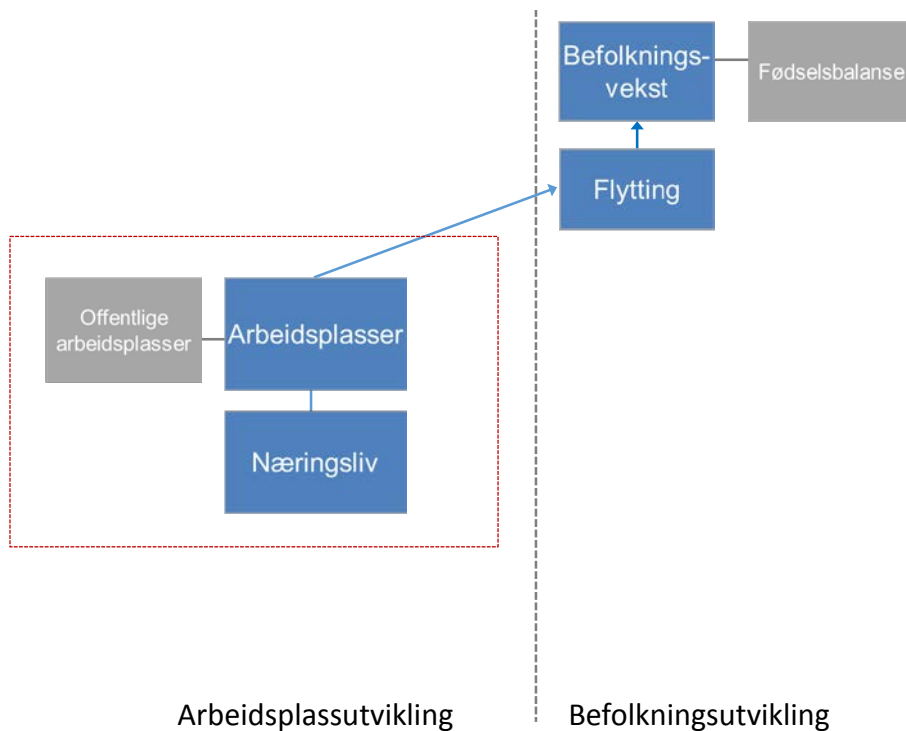
Figur 7: Nettoflyttingen til kommunene i Vestfold, fylket og Norge i perioden 2011-2013.



Figur 8: Den årlige prosentvise befolkningsveksten i Horten dekomponert i fødselsbalanse, innvandring til Norge og relativ flytting.

2. Arbeidsplasser

I dette kapitlet skal vi beskrive og analysere utviklingen av antall arbeidsplasser. Arbeidsplassutviklingen er sammen med befolkningsutviklingen de to sentrale størrelsene som vi må beskrive, analysere og forstå i den regionale utviklingen. Vi vil starte med en beskrivelse av utviklingen av antall arbeidsplasser samlet, og sektorvis. Deretter ser vi nærmere på hvordan de enkelte delene av næringslivet har utviklet seg. Til slutt analyserer vi utviklingen i de enkelte delene av næringslivet for å finne ut hvor mye som kan forklares av strukturelle forhold og hvor stor del av utviklingen som synes å komme fra spesielle forhold i regionen.



Figur 9: Attraktivitetsmodellen – de delene av attraktivitetsmodellen som beskriver befolkningsutviklingen og arbeidsplassutviklingen.

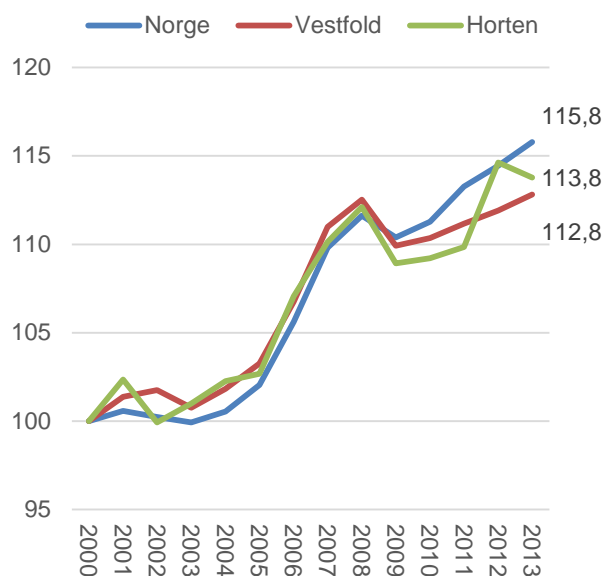
Vi skal starte med å beskrive den samlede arbeidsplassutviklingen, for deretter å se på hvordan utviklingen er i privat og offentlig sektor.

2.1 Arbeidsplasser – antall og vekst

Antall arbeidsplasser i Norge har økt med 15,8 prosent fra 2000 til 2013. I samme periode har antall arbeidsplasser i Horten vokst med 13,8 prosent. Det er litt lavere enn veksten nasjonalt, men høyere enn veksten i Vestfold, som har vært på 12,8 prosent.

Figuren illustrerer at veksten i Horten og i Vestfold ser ut til å ha fulgt den nasjonale veksten ganske tett. Det er først etter finanskrisen at det har blitt noen vesentlige forskjeller på veksten lokalt og veksten nasjonalt.

2013 ble et dårlig år for arbeidsplassveksten i Horten. Det ble færre arbeidsplasser i løpet av året, men det var vekst både i Vestfold og i Norge.

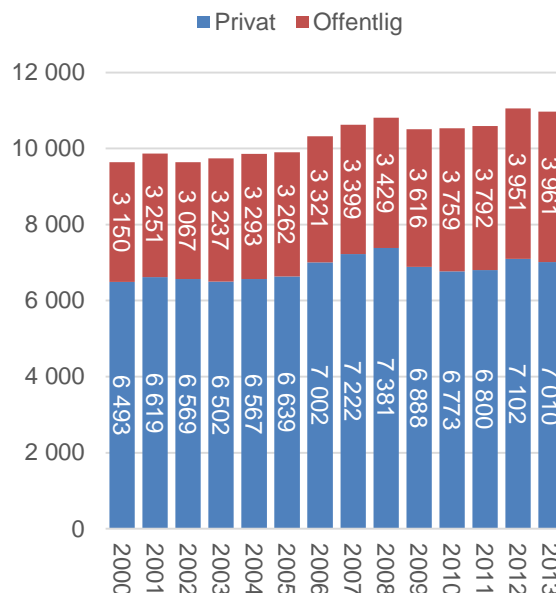


Figur 10: Indeksert arbeidsplassvekst, alle sektorer, i Norge, Vestfold og Horten.

Figur 11 viser antall arbeidsplasser i offentlig og privat sektor i Horten fra 2000 til 2013.

Det var 3 961 arbeidsplasser i offentlig sektor i 2013, og 7 010 arbeidsplasser i privat sektor.

Det har vært en nedgang på 371 arbeidsplasser i næringslivet fra 2008 til 2013. På samme tid har det blitt over 500 nye arbeidsplasser i det offentlige.



Figur 11: Antall arbeidsplasser i offentlig og privat sektor i Horten fra 2000 til 2013.

2.2 Vekst i privat sektor

Antall arbeidsplasser i offentlig sektor i Horten har vokst med 25,7 prosent fra 2000 til 2013. Det er en høy vekst sammenliknet med veksten nasjonalt, som er på 18,5 prosent.

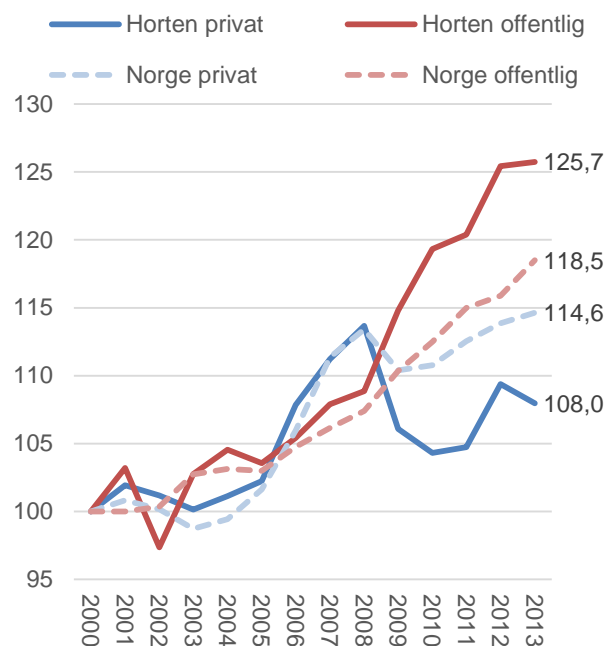
Antall arbeidsplasser i privat sektor har økt med 14,6 prosent på landsbasis. I Horten har veksten i privat sektor vært lavere. Den har vært på 8 prosent. Veksten i Horten fulgte den nasjonale veksten i privat sektor ganske tett frem til 2008. Deretter har de «skilt lag», ved at Horten hadde en sterk nedgang frem til 2010. Parallelt med at antall arbeidsplasser i privat sektor gikk ned i 2008, har antall arbeidsplasser i offentlig sektor økt mye.

I regional analyse skiller vi ikke mellom arbeidsplasser i offentlig og privat sektor, i den forstand at vi mener at alle arbeidsplasser er like gode. Men det er utviklingen i næringslivet vi er interessert i å forstå og analysere. Dersom man forstår den, og skiller ut hva som ligger innenfor et lokalt handlingsrom og hva som ikke gjør det, kan man prøve å påvirke utviklingen.

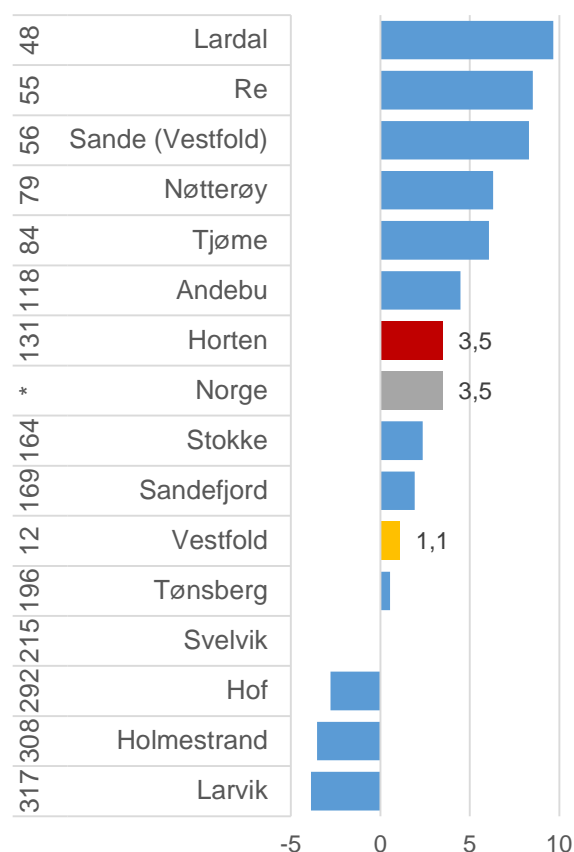
Til høyre ser vi arbeidsplassveksten i privat sektor for den siste treårsperioden i kommunene i Vestfold, Vestfold fylke og Norge.

I den siste treårsperioden har arbeidsplassveksten i privat sektor i Horten vært like høy som veksten nasjonalt. Veksten i Horten er rangert som nummer 131 blant landets 428 kommuner, dvs. godt over middels. Arbeidsplassveksten i Horten ligger også over fylkessnittet, som er på 1,1 prosent. Vestfold er rangert som nummer 12 mht. vekst i næringslivet blant landets 19 fylker.

Horten kommer relativt godt ut når vi legger de siste tre årene til grunn. Hvis vi ser på perioden 2000 til 2013, eller perioden fra 2008 (etter finanskrisen) så er utviklingen svak.



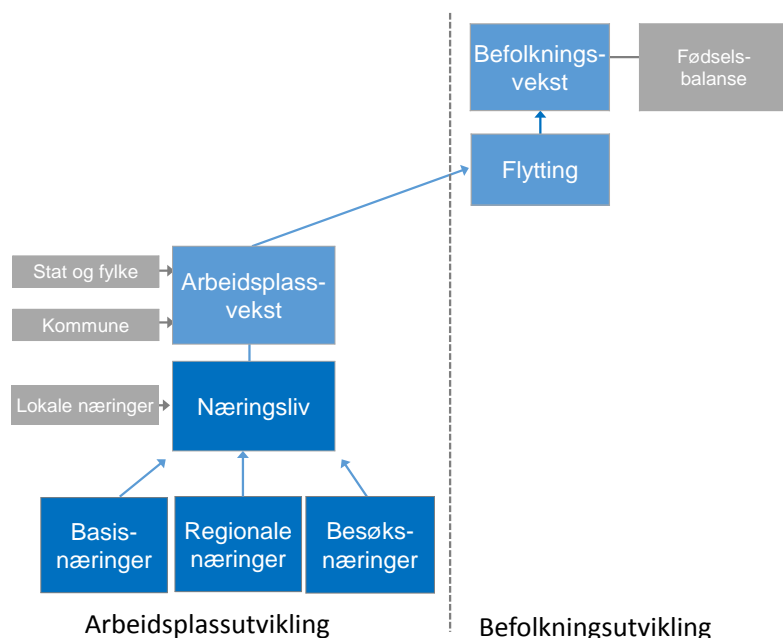
Figur 12: Indeksert arbeidsplassvekst i offentlig og privat sektor i Horten og Norge, fra 2000 til 2013.



Figur 13: Arbeidsplassvekst i privat sektor i kommunene i Vestfold, fylket og Norge, 2011-2013. Rangering blant landets 428 kommuner.

2.3 Næringstyper

Vi har nå beskrevet utviklingen i antall arbeidsplasser i næringslivet. Det er utviklingen i næringslivet vi ønsker å analysere og forstå. Det er fordi det først og fremst er næringsutviklingen som er i fokus når en ønsker å stimulere til vekst.



Figur 14: Attraktivitetsmodellen. Privat sektor deles inn i fire næringstyper: Lokale næringer, basisnæringer, regionale næringer og besøksnæringer.

Det finnes mange forskjellige bransjeinndelinger¹. For vårt formål har vi delt næringslivet inn i fire strategiske næringstyper.

Basisnæringer er næringsliv som konkurrerer på et nasjonalt eller internasjonalt marked. Basisnæringerne produserer varer eller tjenester på et sted, som selges og konsumeres hovedsakelig utenfor stedet der produksjonen foregår. Primærnæringer, som landbruk og gruver og industri, tilhører basisnæringerne. Samtidig er det en del tjenesteproduksjon som også defineres som basisnæringer. Dette er tjenester som IT, telekom og teknologiske tjenester. Basisnæringerne regnes ofte som «motoren» i økonomien. Det er ut ifra basisnæringerne mye annen næringsvirksomhet blir skapt.

Besøksnæringer er næringsliv som kjennetegnes av at kunden må være personlig til stede. Besøksnæringerne inkluderer all turisme, men også butikkhandel og en del personlige tjenester. Stedets egne innbyggere og besøkende er kunder hos besøksnæringerne.

De *regionale* næringerne består av bransjer som både har annet næringsliv og offentlige institusjoner og befolkningen som kunder, og som hovedsakelig retter seg mot et regionalt marked. Det er bransjer som bygg og anlegg, transport og forretningsmessig tjenesteyting. Vi finner ofte en konsentrasjon av de regionale næringerne i byer og sentra. Det er en sammensatt næringstype, og vi antar at det er ulike drivere for vekst i de regionale næringerne.

Lokale næringer er næringsliv som leverer tjenester til den lokale befolkningen, og som i stor grad substituerer tjenester fra offentlig sektor. Dette er tjenester som barnehager, skoler, primærhelsetjenester og renovasjon. De lokale næringerne er som regel substitutter for offentlige tjenester. I analysene fremover vil vi derfor slå kommunal sektor og lokale næringer sammen. Siden de lokale næringerne regnes som eksogene, har de fått en grå farge i figuren.

2.3.1 Bransjer

I tabellen under ser vi hvilke bransjer som inngår i de strategiske næringstypene, og vi ser antall arbeidsplasser i hver bransje. Det er utviklingen i antall ansatte i disse bransjene og næringstypene som til sammen utgjør hele næringslivet som vi ønsker å analysere og forstå.

Tabell 1: Antall arbeidsplasser i de ulike bransjene i privat sektor i Horten.

Næring	SubNæring	Bransje	2000	2005	2008	2011	2012	2013
Basis	Industri	Anna industri	100	91	78	54	51	43
		Næringsmidler	36	45	28	34	27	27
		Olje og gass utvinning						
		Prosessindustri	95	62	49	24	21	19
		Verkstedindustri	2 095	2 242	2 579	2 193	2 385	2 363
	Natur	Fisk	4	1	4	2	1	1
		Gruve	9	6	5	2		
		Landbruk	109	89	84	78	76	81
	Tekn. tjenester	Olje og gass	5	2	19			
		Teknisk/vitenskap	145	145	154	126	136	139
Tele og IKT		147	90	134	216	219	214	
Besøk		Aktivitet	180	224	204	226	216	231
		Handel	985	1 106	1 195	1 140	1 122	1 106
		Overnatting	97	83	75	78	88	78
		Servering	173	197	167	163	178	163
Lokal		Lokal	200	352	364	374	359	363
Regional		Agentur og Engros	480	329	410	334	332	322
		Bygg og anlegg	409	414	526	541	605	571
		Diverse	299	316	352	309	321	316
		Finans, eiendom, utleie	161	187	140	154	154	187
		Forr. tjenesteyting	383	240	259	312	348	327
		Transport	379	370	374	389	407	449
		Utleie av arbeidskraft	2	48	181	51	56	10
Totalsum			6 493	6 639	7 381	6 800	7 102	7 010

Basisnæringene er delt inn i tre underkategorier: Industri, naturbaserte tjenester og teknologiske tjenester. Innen industrien er det mange arbeidsplasser innenfor verkstedindustri, ganske få innenfor de andre bransjene og ingen innen olje- og gassutvinning.

Innenfor de naturbaserte næringene er det landbruket som er størst. Det er knapt noen som lever av fiske eller gruvedrift i Horten.

Innen de teknologiske tjenestene er det tele og IKT som dominerer i Horten.

Besøksnæringene inkluderer bransjer som aktivitetsnæringer, handel, overnatting og servering. Handelen er den desidert største, med 1 106 arbeidsplasser i 2013. Det er forholdsvis få arbeidsplasser i overnattingsbransjen.

De regionale næringene inkluderer bransjer som agentur og engros; bygg og anlegg; finans, eiendom og utleie og transport. Det er en jevnere fordeling av arbeidsplasser innen de regionale næringene enn innen basis- og besøksnæringene. De aller fleste steder har noen regionale næringer. For eksempel har de fleste steder en bank og et byggefirma.

2.3.2 Næringstyper – antall arbeidsplasser

Det øverste kakediagrammet viser antall arbeidsplasser fordelt på næringstypene og offentlig sektor i Horten i 2013. Den midterste figuren viser det samme, men vi har inkludert et kakestykke som viser nettoutpendlingen. Hele kaken viser derfor samlet sysselsetting i Horten i 2013, og kakene viser hva arbeidsplassene utgjør som andel av samlet sysselsetting. Den nederste kaken viser antall arbeidsplasser i Norge i 2013.

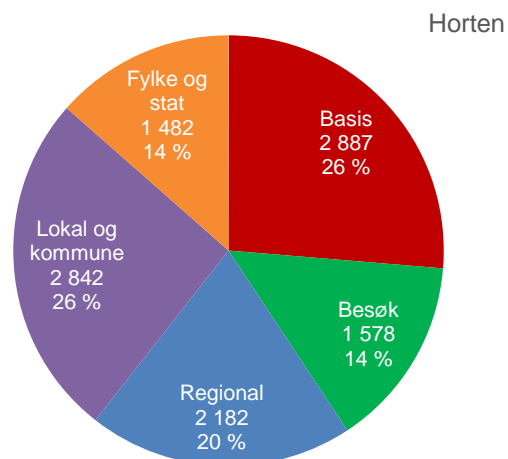
Basisnæringene er den næringstypen med flest arbeidsplasser i Horten. På landsbasis er det de regionale næringene som er størst. Basisnæringene står for 26 prosent av alle arbeidsplassene i kommunen.

Besøksnæringene utgjør en like stor andel av arbeidsplassene i Horten som den gjør på landsbasis. Det var 1 578 arbeidsplasser i besøksnæringene i Horten i 2013.

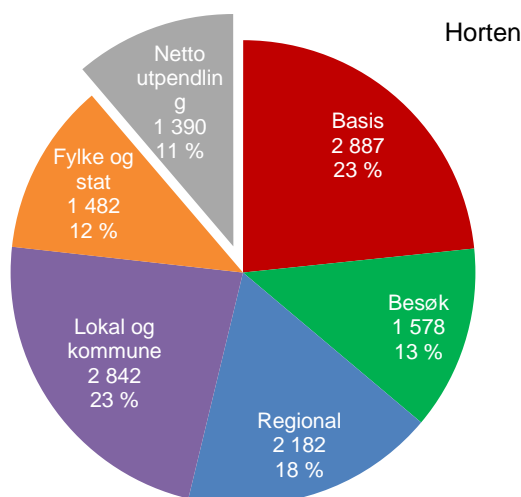
De regionale næringene er forholdsvis små, og sysselsatte 2 182 personer i 2013.

Av den midterste figuren ser vi at Horten er en netto utpendlingskommune. Nettoutpendlingen er på 11 prosent.

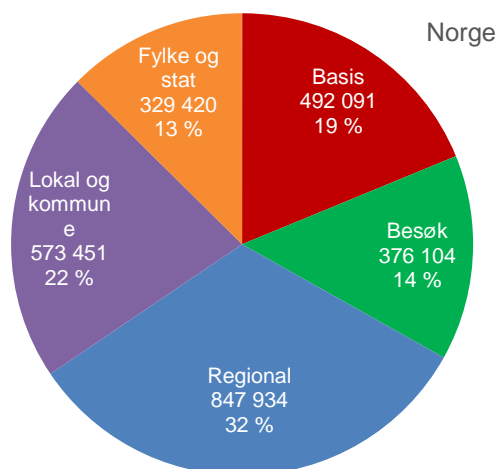
Kommunal sektor og de lokale næringene utgjør en litt større andel av samlet sysselsetting i Horten enn på landsbasis. Andelen arbeidsplasser innen fylkeskommunal og statlig sektor er omtrent like stor i Horten som i landet som helhet.



Figur 15: Antall arbeidsplasser i de ulike næringstypene samt i offentlig sektor i Horten i 2013.



Figur 16: Antall arbeidsplasser i offentlig og privat sektor i Horten samt netto utpendling, i 2013. Hele kaken viser samlet sysselsetting.



Figur 17: Antall arbeidsplasser i offentlig og privat sektor i Norge i 2013. På landsbasis er antall arbeidsplasser lik sysselsettingen.

2.3.3 Indeksert arbeidsplassvekst

Vi så antallet og andelen arbeidsplasser for 2013 på forrige side. I figuren til høyre ser vi hvordan utviklingen har vært fra 2000 til i dag.

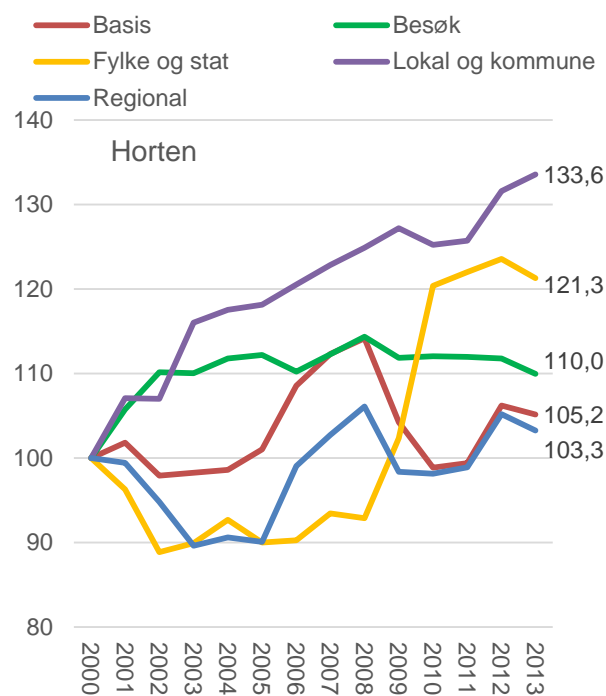
I Horten er det de lokale næringene og kommunal sektor som har hatt sterkest arbeidsplassvekst. Antall arbeidsplasser har økt med 33,6 prosent. Veksten er høyere enn veksten nasjonalt, som har vært på 21,4 prosent (figur under).

Antall arbeidsplasser i statlig og fylkeskommunal sektor har økt med 21,3 prosent fra 2000 til 2013. Veksten er nesten like høy som veksten nasjonalt.

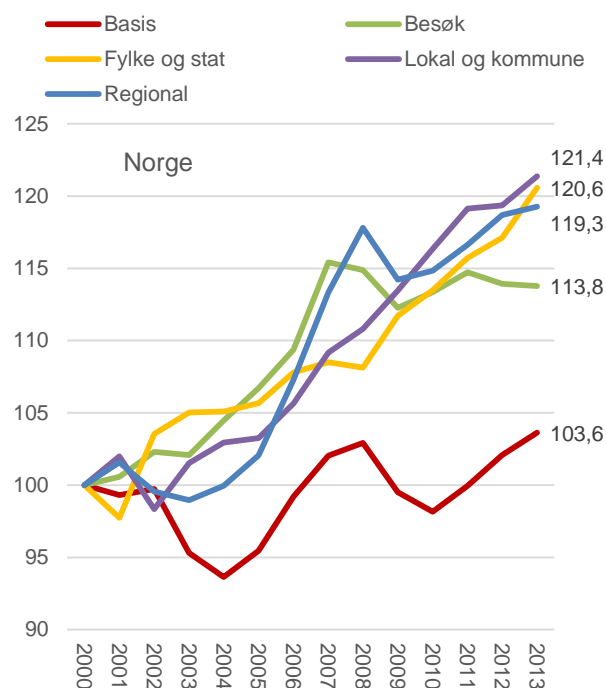
Innen privat sektor er det besøksnæringene som har vokst mest i Horten. Antall arbeidsplasser i besøksnæringene har økt med 10 prosent. Selv om veksten er høy, er den lavere enn veksten på landsbasis, som har vært på 13,8 prosent.

Tross store svingninger i basisnæringene har veksten i basisnæringene i Horten vært høyere enn veksten i basisnæringene på landsbasis. Antall arbeidsplasser i basisnæringene i Horten har økt med 5,2 prosent fra 2000 til 2013. På landsbasis har veksten vært på 3,6 prosent.

Til forskjell fra utviklingen på landsbasis, har ikke veksten i de regionale næringene i Horten vært veldig høy. Antall arbeidsplasser i de regionale næringene i Horten har økt med 3,3 prosent. På landsbasis har veksten vært 19,3 prosent.



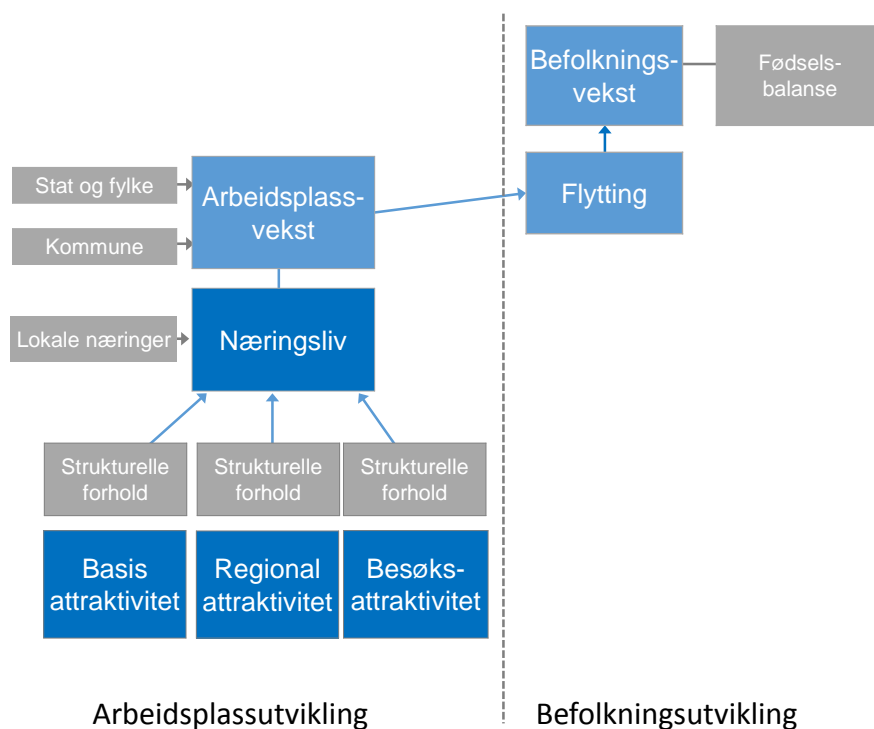
Figur 18: Indeksert arbeidsplassutvikling i de ulike næringstypene og i offentlig sektor i Horten fra 2000 til 2013.



Figur 19: Indeksert arbeidsplassvekst i de ulike næringstypene og i offentlig sektor i Norge fra 2000 til 2013.

2.4 Strukturelle forhold og attraktivitet

Vi har nå beskrevet utviklingen i de enkelte strategiske næringstypene. Det neste spørsmålet er hvorfor utviklingen har vært slik. Kan vi avdekke de viktigste drivkreftene bak den faktiske utviklingen?



Figur 20: Attraktivitetsmodellen. Figuren viser den delen av modellen som tar for seg arbeidsplassutviklingen. Veksten i næringslivet dekomponeres i strukturelle forhold og attraktivitet.

Vi vil i resten av dette kapitlet analysere hvor mye av utviklingen i de tre næringstypene som kan forklares av strukturelle forhold, og hvor mye som har sin forklaring i interne forhold. Strukturelle forhold er forhold som ikke kan påvirkes i særlig grad i regionen, men som har en signifikant påvirkning på næringslivets utvikling. Hvis utviklingen kan forklares fullt ut av de strukturelle forholdene, betyr det at utviklingen er «som normalt» i regionen. Det vil si at næringslivet utvikler seg som statistisk forventet ut fra forutsetningene. Dersom utviklingen avviker fra det statistisk normale, tyder det på at det har skjedd noe spesielt i regionen som ikke skyldes ytre forhold. Dersom en har et spesielt godt og effektivt næringsarbeid i regionen, vil det kunne føre til at utviklingen blir bedre enn de strukturelle forutsetningene tilsier. Da vil målingene vise at attraktiviteten er høy. Høy attraktivitet kan også skyldes at de største bedriftene har vært spesielt dyktige. Og så kan det være spesielle forhold i regionen som har hatt betydning, men som ikke fanges opp i de statistiske analysene. Attraktivitetsanalysene vil derfor gi en pekepinn, men må tolkes med varsomhet, og helst på bakgrunn av lokal kjennskap til utviklingen på stedet.

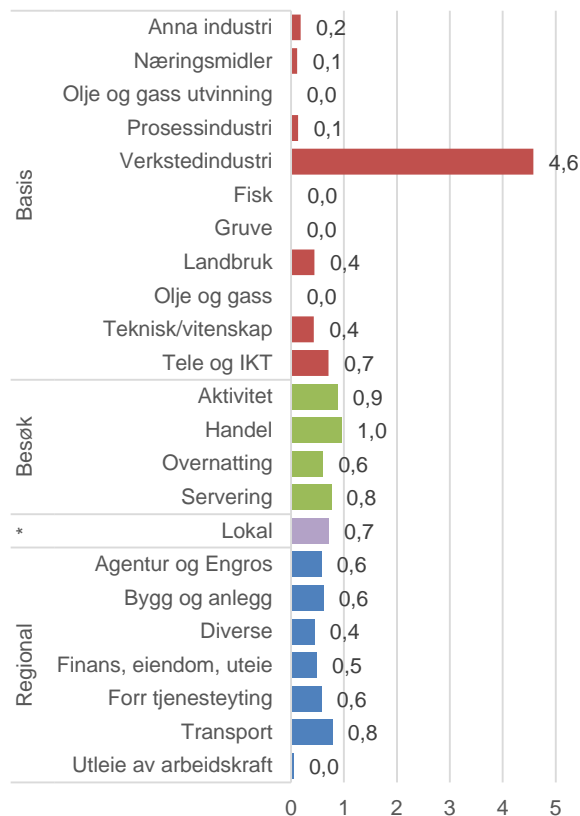
2.5 Bransjestruktur

Bransjestrukturen er et forhold som har stor betydning for utviklingen, og da spesielt i basisnæringene. Det er fordi basisnæringene er svært ujevnt fordelt mellom regioner, og fordi utviklingen i den enkelte bransjen i basisnæringene svinger sterkt.

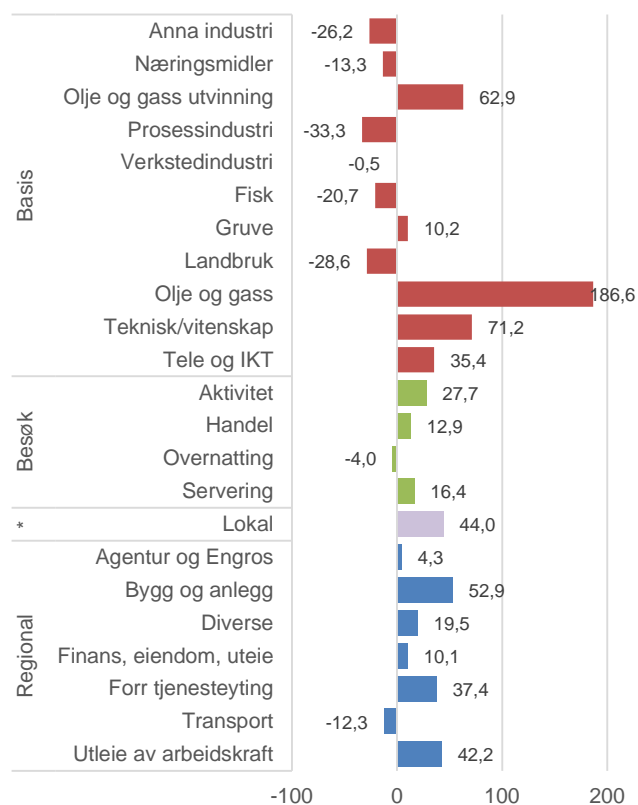
Hvilke bransjer har Horten relativt mye av, i forhold til andre kommuner? For å få fram dette bruker vi lokaliseringkvotienter (LQ). LQ for en bransje beregnes gjennom å ta andelen av antall arbeidsplasser i bransjen i forhold til sysselsettingen på stedet, og dele på tilsvarende andel på landsbasis. Hvis tallet er større enn 1, betyr det at der er relativt mye av denne bransjen på stedet. Er tallet mindre enn 1, betyr det at det er lite av denne bransjen.

Horten har en forholdsvis stor andel arbeidsplasser i verkstedindustrien. Andelen sysselsatte innen verkstedindustrien er 4,6 ganger så høy i Horten som på landsbasis. De øvrige bransjene har en lavere sysselsettingsandel i Horten enn i landet som helhet.

I figur 22 ser vi hvordan veksten har vært i de ulike bransjene på landsbasis fra 2000 til i dag. Verkstedindustrien, som er relativt stor i Horten, har hatt en nedgang på 0,5 prosent i landet som helhet.



Figur 21: Lokaliseringkvotienter for de ulike bransjene i privat sektor i Horten, 2013.



Figur 22: Arbeidsplassvekst i de ulike bransjene i Norge i perioden 2000 - 2013.

2.6 Basisnæringer, strukturelle forhold og attraktivitet

Basisnæringene betyr mye for den regionale utviklingen. Basisnæringene skaffer inntekter til regionen gjennom å selge varer og tjenester ut av regionen. Basisnæringene er også mest utsatt for konjunkturer og konkurranse. Samtidig har basisnæringene stort potensiale gjennom at de leverer varer på et nasjonalt og internasjonalt marked, og er ikke begrenset av etterspørsel i egen region.

Tabellen under viser antall arbeidsplasser i bransjene i basisnæringene i 2000 og 2013. Tabellen viser også endring i absolutte tall, prosentvis endring og vekstimpuls. Vekstimpulsen er endringen målt som andel av samlet sysselsetting, og er sammenliknet med vekstimpulsen nasjonalt. Begrepet vekstimpuls er ikke like intuitivt som arbeidsplassvekst, men den sier mer om hvordan arbeidsplassveksten bidrar til vekst i samlet sysselsetting. Dersom en bransje har vokst fra én til to arbeidsplasser, har den prosentvise veksten vært på 100 prosent, men én arbeidsplass har vanligvis ikke hatt så mye å si for den samlede sysselsettingen. Derfor bruker vi vekstimpulser, for å bedre få frem hvordan arbeidsplassveksten bidrar til vekst på stedet.

Tabell 2: Antall arbeidsplasser i bransjene i basisnæringene i Horten i 2000 og 2013. Absolutt og prosentvis endring, vekstimpuls i Horten og tilsvarende vekstimpuls på landsbasis.

	Sub-næring	Bransje	2000	2013	Endring antall	Endring %	Vekstimpuls	Vekstimpuls Norge
Basis	Industri	Anna industri	100	43	-57	-57,0	-0,5	-0,8
		Næringsmidler	36	27	-9	-25,0	-0,1	-0,3
		Olje og gass utvinning					0,0	0,4
		Prosessindustri	95	19	-76	-80,0	-0,7	-0,7
		Verkstedindustri	2 095	2 363	268	12,8	2,3	0,0
	Natur	Fisk	4	1	-3	-75,0	0,0	-0,2
		Gruve	9		-9	-100,0	-0,1	0,0
		Landbruk	109	81	-28	-25,7	-0,2	-0,7
	Tekn. tjenester	Olje og gass	5		-5	-100,0	0,0	1,0
		Teknisk/vitenskap	145	139	-6	-4,1	-0,1	1,3
		Tele og IKT	147	214	67	45,6	0,6	0,7
		Totalsum	2 745	2 887	142	5,2	1,2	0,8
		Sysselsatte	11 456	12 361	905	7,9		

Fra 2000 til 2013 har det totale antallet arbeidsplasser i basisnæringene økt med 142. Dette tilsvarer 1,2 prosent av sysselsettingen. Veksten har vært høyere enn veksten nasjonalt.

Det er veksten i verkstedindustrien som har hatt mest å si for veksten i basisnæringene. Verkstedindustrien sysselsatte 2 363 personer i 2013, en øking på 268 arbeidsplasser fra 2000. Veksten i verkstedindustrien har tilsvart 2,3 prosent av sysselsettingen. De andre bransjene i industrien har hatt nedgang. Tradisjonell industri har også hatt nedgang på landsbasis.

De naturbaserte næringene har hatt nedgang. Det har de også på landsbasis. Nedgangen i landbruket i Horten har vært svakere enn nedgangen på landsbasis.

Det er de teknologiske tjenestene som vokser nasjonalt. Spesielt har tekniske og vitenskapelige tjenester hatt en høy vekst på landsbasis. I Horten har det vært en vekst på 67 arbeidsplasser innen Tele og IKT, og dette har bidratt til en vekst tilsvarende 0,6 prosent av sysselsettingen.

2.6.1 Indeksert vekst

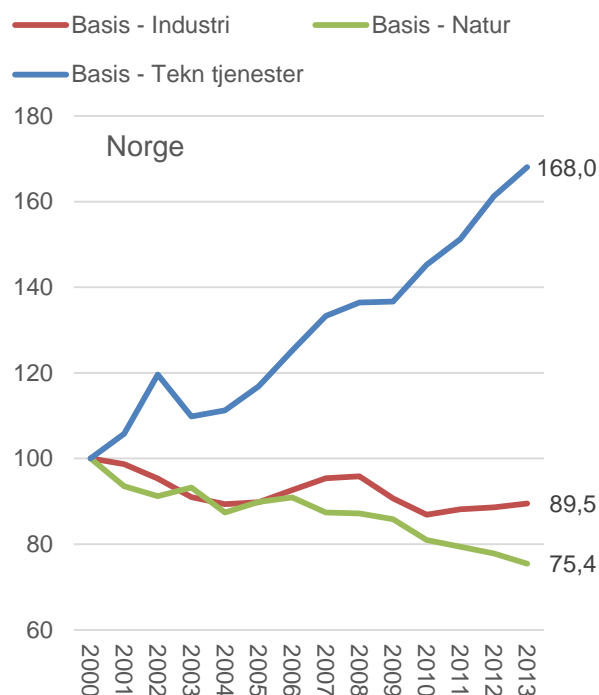
Figuren ved siden av viser den indekserte veksten i basisnæringene i Norge. Det kommer tydelig frem at det er de teknologiske tjenestene som har høyest vekst, mens både industrien og de naturbaserte næringene har hatt nedgang.

Figuren under viser den indekserte veksten i Horten. Også i Horten har de teknologiske tjenestene hatt høyest vekst. De teknologiske tjenestene har imidlertid bare økt med 18,9 prosent i antall ansatte i Horten, mens veksten på landsbasis har vært 68 prosent.

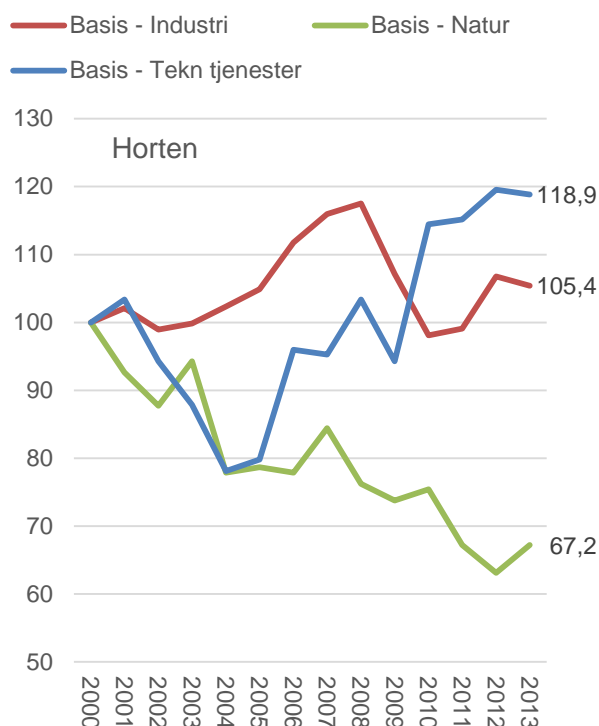
Industrien har derimot vokst i Horten, mens den har hatt en nedgang på landsbasis. Industrien i Horten fikk en knekk etter finanskriseåret 2008, men har etter 2011 kommet seg opp på et nivå litt over 2000-nivået. Det var 5,4 prosent flere arbeidsplasser i industrien i Horten i 2013 sammenliknet med antallet i 2000.

På landsbasis har de naturbaserte næringene hatt en arbeidsplassnedgang på 24,6 prosent. I Horten har arbeidsplassnedgangen i de naturbaserte næringene vært på 32,8 prosent. Men som vi så på forrige side, har ikke arbeidsplassnedgangen i de naturbaserte næringene bidratt til sterke vekstimpulser, siden antallet arbeidsplasser i de naturbaserte næringene i Horten i utgangspunktet er forholdsvis lavt.

Figurene til høyre er et bide av et Norge i endring: Det er vekst i de teknologiske tjenestene og generell nedgang i industrien og i de naturbaserte næringene. Vi kan selvfølgelig ikke forutsi fremtiden. Og det kan kanskje være verd å merke seg at industrien har hatt en svak oppgang nasjonalt i de siste årene. Men dersom utviklingen fortsetter i noenlunde samme takt fremover som i de siste årene, vil steder med mange arbeidsplasser i de teknologiske tjenestene nærmest kunne forvente vekst, uten å måtte jobbe så mye for det selv, mens steder med mye sysselsetting tilknyttet de naturbaserte næringene kanskje nærmest kan forvente nedgang.



Figur 23: Indeksert vekst i sub-næringene til basisnæringene i Norge, 2000-2013.



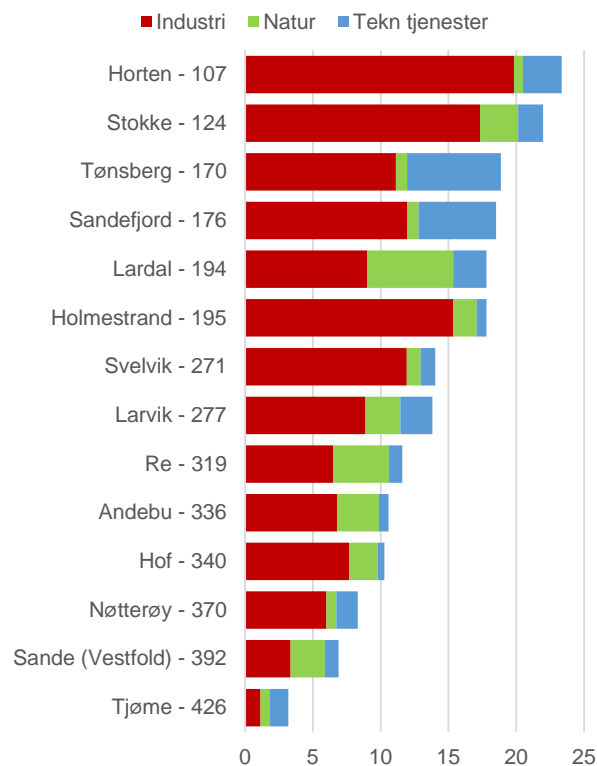
Figur 24: Indeksert vekst i sub-næringene til basisnæringene i Horten, 2000-2013.

2.6.2 Nivå basisnæringer

Før vi ser på hvorvidt veksten er et resultat av bransjestruktur (flaks/uflaks) eller andre forhold (kanskje dyktighet?), vil vi kort se på hvor mye basisnæringene utgjør av sysselsettingen i kommunene i Vestfold og hvordan vekstimpulsene i basisnæringene har vært fra år 2000 til i dag.

Det er industrien som er størst blant basisnæringene i de fleste kommunene i Vestfold. Horten er kommunen i Vestfold med høyest nivå på basisnæringene, og det skyldes en høy andel arbeidsplasser i industrien. Horten er rangert som nummer 107 blant landets 428 kommuner med hensyn til nivå på arbeidsplasser i basisnæringene. Det er godt over middels.

Store byer som Tønsberg og Sandefjord har en forholdsvis stor andel arbeidsplasser i de teknologiske tjenestene. Tjøme har nesten ikke noe av sitt næringsliv knyttet til basisnæringene.

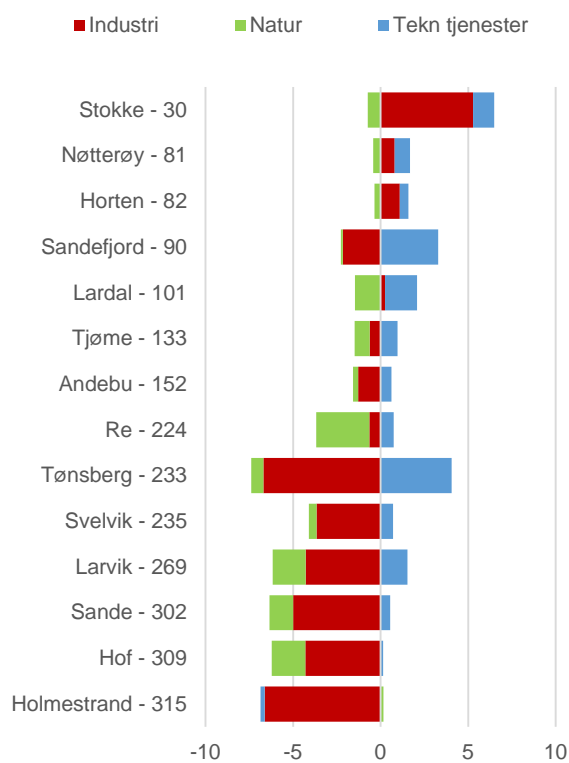


Figur 25: Nivå basisnæringer i kommunene i Vestfold i 2013. Rangering blant landets 428 kommuner.

2.6.3 Vekstimpulser fra basisnæringene

Horten har hatt en god vekst i basisnæringene sammenliknet med andre kommuner i landet i perioden 2000 - 2013. Vekstimpulsene i basisnæringene i Horten er rangert som nummer 82 blant landets kommuner. I Vestfold er det bare Stokke og Nøtterøy som har hatt bedre vekstimpulser fra basisnæringene, enn Horten.

Mange kommuner i Vestfold har fått negative vekstimpulser fra basisnæringene på grunn av nedgang i industrien. De teknologiske tjenestene har vokst i nesten alle kommunene. De naturbaserte næringene har også hatt nedgang, men vekstimpulsene er mindre, siden de naturbaserte næringene ikke utgjør en stor andel av sysselsettingen. (Unntaket er Lardal.)



Figur 26: Vekstimpulser i basisnæringene, 2000-2013, kommunene i Vestfold. Rangering blant landets 428 kommuner

2.6.4 Dekomponering av veksten i basisnæringene

I figuren til høyre viser den røde linjen vekstimpulsene i basisnæringene i Horten fra 2003 til i dag. Vekstimpulsene dekomponeres i nasjonal vekst, bransjeeffekt og bransjejustert vekst. Det er den bransjejusterte veksten vi er mest opptatt av, fordi det er vekst som ikke skyldes nasjonale forhold eller bransjestruktur.

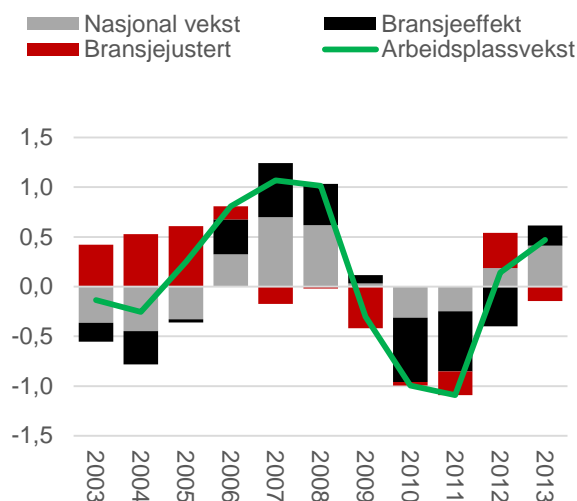
Forutsetningene for vekst i basisnæringene i Horten har vekslet på å være gode og dårlige. I den siste treårsperioden var de gode. Den bransjejusterte veksten, som måler attraktiviteten for bedrift i basisnæringene, har også vekslet på å være positiv og negativ. Den var jevnt over positiv frem til midten av 2000-tallet. Deretter har den vekslet. I den siste treårsperioden har veksten i basisnæringene vært dårligere enn forutsetningene skulle tilsi.

Figur 28 viser vekstimpulsene fra basisnæringene i kommunene i Vestfold for den siste treårsperioden, og hvordan den er dekomponert i nasjonal vekst, bransjeeffekt og bransjejustert vekst.

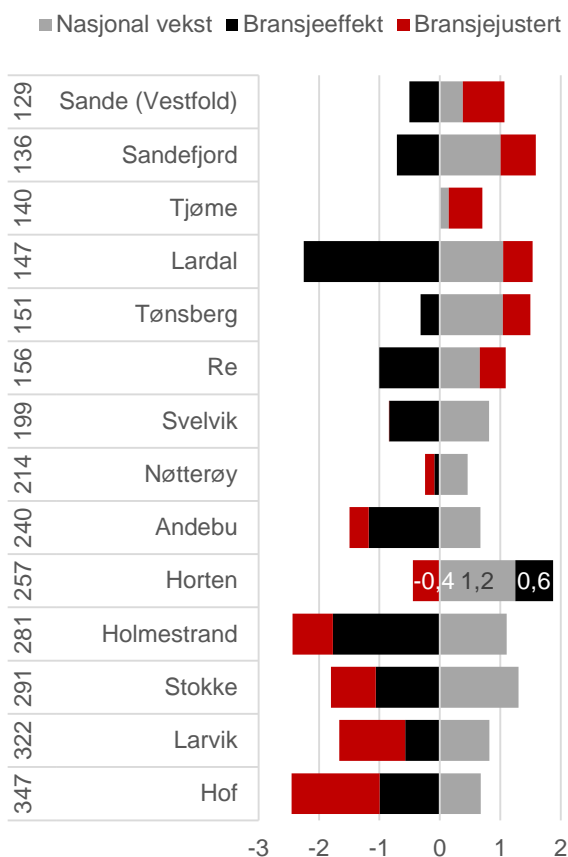
Basisnæringene har vokst på landsbasis i den siste treårsperioden, og derfor har også kommunene i Vestfold kunnet forvente noe vekst. I Vestfold er det bare Horten som har hatt en positiv bransjeeffekt i den siste treårsperioden. Det vil si at det bare er Horten som på grunn av sin bransjestruktur har hatt gode forutsetninger for vekst. Veksten i Horten har derimot vært lavere enn den nasjonale veksten og bransjeeffekten skulle tilsi. Horten har derfor hatt en negativ bransjejustert vekst i den siste treårsperioden. Vi sier da at Horten ikke har vært attraktiv for basisnæringene.

Sande, Sandefjord og Tjøme har hatt en høyere vekst enn forutsetningene skulle tilsi, mens Stokke, Larvik og Hof har hatt en svakere vekst enn forutsetningene skulle tilsi.

Den bransjejusterte veksten til Horten er rangert som nummer 257 blant landets 428 kommuner, altså litt under middels.



Figur 27: Arbeidsplassveksten i basisnæringene i Horten dekomponert i nasjonal vekst, bransjeeffekt og bransjejustert vekst. Tre års glidende gjennomsnitt.



Figur 28: Vekstimpulser i basisnæringene i kommunene i Vestfold, 2011-2013, dekomponert i nasjonal vekst, bransjeeffekt og bransjejustert vekst. Rangering blant landets 428 kommuner mht. bransjejustert vekst.

2.7 Besøksnæringer, befolkningseffekt og attraktivitet

Veksten i besøksnæringene i Horten har vært litt lavere enn veksten nasjonalt. Stedets egen befolkning er som regel den største kundegruppen i besøksnæringene. Dette må vi justere for, for å kunne analysere utviklingen i besøksnæringene. I dette kapitlet vil vi se nærmere på besøksnæringene og deres utvikling i Horten de siste årene.

Tabell 3: Antall arbeidsplasser i besøksnæringene i 2000 og 2013, absolutt og prosentvis endring, vekstimpuls og tilsvarende vekstimpuls på landsbasis i samme periode.

Næring	Bransje	2000	2013	Endring antall	Endring %	Vekstimpuls	Vekstimpuls Norge
Besøk	Aktivitet	180	231	51	28,3	0,4	0,5
	Handel	985	1 106	121	12,3	1,1	1,2
	Overnatting	97	78	-19	-19,6	-0,2	-0,1
	Servering	173	163	-10	-5,8	-0,1	0,3
	Totalsum	1 435	1 578	143	10,0	1,2	2,0
	Sysselsatte	11 456	12 361	905	7,9		

Aktivitetsbransjen inkluderer kino, treningssentre, klatreparker, opplevelsesparker, turisme m.m. Handelsbransjen inkluderer alle former for butikk der kunden må være personlig tilstede. Internethandel inngår f.eks. ikke her. Overnattingsbransjen inkluderer hoteller og pensjonater. Serveringsbransjen inkluderer restauranter, cafeer og puber, blant annet. Overnattingsbransjen har hatt nedgang nasjonalt, og det kan kanskje skyldes effektivisering heller enn et lavere antall besøkende.

Fra 2000 til 2013 har antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Horten økt med 143. Dette tilsvarer 1,2 prosent av sysselsettingen. På landsbasis har veksten i besøksnæringene tilsvart 2 prosent av sysselsettingen.

Handelen har hatt sterkest vekst i Horten. Fra 2000 til 2013 har antall arbeidsplasser i handelsbransjen økt med 121, noe som tilsvarer 1,1 prosent av sysselsettingen. Vekstimpulsen er nesten like høy som på landsbasis.

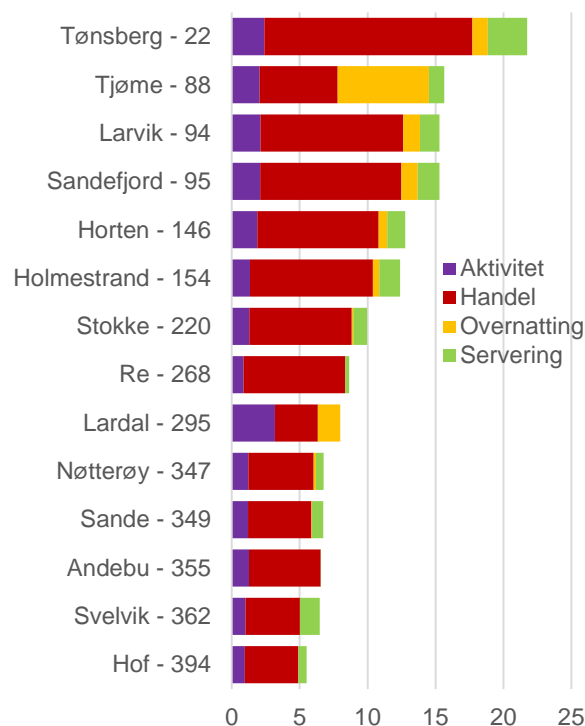
Det som skiller utviklingen i Horten fra utviklingen på landsbasis er serveringsbransjen. Mens serveringsbransjen har økt nasjonalt, har antall arbeidsplasser i serveringsbransjen i Horten blitt redusert med 10.

2.7.1 Nivå besøksnæringer

Handelen er den største bransjen innen besøksnæringer i de fleste kommunene i Vestfold.

Horten har en over middels høy andel arbeidsplasser i besøksnæringerne, rangert som nummer 146 blant de 428 kommunene.

Ofte er det slik at noen kommuner blir handelssentre, og at folk som er bosatt i omkringliggende kommuner reiser dit når de skal handle. Tønsberg er tydeligvis et slikt handelssentrum i Vestfold, siden handelsbransjen utgjør en stor andel av sysselsettingen.



Figur 29: Nivå besøksnæringer, kommunene i Vestfold i 2013. Rangering blant landets 428 kommuner.

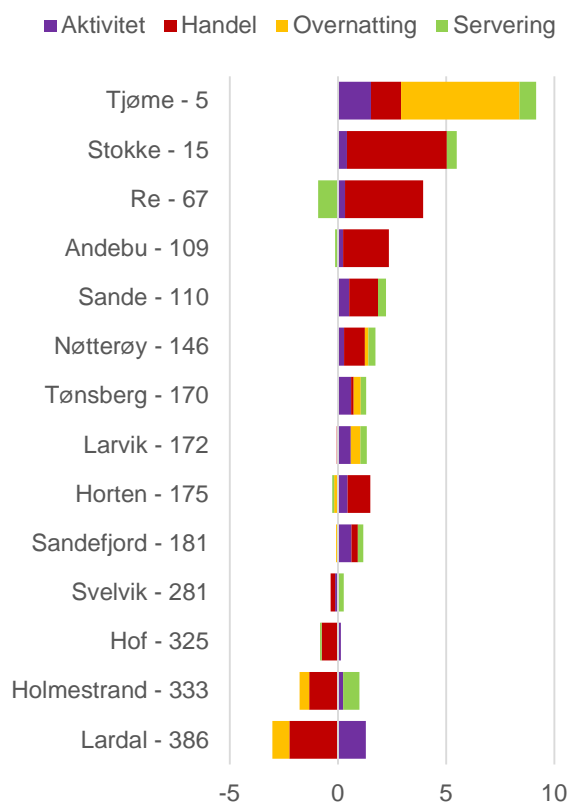
2.7.2 Vekstimpulser fra besøksnæringerne

Vekstimpulsene fra besøksnæringerne er illustrert i figuren til høyre.

Horten har stort sett fått positive vekstimpulser fra besøksnæringerne, og det er veksten i handelsbransjen som har bidratt til dette. Veksten i Horten er rangert som nummer 175 blant landets 428 kommuner.

Tjøme, som har en forholdsvis stor andel av næringslivet knyttet til besøksnæringerne, har hatt en kraftig vekst i overnattingsbransjen.

Ellers er det handelsbransjen som bidrar mest til enten vekst eller nedgang i besøksnæringerne.



Figur 30: Vekstimpulser fra besøksnæringerne, 2000-2013, kommunene i Vestfold. Rangering blant landets 428 kommuner.

2.7.3 Dekomponering av veksten i besøksnæringene

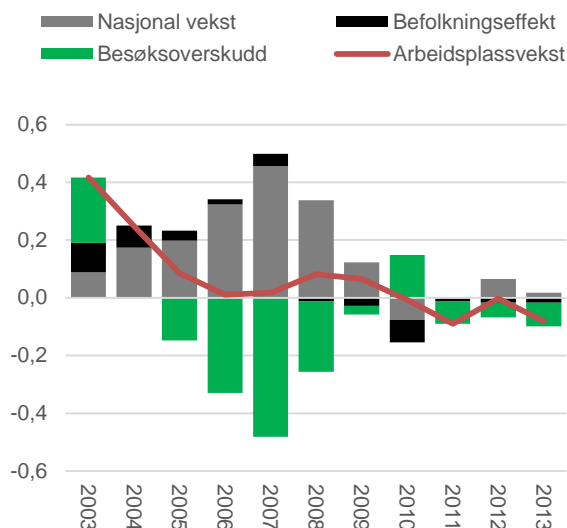
For å forklare hva veksten skyldes, har vi tidligere dekomponert veksten i nasjonalt bidrag, bransjeeffekt og bransjustert vekst. Det som kjennetegner besøksnæringene er at kunden må være personlig til stede. Besøksnæringene omsetter mye til egen befolkning. Da vil steder med befolkningsvekst kunne forvente en øking i besøksnæringene. Dette må vi justere for. Vekst utover det befolkningsutviklingen skulle tilsi kaller vi endring i besøksoverskudd, og dette er et mål på besøksattraktiviteten.

Veksten i besøksnæringene er illustrert ved den røde linjen i figur 31, og den er dekomponert i nasjonal vekst, befolkningseffekt og besøksoverskudd. Siden befolkningsveksten i Horten har vært omtrent lik som befolkningsveksten i Norge, blir ikke befolkningseffekten i Horten veldig stor. På midten av 2000-tallet, da det var en sterk vekst i besøksnæringene nasjonalt, var ikke veksten i Horten så stor. På den tiden var *besøksattraktiviteten* lav. I de siste årene har ikke den nasjonale veksten vært særlig stor, og veksten i Horten har vært litt lavere enn forutsetningene skulle tilsi. Besøksattraktiviteten har vært litt lav i de siste tre treårsperiodene.

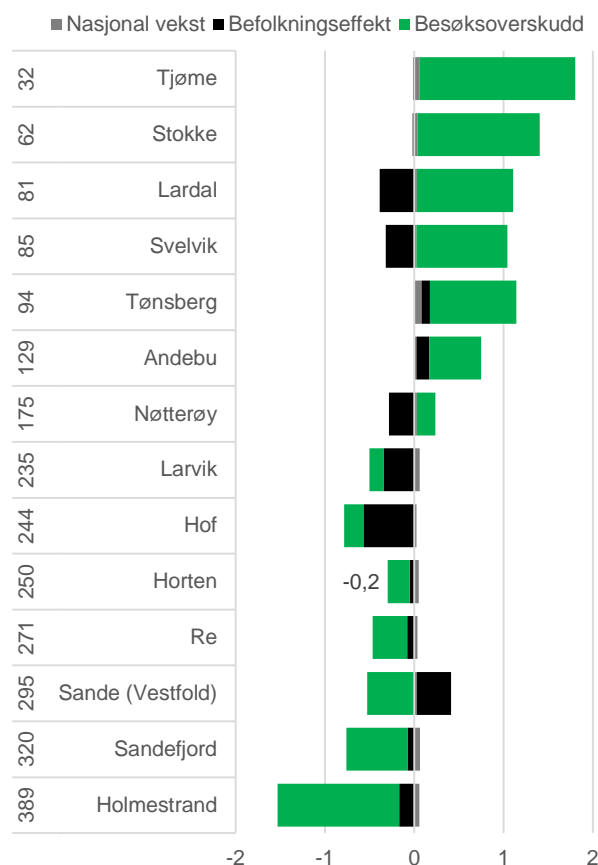
Figur 32 viser hvordan Horten kommer ut i forhold til andre kommuner i Vestfold i den siste treårsperioden.

Kommuner som Tjøme, Stokke, Lardal, Svelvik og Tønsberg har hatt en mye høyere vekst i besøksnæringene enn den nasjonale veksten og befolkningsveksten skulle tilsi.

Det negative besøksoverskuddet til Horten er rangert som nummer 250 blant landets 428 kommuner.



Figur 31: Vekstimpulser fra besøksnæringene i Horten, 2000-2013, dekomponert i nasjonalt vekst, befolkningseffekt og endring i besøksoverskudd. Tre års glidende gjennomsnitt.



Figur 32: Vekstimpulser fra besøksnæringene i perioden 2011-2013 i kommunene i Vestfold dekomponert i nasjonal vekst, befolkningseffekt og besøksoverskudd. Rangering mht. besøksoverskudd blant landets 428 kommuner.

2.8 Regionale næringer, strukturelle forhold og attraktivitet

De regionale næringerne er størst, og de er sammensatt av mange ulike bransjer. De er mest konsentrert i de store byene, men de aller fleste kommuner, også små, har en viss grad av regionale næringer, f.eks. bankvesen.

Tabell 4: Antall arbeidsplasser i de regionale næringerne 2000 og 2013, absolutt endring, prosentvis endring, og vekstimpuls i hhv. Horten og Norge fra 2000 til 2013.

Næring	Bransje	2000	2013	Endring antall	Endring %	Vekstimpuls	Vekstimpuls Norge
Regional	Agentur og Engros	480	322	-158	-32,9	-1,4	0,2
	Bygg og anlegg	409	571	162	39,6	1,4	3,1
	Diverse	299	316	17	5,7	0,1	1,1
	Finans, eiendom, utleie	161	187	26	16,1	0,2	0,3
	Forr. tjenesteyting	383	327	-56	-14,6	-0,5	1,5
	Transport	379	449	70	18,5	0,6	-0,8
	Utleie av arbeidskraft	2	10	8	400,0	0,1	0,6
	Totalsum	2 113	2 182	69	3,3	0,6	6,1
	Sysselsatte	11 456	12 361	905	7,9		

De regionale næringerne inkluderer bransjer som agentur og engros, bygg- og anlegg og transport. De regionale næringerne inkluderer også «kontoryrker» som forretningsmessig tjenesteyting og finans. Utleie av arbeidskraft inngår også under de regionale næringerne, og denne bransjen har vært i vekst i mange kommuner i Norge.

Agentur og engros har hatt en nedgang på 158 arbeidsplasser, noe som tilsvarer -1,4 prosent av sysselsettingen. I samme periode har landet som helhet hatt vekst i denne bransjen.

Bygg- og anleggsbransjen har vokst mye på landsbasis. I Horten har det vært en vekst på 162 arbeidsplasser i bygg- og anleggsbransjen, noe som tilsvarer 1,4 prosent av sysselsettingen. Vekstimpulsene fra de regionale næringerne i Horten har vært lavere enn i resten av landet.

Forretningsmessig tjenesteyting er en bransje med vekst på landsbasis. I Horten, derimot, har antall arbeidsplasser blitt redusert med 56, og dette tilsvarer en nedgang på 0,5 prosent av sysselsettingen.

Samlet sett har Horten fått en øking i de regionale næringerne på 69 arbeidsplasser. Dette tilsvarer 0,6 prosent av sysselsettingen. De regionale næringerne har vokst mye på landsbasis. Veksten nasjonalt har tilsvart 6,1 prosent av sysselsettingen. På de neste sidene vil vi se på hva denne forskjellen i vekst kan skyldes. Skyldes det en ugunstig bransjestruktur, eller andre forhold?

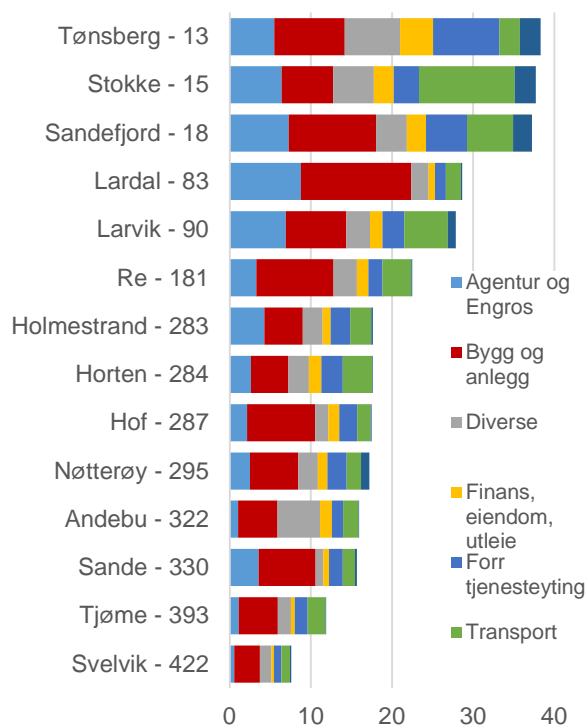
2.8.1 Nivå regionale næringer

De regionale næringene utgjør en stor andel av sysselsettingen i Tønsberg, Stokke og Sandefjord.

Bransjene er fordelt ganske jevnt, men det er agentur og engros, bygg og anlegg og transport som er størst.

Horten har en litt under middels andel av næringslivet sitt knyttet til de regionale næringene.

Svelvik på sin side, har veldig lite næringsliv knyttet til de regionale næringene.



Figur 33: Nivå på de regionale næringene i kommunene i Vestfold i 2013. Rangering mht. andel blant landets 428 kommuner.

2.8.2 Vekstimpulser – regionale næringer

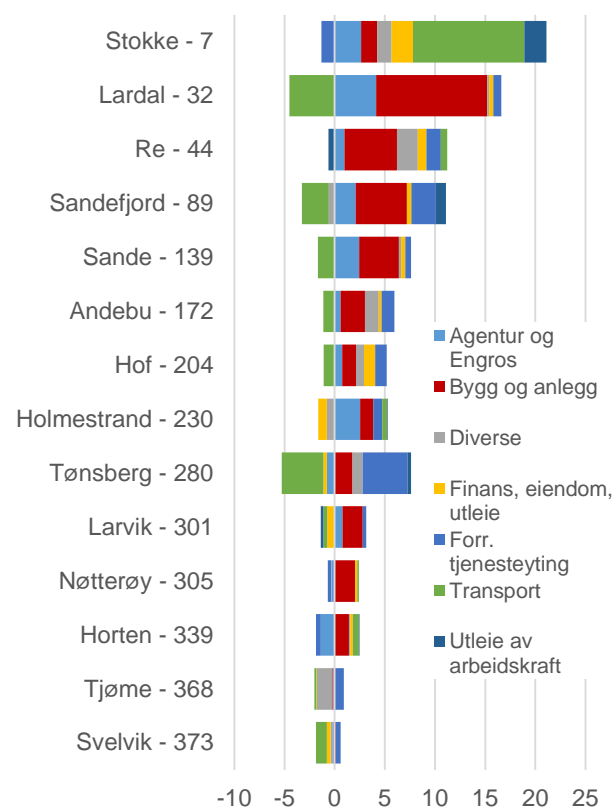
Siden de regionale næringene har vokst mye på landsbasis, vil det være sannsynlig at de regionale næringene har vokst i de fleste kommunene i Vestfold. Det har de også.

I Stokke har veksten i de regionale næringene tilsvart ca. 20 prosent av sysselsettingen. Det er først og fremst transportbransjen som har bidratt til denne veksten.

Lardal på sin side har fått en kraftig vekst på grunn av utviklingen i bygg- og anleggsbransjen.

Horten har hatt en lav vekst sammenliknet med de fleste kommuner i landet. Horten rangerer som nummer 339 blant landets 428 kommuner, et godt stykke under middels.

I Vestfold er det bare Tjøme og Svelvik som har hatt lavere vekstimpulser fra de regionale næringene enn det Horten har hatt.



Figur 34: Vekstimpulser fra de regionale næringene fra 2000 til 2013 i kommunene i Vestfold. Rangering mht. vekst blant landets 428 kommuner.

2.8.3 Dekomponering av veksten

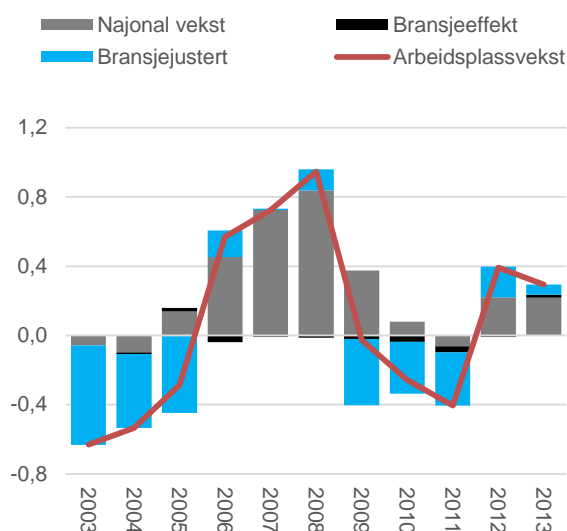
Så, hva skyldes den avvikende veksten i de regionale næringene i Horten? Skyldes det uflaks? Det vil si, skyldes det en ugunstig bransjeeffekt? Eller skyldes det andre forhold? Figuren til høyre viser dette. Den nasjonale veksten i de regionale næringene var høy mellom 2006 og 2009, og da var den også høy i Horten. Bransjeeffekten er nærmest ikke-eksisterende. Det betyr at bransjesammensetningen i de regionale næringene i Horten er omtrent lik som sammensetningen nasjonalt, slik at man ikke kan forvente verken vekst eller nedgang utover den nasjonale veksten. Fra 2003 til 2005 og fra 2009 til 2011 har veksten i de regionale næringene vært lavere enn forutsetningene skulle tilsi. I de siste to treårsperiodene har derimot veksten vært høyere enn forventet. Så i den siste treårsperioden har Horten vært attraktiv for de regionale næringene.

Vi kan sammenlikne den bransjejusterte veksten i Horten med de øvrige kommunene i fylket. Horten ligger omtrent midt på treet i fylket med hensyn til bransjejustert vekst i de regionale næringene. Nasjonalt rangerer Horten som nummer 164, noe som er et godt stykke over middels.

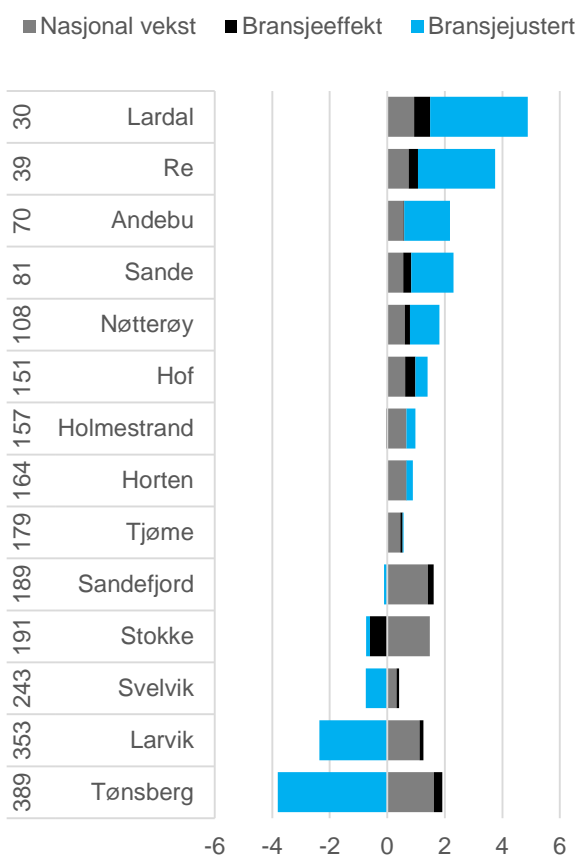
Vi ser imidlertid av figur 35 at Horten i flere tidligere perioder har hatt ganske stor bransjejustert nedgang i de regionale næringene.

Det kan være verd å merke seg at nesten ingen kommuner i Vestfold har blitt mye påvirket av bransjeeffekten i de regionale næringene i den siste treårsperioden.

Noen kommuner har en høyere vekst enn forventet, mens andre har en lavere vekst enn forventet. Lardal og Re har hatt en meget høy bransjejustert vekst i de regionale næringene, mens Larvik og Tønsberg har hatt en dårligere utvikling enn forutsetningene skulle tilsi.



Figur 35: Vekstimpulser fra de regionale næringene i Horten fra 2003 til 2013. Vekstimpulsene er dekomponert i nasjonalt bidrag, bransjeeffekt og bransjejustert vekst. Tre års glidende gjennomsnitt.



Figur 36: Vekstimpulser fra de regionale næringene i kommunene i Vestfold, 2011-2013, dekomponert i nasjonalt vekst, bransjeeffekt og bransjejustert vekst. Rangering mht. bransjejustert vekst blant landets 428 kommuner.

2.9 Oppsummering næringsattraktivitet

Det er den bransjejusterte veksten vi bruker som mål på attraktiviteten i kommunen. Den bransjejusterte veksten i de regionale næringene og i basisnæringene sier noe om hvor attraktiv Horten har vært for bedrift, mens besøksoverskuddet sier noe om hvor attraktiv Horten har vært for besøk.

Figuren til høyre viser attraktiviteten for hver treårsperiode siden 2003 (dvs. siden perioden 2001-2003).

Basisnæringene hadde en høyere vekst enn forventet på begynnelsen av 2000-tallet, samtidig som veksten i de regionale næringene var lavere enn forventet. Besøksnæringene hadde en lavere vekst enn forventet på midten av 2000-tallet. I de senere årene har besøksattraktiviteten vært negativ, men ikke veldig stor.

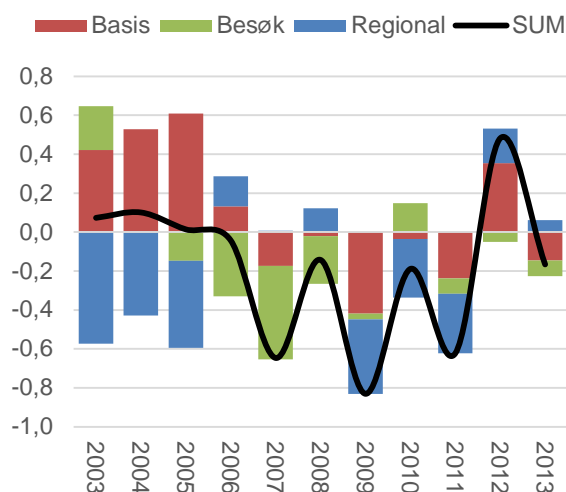
I de siste to treårsperiodene har den bransjejusterte veksten i de regionale næringene vært positiv, mens både basisnæringene og besøksnæringene har hatt en henholdsvis negativ bransje- og befolkningsjustert vekst i den siste treårsperioden.

Den samlede attraktiviteten fra 2000 til i dag vises i figur 38. Her har vi rangert næringsattraktiviteten i samtlige kommuner i Vestfold. Stokke har vært meget attraktiv for både bedrift og besøk, og rangerer som nummer 7 nasjonalt.

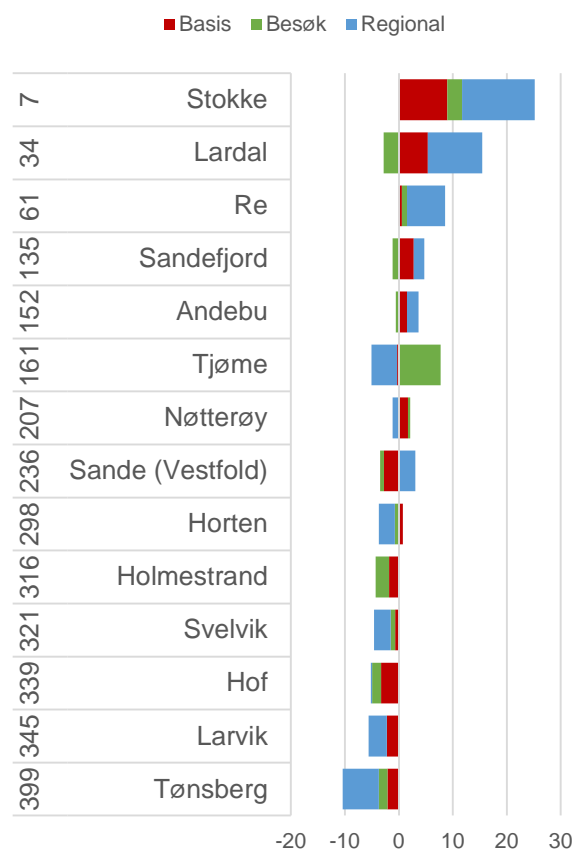
Det er den relativt dårlige utviklingen i de regionale næringene som har slått ut negativt for den samlede næringsattraktiviteten i Horten. Horten rangerer som nummer 298 blant landets 428 kommuner, altså under middels.

Byer som Larvik og Tønsberg har også hatt en lavere vekst i næringslivet enn forutsetningene skulle tilsi.

Hva denne uforklarte veksten eller nedgangen skyldes, gjenstår å forske på. Vi har en antagelse om at uansett grunn, kan forklaringene plasseres i en av følgende «sorteringsbokser»: Areal og bygninger, omdømme, ameniteter (kommunale goder og tjenester) og stedlig kultur og identitet. For å finne forklaring til dette kreves videre forskning og lokal kjennskap til forholdene.



Figur 37: Bransjejustert vekst i de ulike næringstypene. Stolpene til sammen viser samlet næringsattraktivitet. Tre års glidende gjennomsnitt.



Figur 38: Samlet næringsattraktivitet for kommunene i Vestfold i perioden 2000-2013. Rangering blant de 428 kommunene er vist helt til venstre.

3. Pendling og arbeidsmarkedsintegrasjon

Et av de viktigste strukturelle forholdene er hvordan stedet henger sammen med området utenfor. Hvor lett er det å pendle ut og inn av stedet, og hvordan er arbeidsplassutviklingen i omkringliggende kommuner? Pendlingsstrømmene kan fortelle oss om disse forholdene.

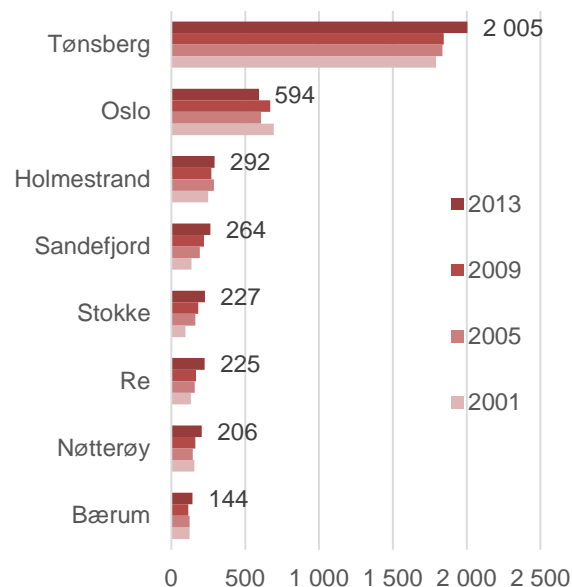
3.1.1 Utpendling

Vi så tidligere at nettoutpendlingen fra Horten var på 11 prosent. Til høyre ser vi hvilke kommuner de fleste fra Horten pendler til.

Tønsberg er den soleklart foretrukne pendlingskommunen for innbyggerne i Horten. I 2013 pendlet hele 2 005 personer fra Horten til Tønsberg.

Det var 594 personer som var bosatt i Horten som jobbet i Oslo i 2013. Antallet har gått noe ned siden 2001.

Ellers er det noen, men et forholdsvis beskjedent antall, pendlere til Holmestrand, Sandefjord, Stokke, Re og Nøtterøy.



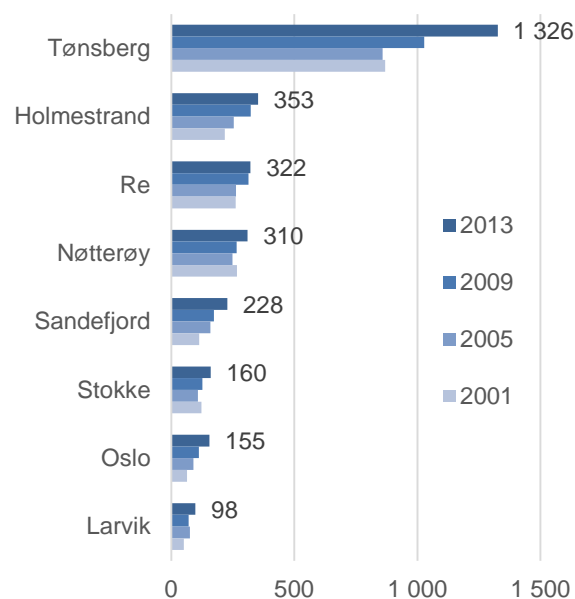
Figur 39: Antall pendlere fra Horten til de åtte kommunene det pendles mest til.

3.1.2 Innpendling

Tønsberg er også den kommunen som det pendles mest fra til Horten. I 2013 var det 1 326 personer som er bosatt i Tønsberg som hadde sitt arbeidssted i Horten. Antallet har økt dramatisk siden 2001, og spesielt i løpet av de siste årene.

Ellers er det noe pendling fra Holmestrand, Re, Nøtterøy og Sandefjord.

Antallet som pendler ut er høyere enn antallet som pendler inn.



Figur 40: Antall pendlere til Horten fra de åtte kommunene med høyest grad av innpendling til Horten.

3.2 Samlet pendling

Det totale antallet som pendlet ut i 2013 var 5 096, mens det totale antallet som pendlet inn var 3 706.

Både inn- og utpendlingen har økt ganske jevnt og trutt siden 2000. Men det er verd å merke seg at innpendlingen har vokst en del mer enn utpendlingen. En del av arbeidsplassveksten i Horten har dermed gått til å styrke bosettingen i nabokommuner.

3.3 Arbeidsmarkedsintegrasjon

Arbeidsmarkedsintegrasjonen måler summen av andelen av den sysselsatte befolkningen som pendler ut og andelen av arbeidsplassene på stedet som det pendles inn til.

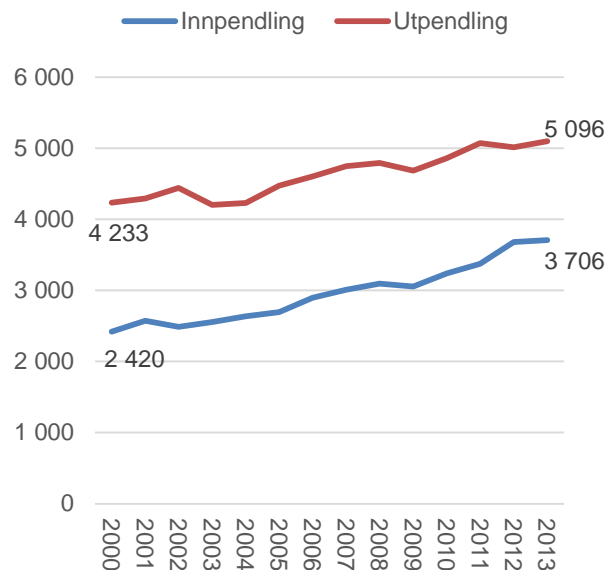
Det er en stor fordel for et sted å ha gode pendlingsmuligheter. Senere i rapporten vil vi se at det å være et godt integrert arbeidsmarked isolert sett har en positiv effekt på nettoflyttingen. Det er lettere for f.eks. en familie å flytte til et sted der det er flere arbeidsmarkeder «å ta av». Det øker sannsynligheten for å finne arbeid til begge partnerne.

Mange kommuner i Vestfold har en høy arbeidsmarkedsintegrasjon. Stokke, for eksempel, har et meget godt integrert arbeidsmarked. Bare 11 kommuner i hele Norge har en bedre arbeidsmarkedsintegrasjon.

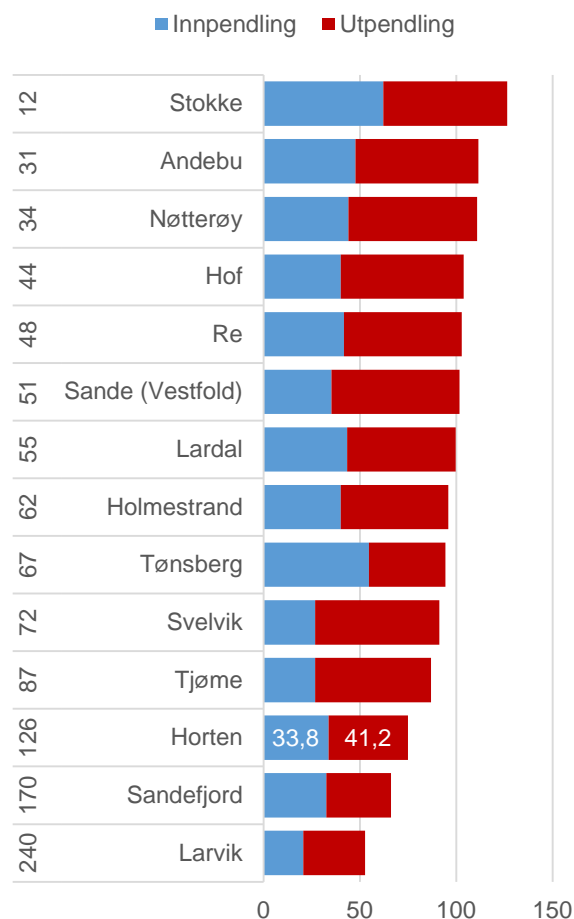
Horten sin arbeidsmarkedsintegrasjon er rangert som nummer 126 blant de 428 kommunene. Det er godt over middels av norske kommuner, men lavt til å være i Vestfold.

I 2013 ble 33,8 prosent av arbeidsplassene i Horten besatt av noen som bor utenfor Horten, mens 41,2 prosent av den sysselsatte befolkningen i Horten jobbet utenfor kommunen.

Kanskje noe overraskende er både Sandefjord og Larvik dårligere integrert enn Horten. Ofte er det kommuner i nærheten av store arbeidsmarkeder eller mellom store arbeidsmarkeder som har best arbeidsmarkedsintegrasjon.



Figur 41: Antall personer som pendler inn og ut av Horten, 2000-2013

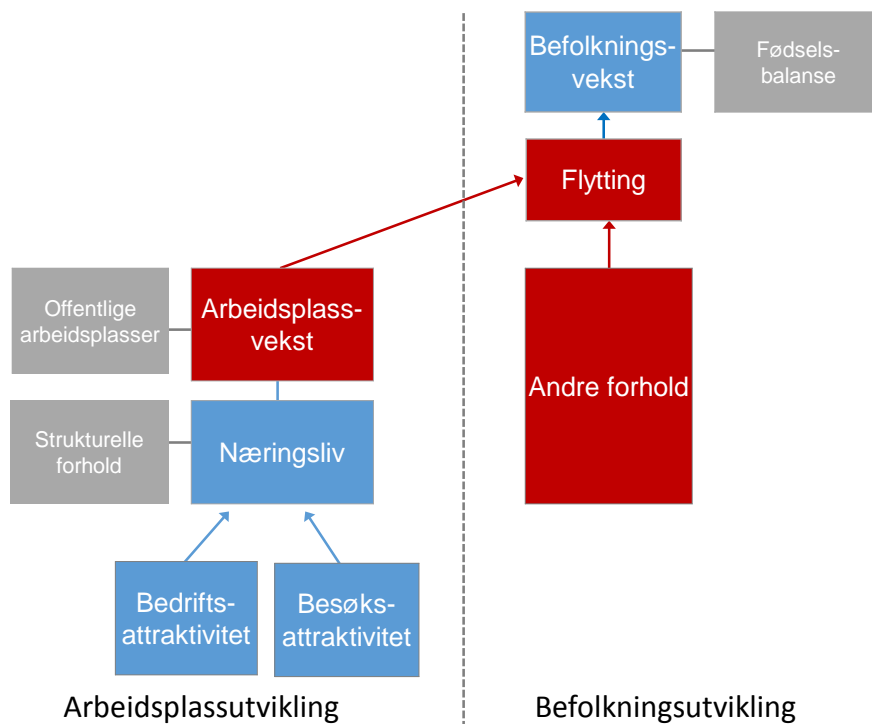


Figur 42: Arbeidsmarkedsintegrasjon i kommunene i Vestfold i 2013. Rangering blant landets 428 kommuner.

4. Bostedsattraktivitet

Vi har nå beskrevet og analysert utviklingen når det gjelder arbeidsplasser. I dette kapitlet skal vi se spesielt på bostedsattraktivitet. Steder som er attraktive som bosted trekker til seg innflyttere og holder på de som allerede bor på stedet. Slike steder får bedre befolkningsutvikling enn arbeidsplassveksten tilsier. Høy bostedsattraktivitet gjør det også lettere for næringslivet å rekruttere ansatte.

Vi skal nå analysere flyttingen på bakgrunn av arbeidsplassveksten. Hvordan er sammenhengen mellom arbeidsplassveksten og flyttingen? Er det andre forhold enn arbeidsplassveksten som har vært drivkrefter, og som har ført til at stedet har fått flere innflyttere?

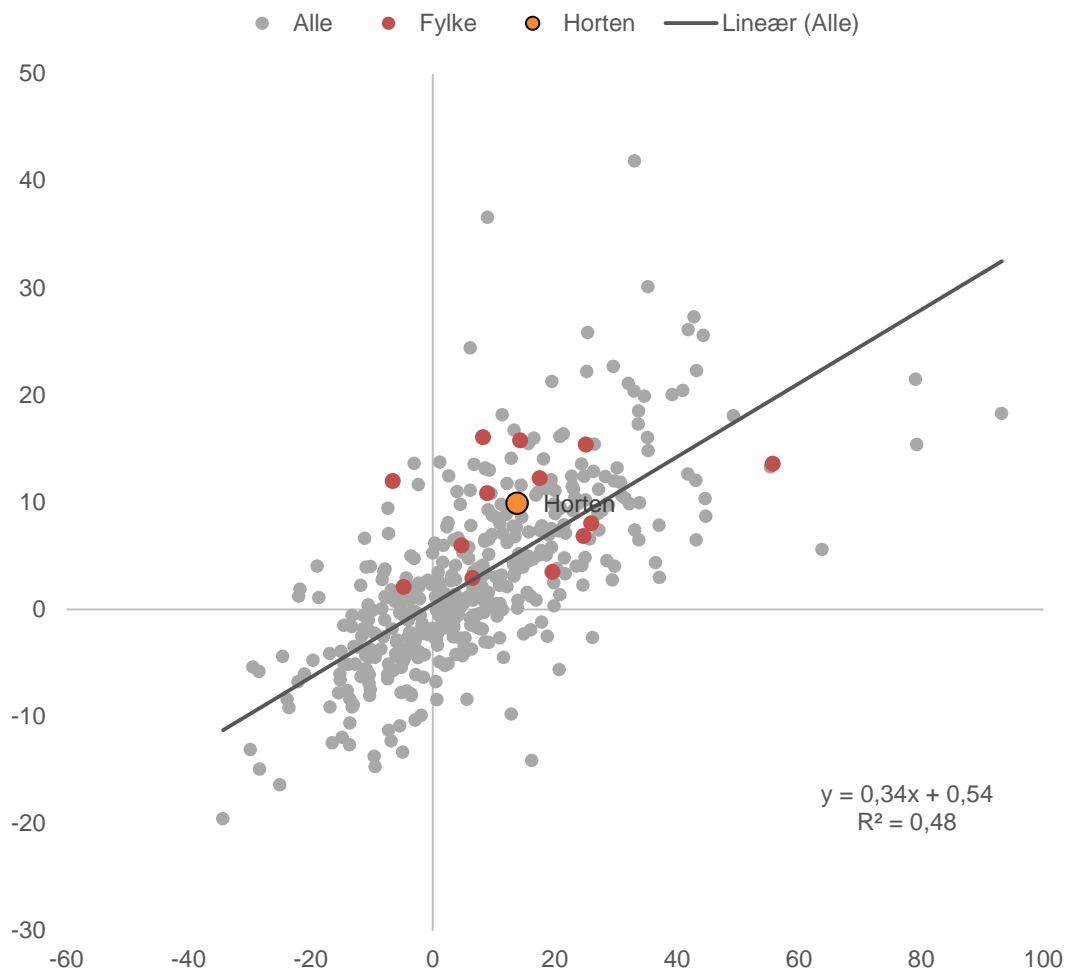


Figur 43: Attraktivitetsmodellen, og de delene vi skal fokusere på i dette kapitlet.

Det er viktig å avdekke sammenhengen mellom arbeidsplassvekst og nettoflyttingen. Når vi kjenner denne sammenhengen, kan vi finne ut av hvor mye av flyttingen som skyldes andre forhold. Etterpå skal vi se nærmere på disse andre forholdene. Det er noen strukturelle forhold som påvirker nettoflyttingen i stor grad. Til slutt kan vi finne ut om stedene er attraktive som bosteder.

4.1 Arbeidsplassvekst og flytting

Hvordan har sammenhengen vært mellom arbeidsplassvekst og nettoflytting i norske kommuner? Det kan vi se gjennom å lage et plott over arbeidsplassvekst og nettoflytting i kommunene i perioden 2000-2013.



Figur 44: Kommunene i Norge plassert etter arbeidsplassvekst og nettoflytting i perioden 2000-2013. De røde prikkene er kommunene i Vestfold, mens den store oransje representerer Horten.

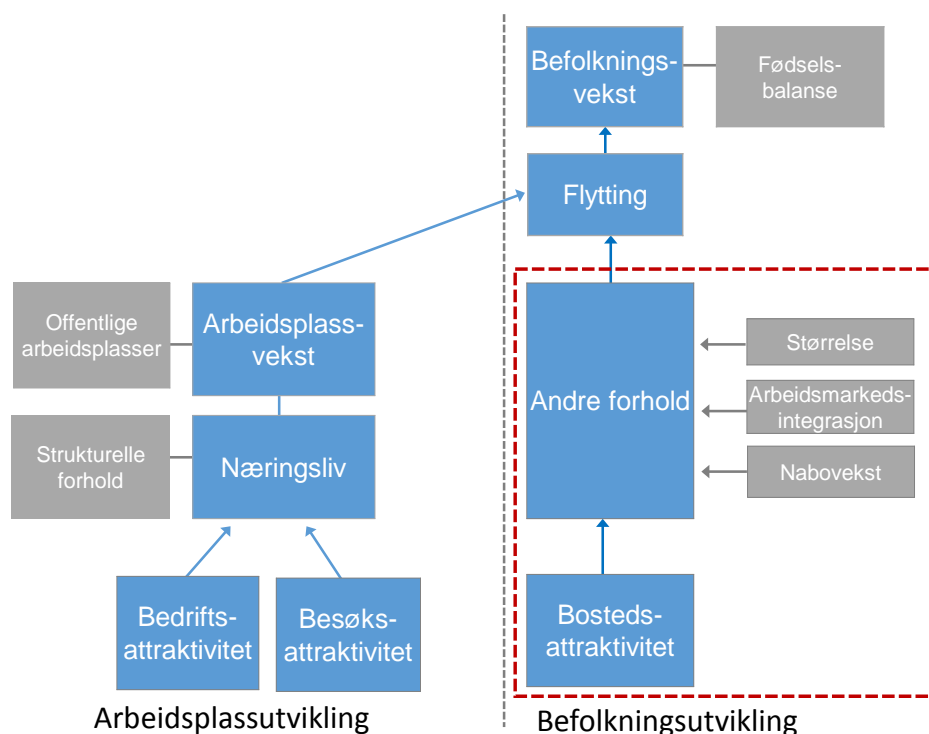
Det er en klar sammenheng mellom arbeidsplassvekst i kommunene og deres nettoflytting. Linjen viser den statistiske sammenhengen mellom disse to størrelsene i perioden 2000-2013. Den representerer ekstra nettoflytting som følge av øking i antall arbeidsplasser.

De fleste kommunene i Vestfold har hatt en høyere nettoflytting enn arbeidsplassveksten isolert sett skulle tilsi. Dette gjelder også Horten. Horten har vært preget av en rimelig høy arbeidsplassvekst, men nettoflyttingen har vært høyere enn «statistisk normalt». På de neste sidene vil vi undersøke nærmere hva dette kan skyldes. Skyldes det strukturelle faktorer? Eller er kanskje Horten et meget attraktivt sted å bo i, alt annet likt?

Vi kan også se at det ikke er så sterk samvariasjon mellom arbeidsplassvekst og nettoflytting i kommunene i Vestfold. Det kommer av at Vestfold i stor grad er ett felles arbeidsmarked. Arbeidsplassvekst i én kommune kan dermed like godt øke sysselsettingen i nabokommuner som i egen kommune.

4.2 Strukturelle forhold og bostedsattraktivitet

Vi viste på forrige side at noen kommuner har hatt bedre nettoflytting enn arbeidsplassveksten tilsier, mens andre kommuner har mindre nettoflytting. Nå skal vi analysere årsakene til disse avvikene.



Figur 45: Attraktivitetsmodellen.

Strukturelle forhold er faktorer som har en signifikant betydning for utviklingen, men som vanskelig kan påvirkes lokalt. Det er tre strukturelle forhold som har signifikant betydning for steds nettoflytting, etter at effekten av arbeidsplassveksten er korrigert for.

Den første er stedets *størrelse*, målt i innbyggertall. Steder med mange innbyggere har systematisk høyere nettoflytting, uavhengig av arbeidsplassveksten.

Den andre faktoren er *arbeidsmarkedsintegrasjon*. Steder som inngår i større arbeidsmarkeder, og som derfor har bedre pendlingsmuligheter for befolkningen har systematisk høyere nettoflytting. Disse to faktorene er statiske, ved at de forandrer seg svært langsomt.

Den tredje faktoren, *nabovekst*, er mer dynamisk og kan være helt forskjellig fra år til år. Det er arbeidsplassveksten i omkringliggende steder, veid med andelen som pendler til hvert sted. Dersom de omkringliggende stedene har arbeidsplassvekst blir nettoflyttingen påvirket positivt.

4.2.1 Strukturelle flyttefaktorer

Hva har de strukturelle flyttefaktorene betydd for nettoflyttingen til kommunene? Det har vi vist i figuren til høyre.

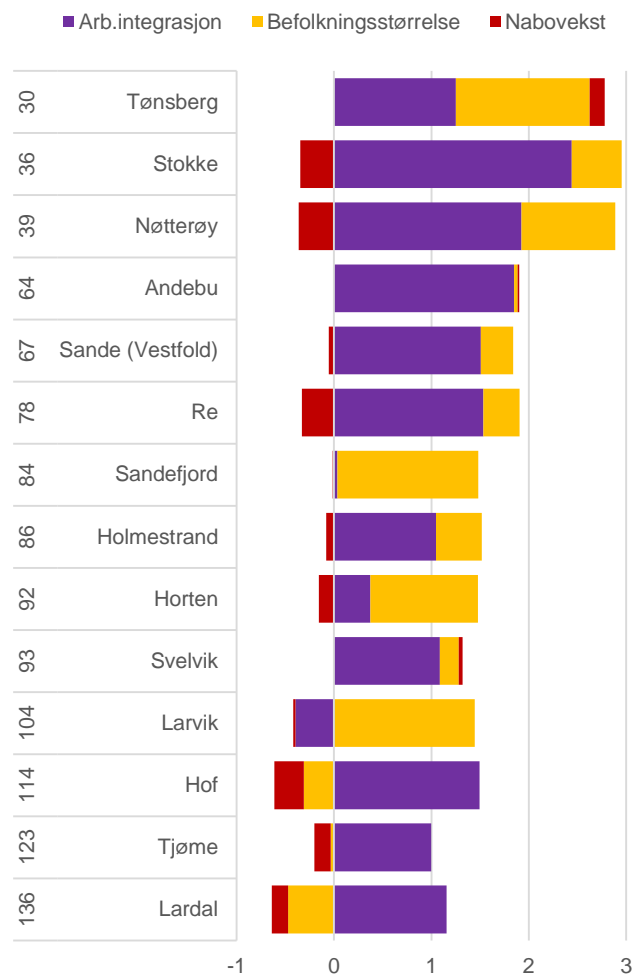
De fleste kommunene i Vestfold har gode forutsetninger for positiv nettoflytting. Dette skyldes først og fremst at mange kommuner har en høy arbeidsmarkedsintegrasjon. Stokke, Nøtterøy, Andebu, Sande og Re er eksempler på kommuner som har fått innflytting på grunn av dette.

Kommuner som Tønsberg, Sandefjord, Horten og Larvik har fått en positiv nettoflytting på grunn av at de er store kommuner. Folk trekker til seg folk, uavhengig av arbeidsplassvekst og andre strukturelle forhold.

Samtlige kommuner i Vestfold har langt over middels gode forutsetninger for positiv nettoflytting på grunn av enten en høy arbeidsmarkedsintegrasjon eller en høy befolkningsstørrelse.

Horten er rangert som nummer 92 blant landet 428 kommuner med hensyn til forutsetninger for positiv nettoflytting etter at arbeidsplassveksten er korrigert for. Det er først og fremst Hortens høye befolkningsstørrelse som har bidratt positiv til nettoflyttingen. Arbeidsmarkedsintegrasjonene har også telt positivt.

Nesten ingen kommuner i Vestfold har hatt noe særlig effekt av arbeidsplassvekst i nabokommuner. Det er fordi Vestfold samlet sett har hatt lavere arbeidsplassvekst enn landet. Det er også en del kommuner med pendling til Grenland, som ikke har hatt arbeidsplassvekst.

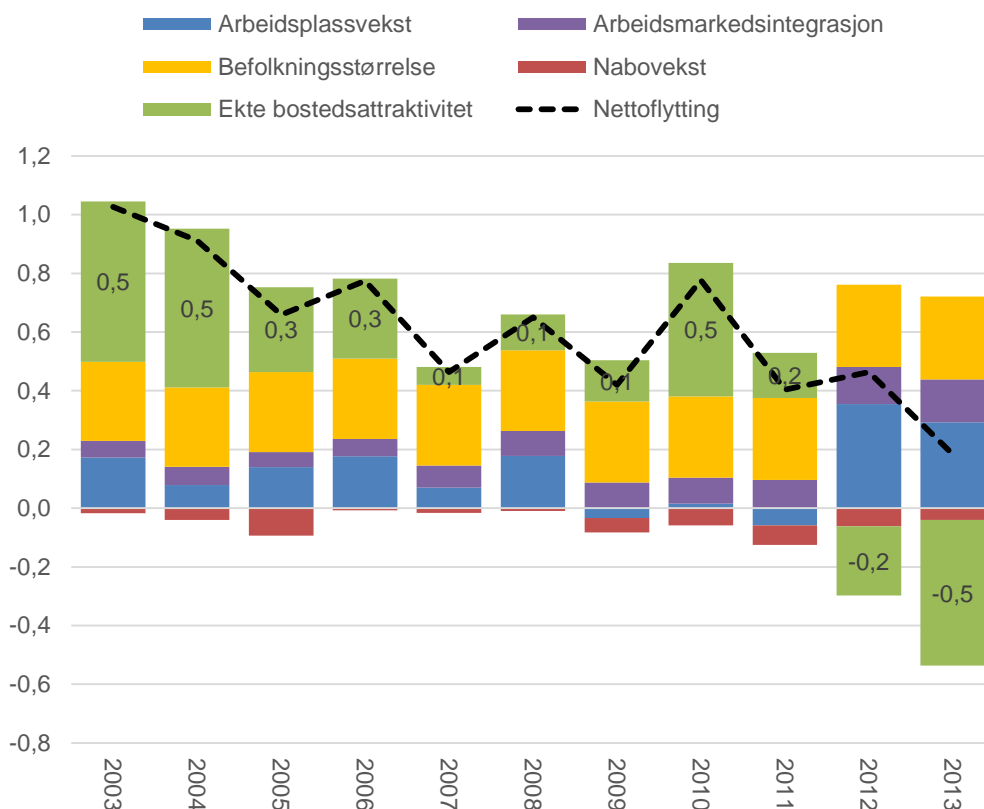


Figur 46: Effekten av de strukturelle flyttefaktorene på kommunenes nettoflytting siste fire treårsperioder. Rangering blant landets 428 kommuner.

4.2.2 Ekte bostedsattraktivitet

Nå har vi analysert nettoflyttingen, og regnet ut hva som skyldes arbeidsplassvekst og hva som skyldes strukturelle faktorer. Det er imidlertid fremdeles en del av nettoflyttingen som ikke kan forklares av disse faktorene. Når det ikke finnes en ytre forklaring, antar vi at det skyldes forhold som er spesielle for regionen. Denne restfaktoren blir da en indikator for bostedsattraktiviteten. Den viser om nettoflyttingen har vært unormalt høy eller lav gitt de forholdene som vi vet påvirker nettoflyttingen.

Utviklingen av bostedsattraktiviteten i Horten kan vi se i figuren under.



Figur 47: Den relative nettoflyttingen til Horten de siste ti treårsperiodene, dekomponert i effekten av arbeidsplassvekst og strukturelle flyttefaktorer. Den nettoflyttingen som ikke kan forklares av arbeidsplassveksten eller strukturelle faktorer er en indikator for bostedsattraktivitet. Tre års glidende gjennomsnitt. Enhetene er standardavvik av nettoflytting.

Fram til de siste to treårsperiodene har nettoflyttingen til Horten vært høyere enn arbeidsplassveksten og de strukturelle flyttefaktorene skulle tilsi. Horten hadde positiv bostedsattraktivitet frem til 2011. I de siste to treårsperiodene har derimot nettoflyttingen til kommunen vært lavere enn forventet. I den siste treårsperioden var bostedsattraktiviteten ganske lav.

Hortens høye befolkningsstørrelse har vært mest utslagsgivende for nettoflyttingen til kommunen siden 2001. Arbeidsplassveksten har økt først i de siste årene. Kanskje vil det gi utslag på nettoflyttingen neste år eller om noen få år?

Arbeidsmarkedsintegrasjonen har hatt en positiv effekt på nettoflyttingen helt siden 2001, men effekten har vært liten. Den er derimot økende. Naboveksten har nesten ikke hatt noen betydning for nettoflyttingen til Horten. Den har i noen perioder hatt en svak negativ effekt.

4.2.3 Bostedsattraktivitet rangert

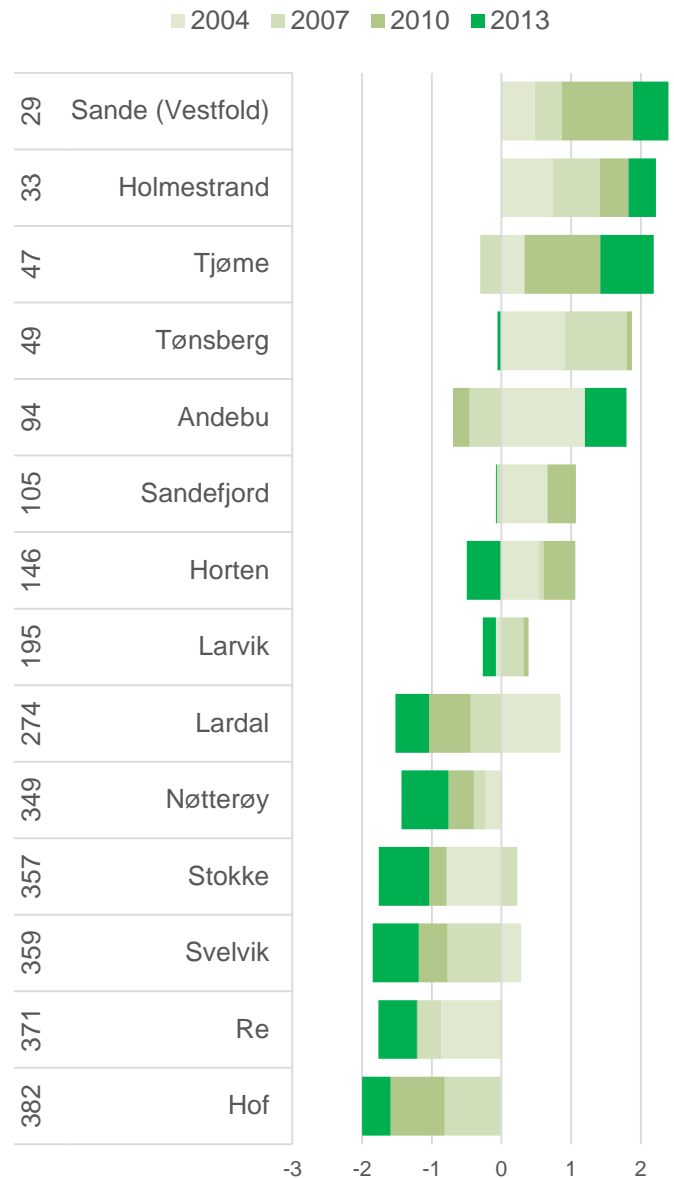
Vi ser hvordan den uforklarte flyttingen, bostedsattraktiviteten, har vært i kommunene i Vestfold i de siste tolv årene i figuren til høyre. Som vi så i figuren på forrige side, var bostedsattraktiviteten i Horten positiv det forrige tiåret, men negativ de siste to treårsperiodene. Samlet sett, over de siste tolv årene, har bostedsattraktiviteten i Horten vært positiv. Den er rangert som nummer 146 på landsbasis. Altså har Horten vært godt over middels attraktiv som bosted, når arbeidsplassvekst og strukturelle forhold er korrigert for i perioden fra 2000 til 2013 som helhet.

I Vestfold er det Sande som er rangert som mest attraktiv å bo i, etterfulgt av Holmestrand og Tjøme.

Horten er litt mer attraktiv enn Larvik, men litt mindre enn Sandefjord.

Noen kommuner har vært «uattraktive» som bosted i alle de fire siste treårsperiodene. Det gjelder f.eks. Nøtterøy, Re og Hof.

Som nevnt tidligere, er Vestfold et stort og integrert arbeidsmarked. Det betyr at arbeidsplassvekst i én kommune påvirker nettoflytting til de omkringliggende kommunene. En kan bo en Vestfoldkommune og arbeide i hvilken som helst av de andre. I slike områder er variasjonene i bostedsattraktivitet ofte knyttet til forhold i boligmarkedet, og spesielt til hvor det er stor nybygging av boliger. De kommunene som har overflod av attraktive områder for boligbygging kan da vinne innflyttere gjennom boligpolitikken uten egen arbeidsplassvekst.



Figur 48: Bostedsattraktiviteten for kommuner i Vestfold de siste fire treårsperiodene. Rangering blant landets 428 kommuner.

5. Scenarier for framtidig vekst

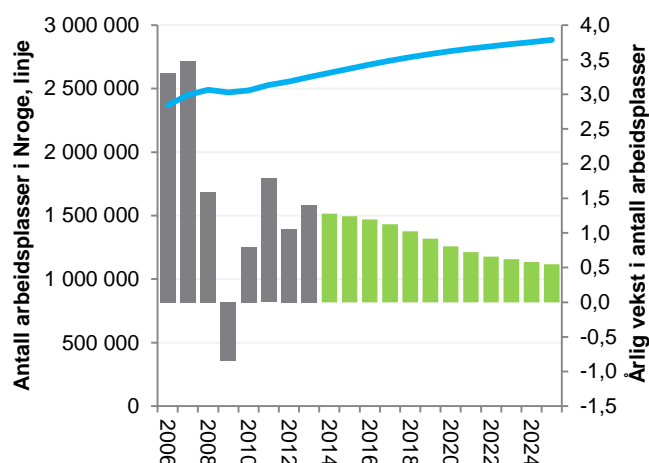
Vi skal avslutte denne delen av rapporten med å se på hva som er sannsynlige og mulige scenarier for framtidig utvikling. Fremtidsscenarioene er basert på at de strukturelle forholdene vil fortsette, men at kommunene kan påvirke sin egen attraktivitet.

5.1 Strukturelle forhold

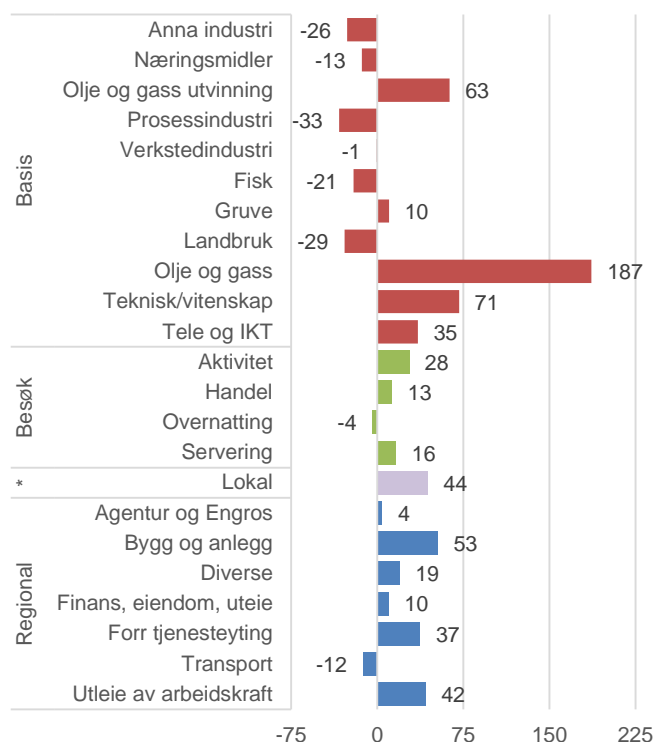
De strukturelle forholdene som kommer til å påvirke hver enkelt kommune vil være et resultat av hvor sterk veksten i hele Norge blir. Dessuten vil veksten i en enkeltkommune også bli påvirket av hvilke sektorer og bransjer som kommer til å vokse i framtiden. Vi skal innledningsvis gjøre rede for hvordan vi kommer fram til et sannsynlig normalscenario for den nasjonale veksten og hvordan den fordeles.

Vi baserer oss på SSBs middelframskriving for befolkningsveksten i Norge. Det forventes sterk innvandring de neste årene, som fører til tilsvarende sterk befolkningsvekst. Deretter antas det at nettoinnvandringen til Norge faller, slik at befolkningsveksten også faller. Framskrivningen gjelder for befolkningsvekst, men vi kan også bruke disse framskrivningene til å beregne sannsynlig arbeidsplassutvikling. Vi forutsetter da ganske enkelt at andelen av befolkningen som er sysselsatt vil være konstantⁱⁱ, slik at befolkning og arbeidsplasser vil vokse i samme takt.

Strukturelle endringer er en av de viktigste drivkreftene for framtidig fordeling av veksten i antall arbeidsplasser mellom kommuner. Kommuner med konsentrasjon i vekstbransjer får vekstimpulser, mens kommuner med mange arbeidsplasser i næringer med nedgang vil bli negativt påvirket. I våre scenarier har vi lagt inn at vekstmønsteret mellom sektorer og bransjer vil fortsette med den samme tendensen i de kommende årene som i perioden 2000-2013. Vi ser hvordan veksten har variert i de ulike bransjene i Norge i de siste årene, i figur 50.



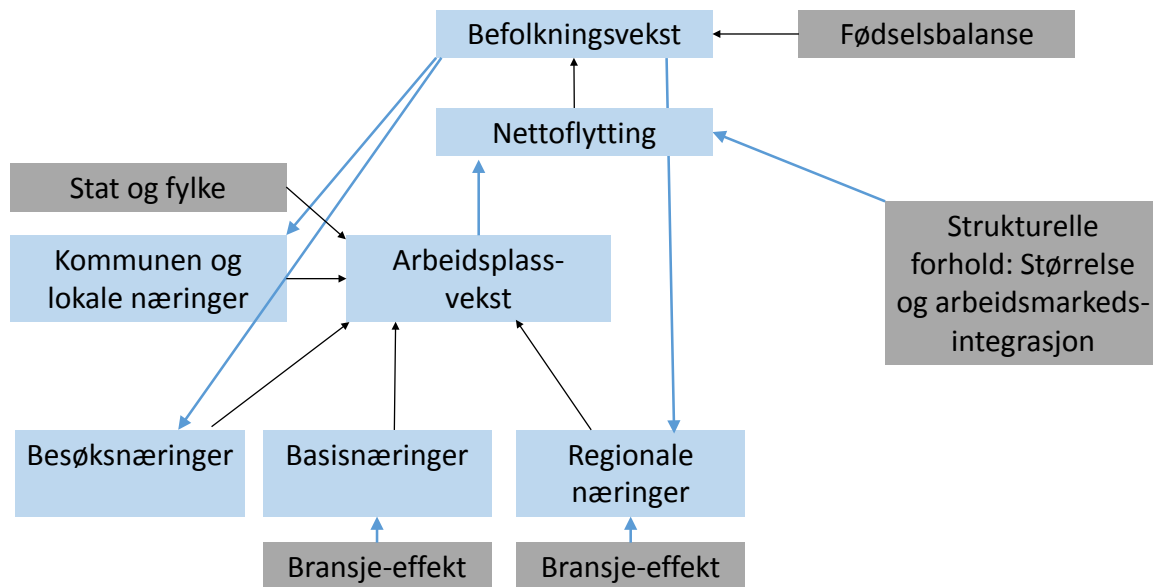
Figur 49: Arbeidsplassveksten i Norge fram til 2013, og beregnet arbeidsplassvekst ut fra at sysselsettingsandelen skal være konstant og SSBs middelprognose for befolkningsveksten.



Figur 50: Prosentvis vekst i antall arbeidsplasser fra 2000 til 2013 i Norge.

5.2 Modellens dynamikk

I scenariomodellen bruker vi den samme modellen som vi brukte for å analysere den historiske utviklingen. Det er først og fremst utviklingen i befolkning og antall arbeidsplasser som modellen vil vise. Samtidig viser modellen hvordan antall arbeidsplasser vil fordele seg mellom sektorer og næringstyper.



Figur 51: Scenariomodellens oppbygging. De grå boksene er eksogene variabler, som baserer seg på historiske tall. De blå boksene blir bestemt i modellen. De sorte pilene viser definisjonsmessige sammenhenger, som at befolkningsveksten er summen av fødselsbalansen og nettoflytting, og at arbeidsplassveksten er summen av veksten i alle sektorer og næringstyper. De blå pilene viser sammenhenger som er lagt inn i modellen, og som er basert på regresjonsanalyser av historiske sammenhenger.

I modellen blir framtidig vekst i antall arbeidsplasser i basisnæringer et resultat av forventet vekst i de ulike bransjene på landsbasis, og vi legger da til grunn at veksten i de ulike bransjene i kommunen blir den samme som på landsbasis. Veksten i besøksnæringene er antatt å være den samme som på landsbasis i utgangspunktet, men justert for befolkningsveksten. De regionale næringene blir positivt påvirket av både befolkningsvekst og samtidig påvirket av bransjestrukturen.

Utviklingen i antall arbeidsplasser i statlig sektor og i fylker antas å fortsette som før, og vil ikke være påvirket av kommunens egen arbeidsplassvekst.

Den relative arbeidsplassveksten i kommunen vil få en effekt på nettoflyttingen. Her baserer vi modellen på den empiriske sammenheng mellom arbeidsplassvekst og nettoflytting i norske kommuner de ti siste årene. Nettoflyttingen blir også påvirket av strukturelle forhold som kommunens befolkningsstørrelse og arbeidsmarkedsintegrasjon, som antas å ha samme effekt i framtiden som historiske data viser.

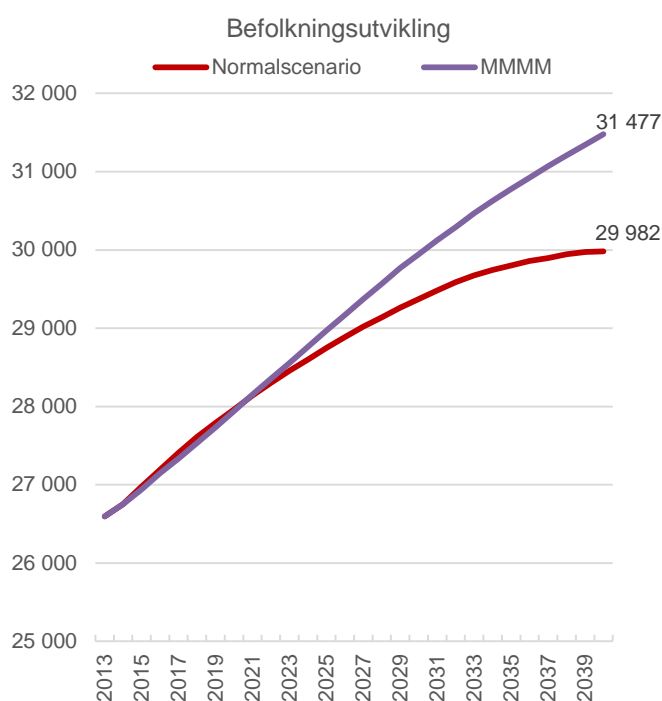
Denne modellen representerer «business as usual», der de strukturelle endringene de siste årene framskrives. Samtidig baserer dette scenariet seg på at regionen har en utvikling «som normalt», dvs. at regionen har helt nøytral attraktivitet.

5.3 Normal-scenario for Horten

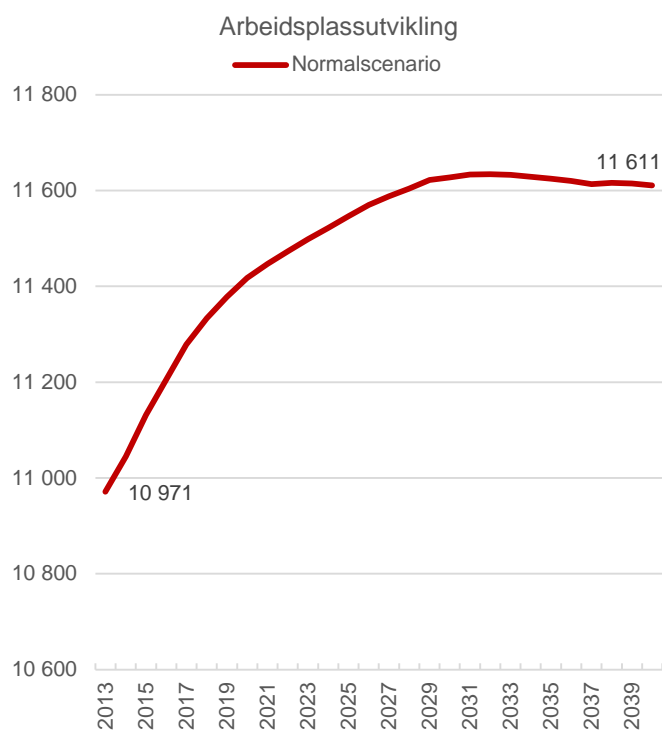
I figuren til høyre viser vi hvilken utvikling Horten vil få dersom normalscenariet slår til. Folketallet vil øke til 29 982 innbyggere i 2040. Den største oppgangen vil komme først. Deretter vil veksten flate ut. Det er fordi det antas at Norges befolkning etter hvert vil vokse langsommere enn før. Normalscenariet er ikke like optimistisk som SSBs midlframskrivning. Det kommer av at SSB har lagt inn en dempingsfaktor i den innenlandske flyttingen som blir sterkere lenger ut i perioden. Det vil innebære at det sentraliserende flyttemønsteret vil avta. I vårt normalscenario ligger det imidlertid ingen slik dempingsfaktor.

Figur 53 viser forventet arbeidsplassutvikling under normalscenariet, dvs. et scenario der Horten oppfører seg som «statistisk normalt».

Antall arbeidsplasser forventes å øke ganske kraftig de første årene. Deretter vil veksten flate ut, og det vil bli en svak nedgang omtrent fra 2033. Den sterke veksten de første årene vil trolig være befolkningsdrevet. Høy befolkningsvekst påvirker arbeidsplassveksten i kommunal sektor, lokale næringer, besøksnæringer og de regionale næringene positivt.



Figur 52: Antall innbyggere i Horten, fremskrevet til 2040. Normalscenariet og SSBs midlframskrivning.

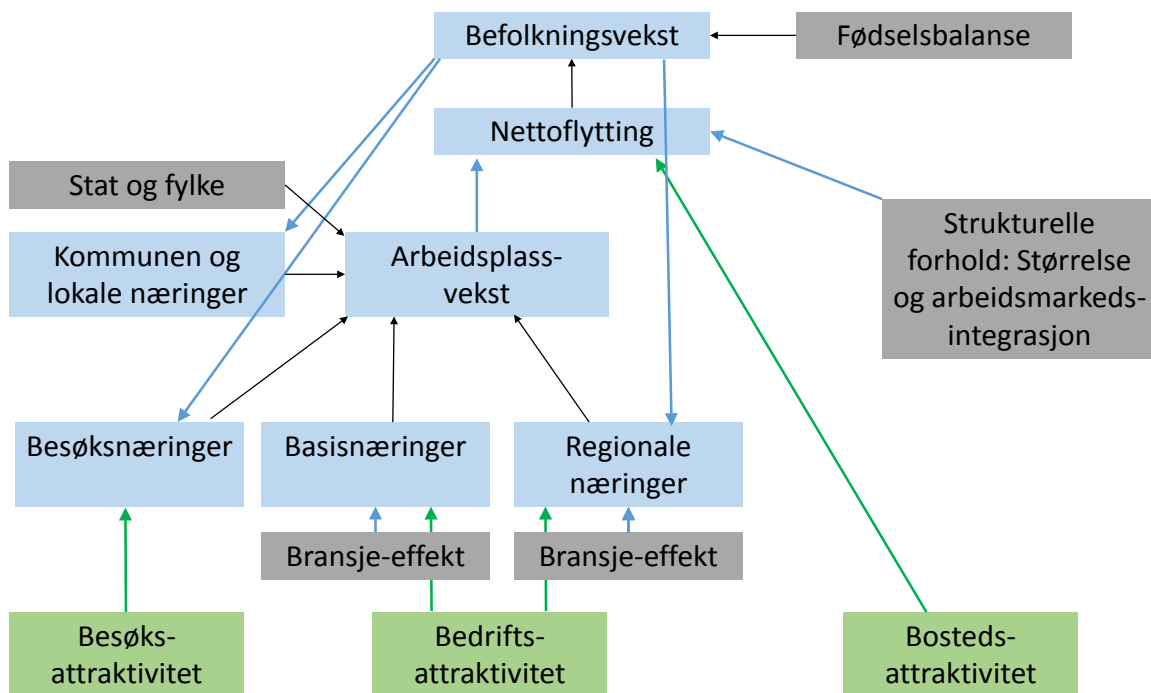


Figur 53: Normalscenario for arbeidsplassvekst i Horten frem til 2040.

5.4 Alternative scenarier med ulik attraktivitet

Normalscenariet er basert på at utviklingen i kommunen er absolutt normal, både med hensyn til arbeidsplassvekst i de enkelte bransjene, og med hensyn til nettoflytting i forhold til arbeidsplassvekst og strukturelle forhold. Attraktivitetsmodellen er basert på at kommuner kan påvirke egen vekst og oppnå en bedre utvikling enn slike framskrivninger tilsier. Attraktivitet er «statistisk unormal» vekst.

Vi vil derfor utvide scenariomodellen gjennom å legge inn historisk attraktivitet for regionen, og deretter legger vi inn ulike forutsetninger om framtidig attraktivitet som vil skape vekst i regionen.



Figur 54: Scenario-modellen utvidet med attraktivitet for besøk, bedrift og bosted.

I denne modellen kan vi legge inn verdiene for historisk attraktivitet, dvs. den attraktiviteten som regionen har hatt de siste årene. Da kan vi se hvilken utvikling regionen vil få dersom de fortsetter med den attraktiviteten de har hatt for bosted, bedrifter og besøk i de siste årene.

5.5 Scenarier for historisk attraktivitet

Hva vil skje dersom utviklingen i Horten fortsetter slik den har de siste årene? Vi har lagt inn verdier for attraktivitet likt med gjennomsnittet for de ti siste årene i scenariomodellen.

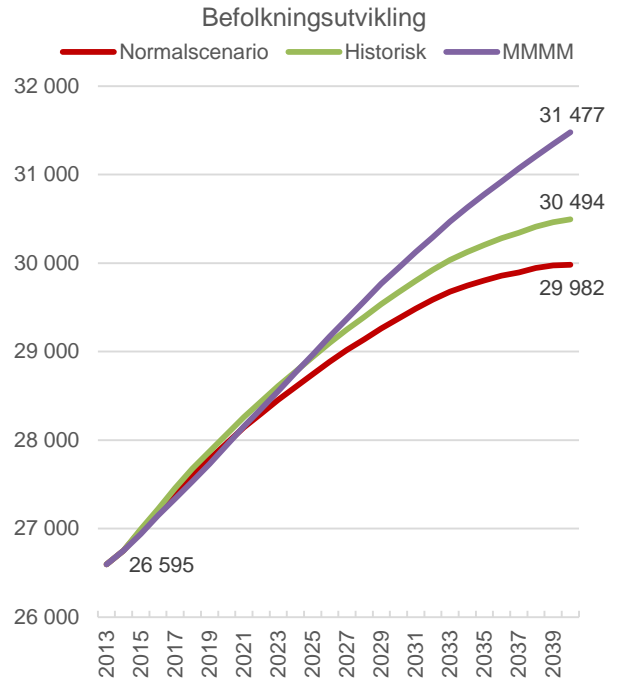
Tabell 5: Historiske verdier på attraktiviteten til Horten fra 2000 til i dag. Verdiene for basis, besøk og regional er i prosent. Verdien for bosted er i antall standardavvik fra gjennomsnittet.

	Historisk
Bosted	0,1
Basis	0,4
Besøk	-1,0
Regional	-0,8

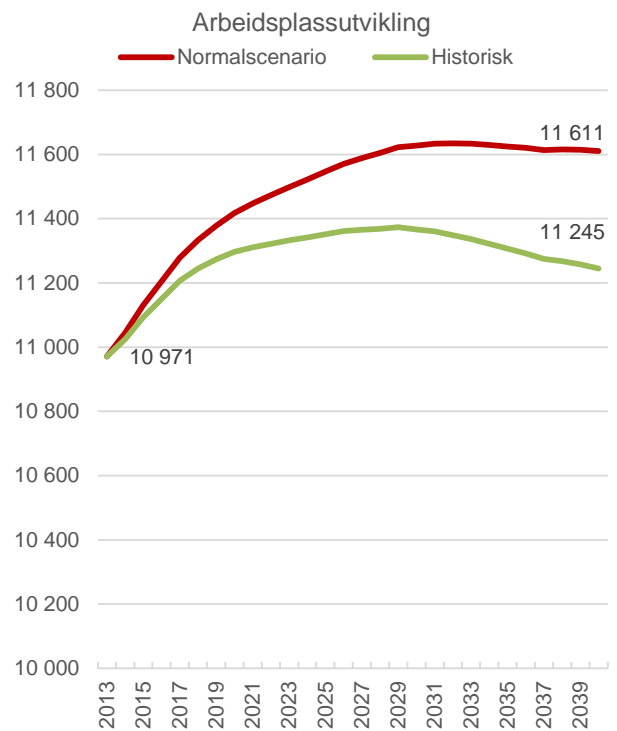
Horten har vært attraktiv som bosted og for bedrift i basisnæringene, men ikke attraktiv for besøk eller bedrift i de regionale næringene. Til høyre ser vi hvordan befolkningsveksten og arbeidsplassveksten da vil bli.

Befolkningsveksten i Horten vil bli høyere enn den vil i normalscenariet, fordi Horten har vært attraktiv som bosted de siste ti årene. Vi så tidligere at bostedsattraktiviteten har blitt mye svakere, og bidratt negativt de siste årene. Hvis vi hadde lagt til grunn bostedsattraktiviteten for de siste tre årene, ville befolkningsveksten blitt lavere enn i normalscenariet.

Veksten i antall arbeidsplasser vil bli lavere dersom Horten utvikler seg som før. Det skyldes at Horten ikke har vært attraktiv for besøksnæringene og de regionale næringene. Dersom Horten fortsetter med den svake næringsattraktiviteten, vil antall arbeidsplasser i Horten først vokse, men ikke like raskt som under normalscenariet. Deretter vil det bli arbeidsplassnedgang etter 2029.



Figur 55: Historisk og normalscenario for befolkningsframskrivingen til Horten frem til 2040. MMMM viser SSBs framskrivninger.



Figur 56: Arbeidsplassvekst under normalscenariet og med historisk attraktivitet i Horten frem til 2040.

5.6 Scenario med høy attraktivitet for bedrift, besøk og bosted

Hva vil skje i Horten dersom kommunen klarer å beholde en rimelig høy attraktivitet langs alle dimensjonene over tid? Vi har lagt enn et høyvekstscenario. Vi har lagt inn at bostedsattraktiviteten er like høy som den var i Horten på begynnelsen av 2000-tallet. Vi har også lagt inn at den årlige arbeidsplassveksten vil være 1 prosent høyere enn forutsetningene isolert sett skal tilsi. Horten har i noen år hatt en enda høyere ekstra arbeidsplassvekst enn dette. Dette målet er derfor høyt, men ikke himmelhøyt.

Tabell 6: Historiske verdier og høyvekst på attraktiviteten til Horten fra 2000 til i dag. Verdiene for basis, besøk og regional er i prosent. Verdien for bosted er i antall standardavvik fra gjennomsnittet.

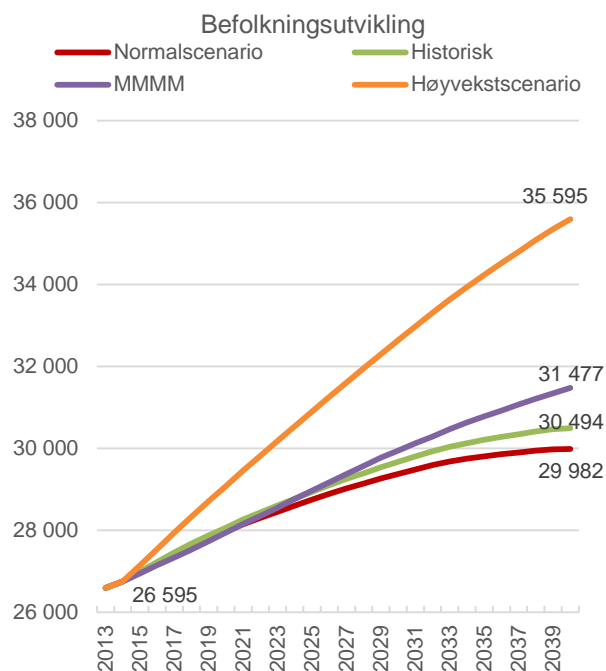
	Høyvekst	Historisk
Bosted	0,5	0,1
Basis	1,0	0,4
Besøk	1,0	-1,0
Regional	1,0	-0,8

Historisk sett har det vært en gjennomsnittlig årlig ekstra vekst i basisnæringene på 0,4 prosent de siste årene. Hva vil skje hvis den øker til ett prosent? Vi legger inn tilsvarende scenarier for besøksnæringene og de regionale næringene.

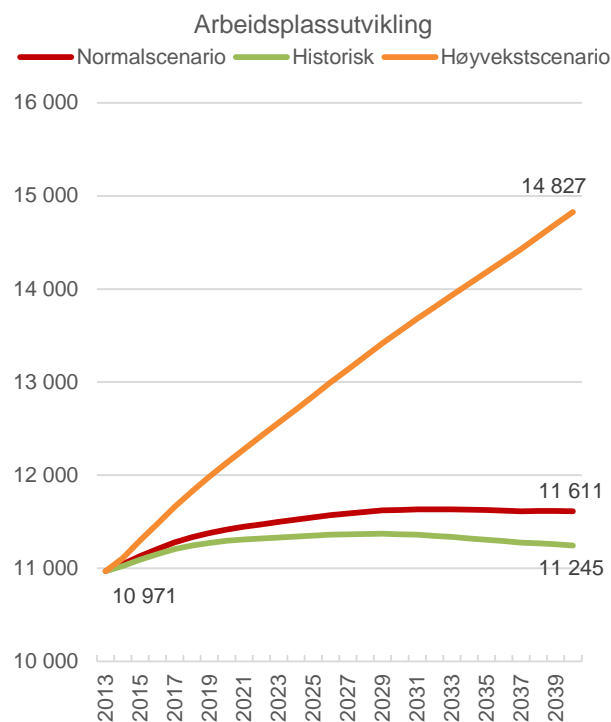
Befolkningen i Horten vil da øke til 35 595 innen 2040. Dette vil skyldes den høye bostedsattraktiviteten, men også innflytting som følge av arbeidsplassvekst.

Arbeidsplassveksten vil skille seg vesentlig ut fra veksten under normalscenariet og det historiske scenariet. Antall arbeidsplasser vil øke til 14 827. Dette vil delvis skyldes en befolkningsdrevet vekst. Når befolkningen øker, blir det flere arbeidsplasser i kommunal sektor og i besøksnæringene. Men arbeidsplassveksten vil også skyldes den høye attraktiviteten i næringslivet.

Horten har gode forutsetninger for å kunne oppnå høy vekst både i befolkning og i antall arbeidsplasser. Men dersom utviklingen fortsetter som før, vil både innbyggertallet og antall arbeidsplasser bli vesentlig lavere enn dersom kommunen blir attraktiv.



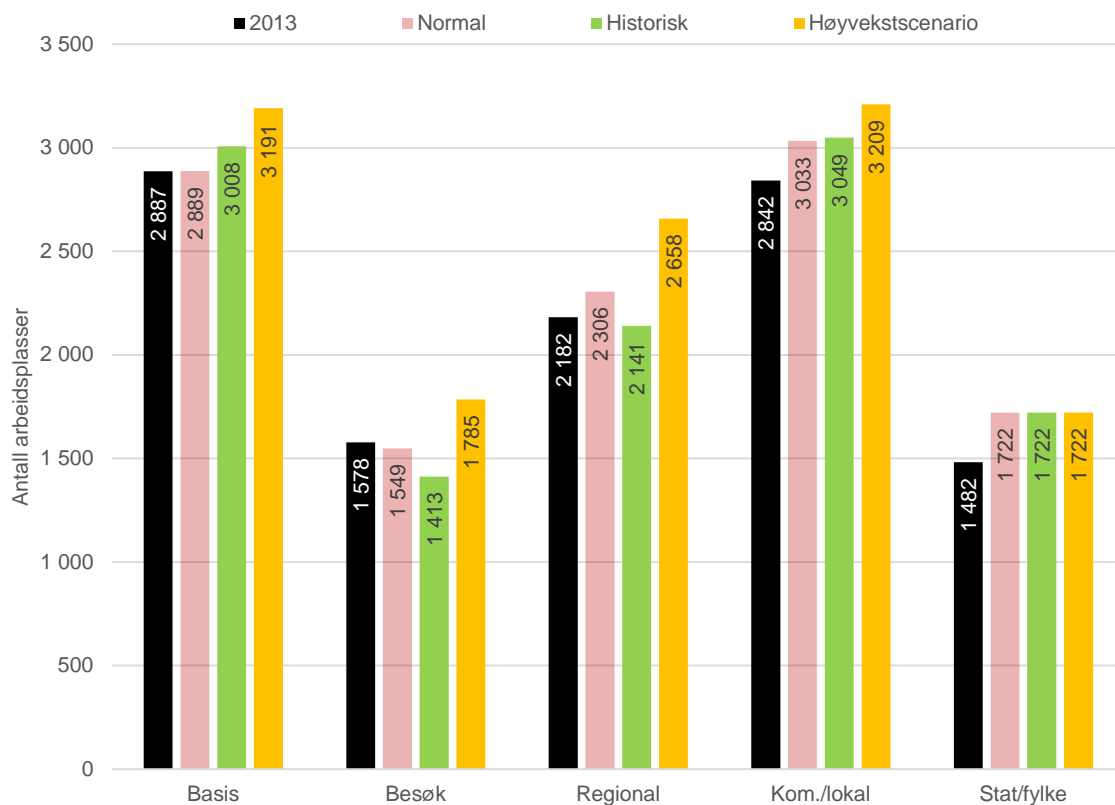
Figur 57: Befolkningsutvikling under ulike scenarier for attraktivitet i Horten frem til 2040.



Figur 58: Arbeidsplassutvikling i Horten frem til 2040 under ulike scenarier av attraktivitet.

5.6.1 Hvorfra kommer veksten i vekstscenariene?

Vi kan også vise hvordan arbeidsplassutviklingen blir i de ulike scenariene når vi deler opp veksten i de ulike sektorene og næringstypene. I figuren under viser vi antall arbeidsplasser i 2013 og i 2023 for de ulike scenariene.



Figur 59: Antall arbeidsplasser i ulike sektorer og næringstyper i 2013 og i de ulike scenariene i 2023, i Horten.

Hvis utviklingen i Horten fortsetter som før, vil det bli vekst i antall arbeidsplasser i basisnæringene. Dette skyldes nok at Horten har en positiv bransjestruktur i basisnæringene. Veksten vil bli enda høyere dersom Horten klarer å bli litt mer attraktiv for bedrift i basisnæringene, enn hva kommunen historisk sett har vært hittil.

Besøksnæringene har hatt dårlige kår i Horten. Fortsetter utviklingen som før, vil det bli arbeidsplassnedgang i besøksnæringene. Attraktiviteten har i snitt vært på -1,0 prosent årlig. I et scenario der Horten klarer å skape en årlig ekstra vekst på 1,0 prosent, vil antall arbeidsplasser i besøksnæringene øke med 207 i løpet av de neste ti årene.

Veksten i de regionale næringene har vært lavere enn forutsetningene skulle tilsi. Fortsetter utviklingen på den måten, vil det bli en liten reduksjon i antall arbeidsplasser. Nedgangen vil trolig ikke bli veldig stor siden de regionale næringene er store og de vokser på landsbasis. Dersom Horten klarer å bli attraktiv og få en ekstra årlig vekst på én prosent (i motsetning til det som har vært tilfellet så langt, nemlig en gjennomsnittlig årlig nedgang på -0,8 prosent), vil antall arbeidsplasser i de regionale næringene øke med 476 i løpet av de neste ti årene.

Kommunal sektor vil få høy vekst dersom Horten beholder den høye bostedsattraktiviteten kommunen hadde på begynnelsen av 2000-tallet. Antall arbeidsplasser i stat og fylke antas uendret i alle scenariene, og antas å vokse i samme takt som tidligere.

6. Utdanning

Det er stor interesse for utdanningsnivået, både generelt i befolkningen og i næringslivet. Et høyt utdanningsnivå regnes ofte som en kvalitet i seg selv, samtidig som mange antar at et høyt utdanningsnivå også er vekstfremmende for næringslivet. I regionale utviklingsstrategier, både blant fylkeskommuner og primærkommuner, er det ofte selvstendige målsettinger om å oppnå økt utdanningsnivå. Derfor har vi tatt med dette temaet i denne rapporten. Vi vil først presentere noen data om utdanningsnivå i befolkningen. Deretter konsentrerer vi oss om utdanningsnivået i næringslivet.

6.1 Utdanning i befolkning

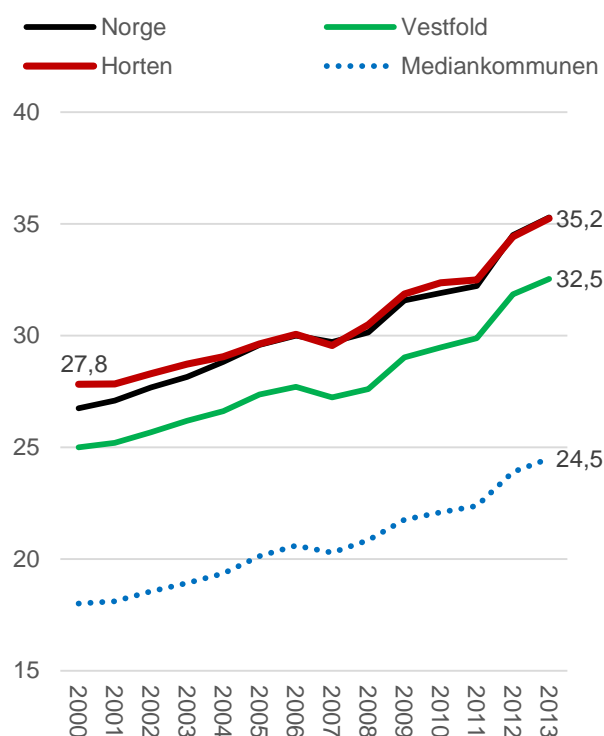
Utdanningsnivået i befolkningen varierer ganske mye mellom stedene. Bærum har høyest utdanningsnivå i sin befolkning i 2013 med 54,8 prosent av den sysselsatte befolkningen med minst tre års utdanning. I Værøy kommune var tilsvarende andel 13,0 prosent.

Utdanningsnivået i Horten er høyere enn i Vestfold fylke, og mye høyere enn mediankommunen.

I Horten har 35,2 prosent av den sysselsatte befolkningen høyere utdanning. Dette er nesten likt nivået på landsbasis. Det er faktisk bare 35 kommuner i landet som har et utdanningsnivå som er høyere enn landsgjennomsnittet, og Horten er rangert som nummer 37 av de 428 kommunene i landet.

Andelen høyt utdannede har økt fra 27,8 prosent i 2000. Vi kan se at det var klart over andelen på landsbasis den gang. Horgen har dermed ikke økt andelen med høyere utdanning like mye som resten av landet.

De høyt utdannede klumper seg ofte i de største byene, og derfor har de aller fleste kommunene lavere utdanningsnivå enn landsgjennomsnittet. Det er bare 35 av 428 kommuner som har et utdanningsnivå i befolkningen som er over utdanningsnivået på landsbasis.



Figur 60: Andel av den sysselsatte befolkningen i Norge, Vestfold, Horten og mediankommunen med høyere utdanning, 2000 – 2013.

6.1.1 Utdanningsnivå blant pendlere

Det kan være interessant å se på utdanningsnivået til de som pendler ut og inn av kommunene, og differansen mellom disse.

Noen kommuner har mye høyere utdanningsnivå for de som pendler ut enn de som pendler inn. Det kan vi kanskje tolke som at de er attraktive som bostedskommune for personer med høy utdanning.

Rent intuitivt skulle en tro at kommuner som har et høyt utdanningsnivå i arbeidsmarkedet i egen kommune hadde lav utdanning blant de som pendlet ut, ettersom innbyggerne får dekket tilbud om arbeid til høyt utdannede i egen kommune. I praksis er det omvendt. Dess høyere utdanningsnivå det er i arbeidsmarkedet i egen kommune, dess høyere er utdanningsnivået blant de som pendler ut.

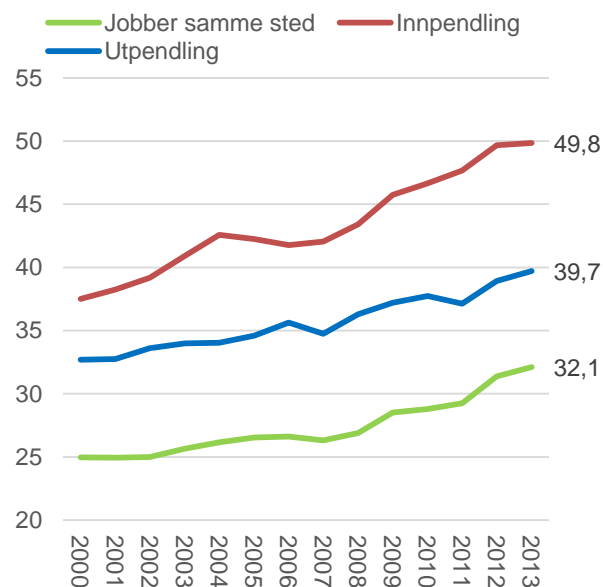
Det er i praksis også en sammenheng mellom høyt utdanningsnivå i arbeidsmarkedet i kommunen og utdanningsnivået blant de som pendler inn. Det virker intuitivt naturlig, men sammenhengen er mye sterkere mellom utdanningsnivået i egen kommune og de som pendler ut. Dermed ser det ut til at de høyt utdannede klumper seg i noen kommuner.

Differansen mellom utpendlerne og innpendlerne er vist i tabellen til høyre. I kommuner som Stokke, Tønsberg og Sandefjord er andelen høyt utdannede blant de som pendler ut høyere enn blant de som pendler inn. I Horten er det motsatt. Halvparten av de som pendler inn til Horten har høy utdanning, mens 39,7 prosent av de som pendler ut har høyere utdanning. Dermed er Horten kanskje relativt mer attraktiv som arbeidssted for de med høyere utdanning enn som bosted.

I figuren til høyre ser vi hvordan utdanningsnivået har utviklet seg blant inn- og utpendlere. Helt siden 2000 har andelen høyt utdannede som jobber i egen kommune vært lavere enn andelen blant de som pendler. Og andelen høyt utdannede er klart høyest blant de som pendler inn. Andelen med høy utdanning blant de som pendler inn har også økt mest.

Tabell 7: Andel med høyere utdanning hos pendlere i 2012.

	Sted	Jobber samme sted	Pendler inn	Pendler ut	Differanse
50	Stokke	23,1	24,8	32,3	7,5
53	Tønsberg	37,2	37,0	43,8	6,8
61	Sandefjord	28,9	31,3	37,6	6,3
67	Larvik	26,1	29,8	35,6	5,8
76	Nøtterøy	35,4	38,3	43,2	4,9
77	Holmestrand	21,9	32,9	37,7	4,9
191	Tjøme	28,1	37,8	35,5	-2,2
197	Hof	16,1	31,7	29,2	-2,5
216	Lardal	17,4	27,9	24,9	-3,0
254	Sande	24,5	33,5	28,4	-5,1
271	Re	21,0	35,0	28,9	-6,1
327	Horten	32,1	49,8	39,7	-10,1
332	Svelvik	22,8	33,5	23,2	-10,3
413	Andebu	19,9	42,0	20,5	-21,5



Figur 61: Andel med høyere utdanning hos de som pendler ut, pendler inn og arbeider i Horten.

6.1.2 Utdanningsnivå sektorer

Det er stor forskjell på utdanningsnivået i de ulike sektorene. Fylke og stat har mye høyere andel med høyere utdanning enn de andre sektorene. Over 70 prosent av de som arbeider i fylkeskommunene har høyere utdanning, mens 65,3 prosent av de statsansatte har minst 3-årig utdanning.

Horten har et høyere utdanningsnivå i sitt arbeidsmarked enn landet som helhet. Spesielt i privat sektor er andelen høyt utdannede i Horten høyere enn på landsbasis. I fylkeskommunal sektor er andelen høyt utdannede høyere enn i landet som helhet, men lavere enn snittet for Vestfold.

Blant kommuneansatte er andelen høyt utdannede likt i Horten som i fylket og i landet som helhet.

Næringslivet har mye lavere andel utdannede enn i offentlig sektor. 26,1 prosent av de som jobber i næringslivet i Norge har høyere utdanning.

Sektorsammensetningen har naturligvis stor betydning for den regionale variasjonen i utdanningsnivået. Steder hvor en stor andel av sysselsettingen er i offentlig sektor vil naturlig få et høyere utdanningsnivå i arbeidslivet, og sannsynligvis også i befolkningen.

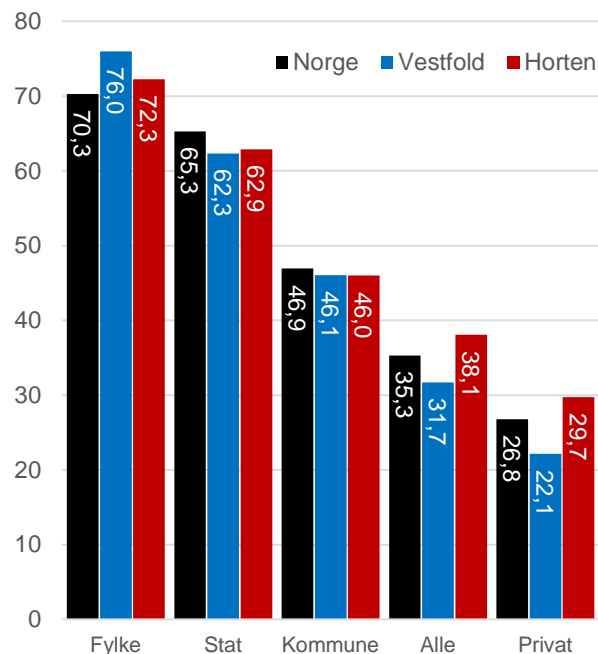
6.1.3 Utdanningsnivå næringslivet

I resten av kapittelet skal vi se spesielt på utdanningsnivået i næringslivet. Variasjonen i utdanningsnivå i næringslivet er vist i figur 63.

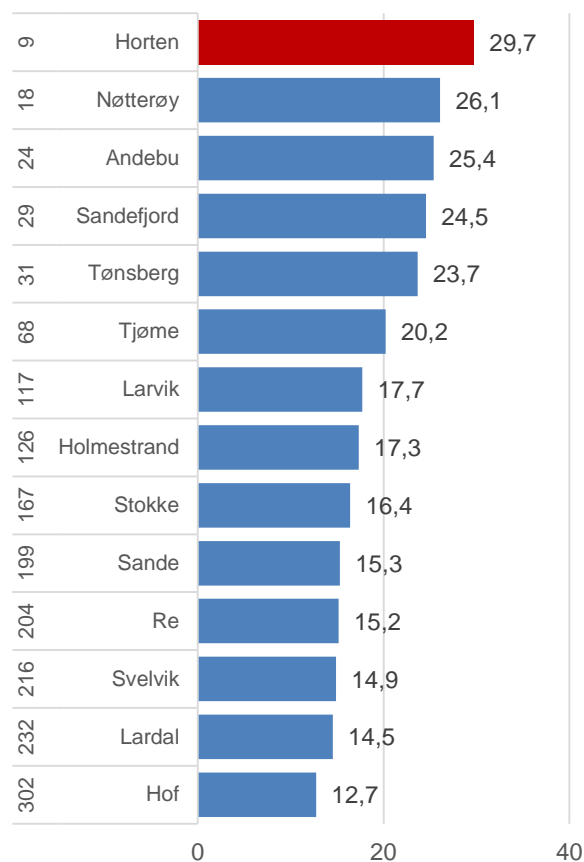
Bare noen få kommuner i Norge har et høyere utdanningsnivå i sitt næringsliv enn Horten. Horten har det desidert høyeste nivået blant kommunene i Vestfold.

Andelen høyt utdannede i næringslivet i Horten er på 29,7 prosent.

Det er stor variasjon i andelen høyt utdannede i næringslivet i Vestfold. I Hof har bare 12,7 prosent av arbeidstakerne i privat sektor høyere utdanning.



Figur 62: Andel med høyere utdanning etter sektor, 2012.



Figur 63: Andel med høyere utdanning i næringslivet, etter arbeidssted i 2013.

Hvorfor varierer utdanningsnivået?

Det er store forskjeller mellom utdanningsnivået i de ulike bransjene. I figuren til høyre ser vi at i noen bransjer, som tele og IKT og teknisk/vitenskapelige tjenester, er andelen ansatte med høyere utdanning godt over 50 prosent. I bransjer som bygg og anlegg og handel er andelen rundt 10 prosent. I figuren til høyre sammenlikner vi utdanningsnivået i Horten og Norge bransje for bransje.

Innen verkstedindustrien er andelen høyt utdannede i Horten på hele 45,6 prosent. På landsbasis har en fjerdedel av arbeidstakerne i verkstedindustrien høyere utdanning. Her skiller Horten seg sterkt ut fra utdanningsnivået på landsbasis.

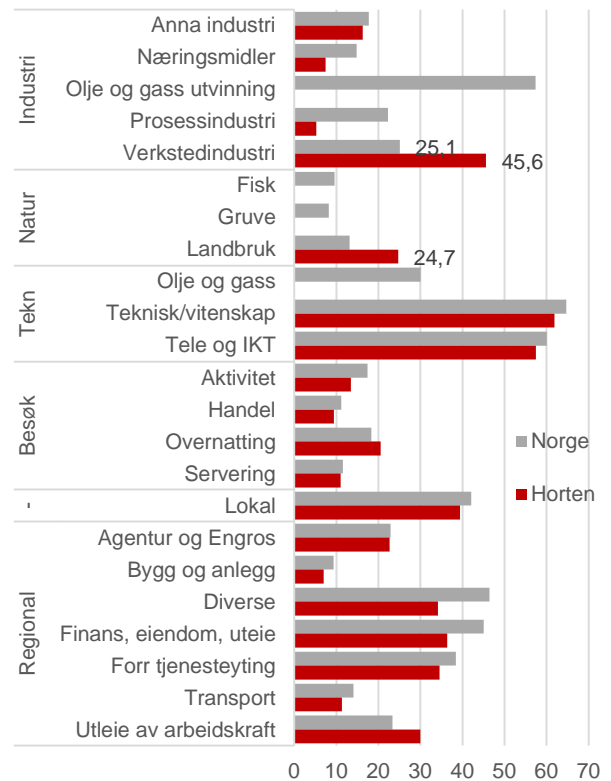
Også innen landbruket er andelen høyt utdannede i Horten høyere enn i landet som helhet. Overnattingsbransjen og utleie av arbeidskraft er også bransjer hvis utdanningsnivå i Horten er noe høyere enn i landet som helhet.

I de øvrige bransjene er andelen høyt utdannede lavere i Horten enn i landet som helhet.

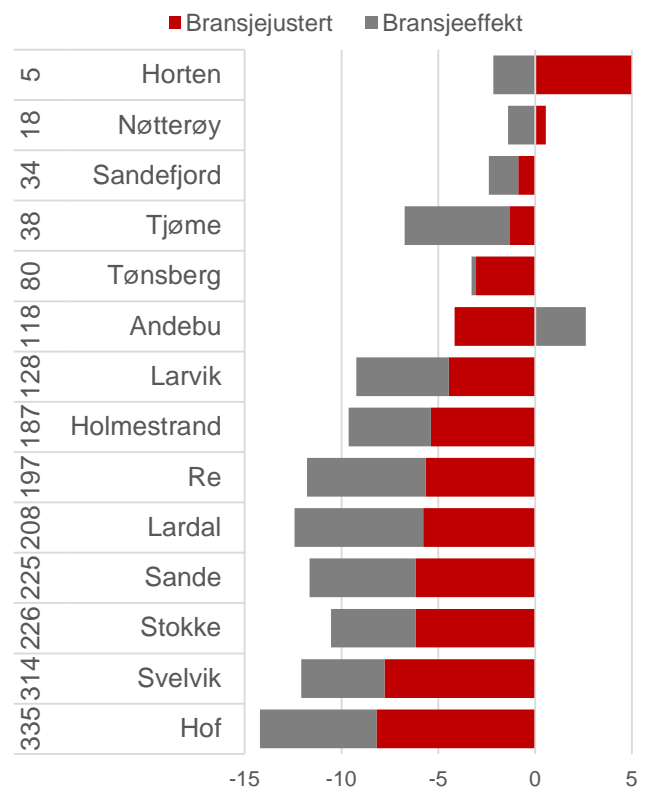
Ettersom det er store forskjeller mellom utdanningsnivå mellom bransjene, vil det være interessant å undersøke om de regionale ulikhetene mellom utdanningsnivå i næringslivet skyldes at bransjestrukturen er forskjellig. Det har vi gjort i den nederste figuren. Bransjeeffekten er beregnet gjennom å kalkulere hvilken andel ansatte med høy utdanning det ville vært dersom det var gjennomsnittlig utdanningsnivå i hver enkelt bransje, og deretter trekke fra næringslivets generelle utdanningsnivå.

I Vestfold er det bare Andebu som har en bransjesammensetning som tilsier et over gjennomsnittlig høyt utdanningsnivå i sitt næringsliv.

Når vi har regnet ut bransjeeffekten, kan vi også se om noen regioner har unormalt høyt utdanningsnivå når bransjeeffekten er trukket fra. Horten har et «unormalt» høyt utdanningsnivå i sitt næringsliv. Bare fire kommuner i Norge har et høyere bransjejustert utdanningsnivå. Også i Nøtterøy er andelen høyt utdannede høyere enn bransjestrukturen skulle tilsi.



Figur 64: Andel av ansatte med minst tre års høyere utdanning i ulike bransjer i Norge og Horten.



Figur 65: Avvik mellom regionenes utdanningsnivå i næringslivet og nivået i Norges næringsliv, dekomponert i bransjeeffekt og bransjejustert andel.

7. NæringsNM

NæringsNM er utviklet for å måle hvordan næringslivet presterer i ulike områder i Norge. For å måle næringsutviklingen i en kommune, ser vi på fire mål: Nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelseⁱⁱⁱ.

NæringsNM	Nyetableringer	<ol style="list-style-type: none"> 1. Etableringsfrekvens: Antall nyregistrerte foretak som andel av eksisterende foretak i begynnelsen av året 2. Bransjustert etableringsfrekvens: Basert på etableringsfrekvens, justert for effekten av bransjestrukturen 3. Vekst i antall foretak: Etableringsfrekvensen fratrukket nedlagte foretak
	Lønnsomhet	<ol style="list-style-type: none"> 4. Andel foretak med positivt resultat før skatt 5. Bransjustert lønnsomhet: Andel foretak med positivt resultat før skatt, justert for effekten bransjestruktur, bedriftens omsetning og alder. 6. Andel foretak med positiv egenkapital
	Vekst	<ol style="list-style-type: none"> 7. Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen (KPI) 8. Andel foretak med realvekst justert for bransjestruktur, bedriftens omsetning og alder. 9. Andel foretak med vekst i verdiskaping 10. Andel foretak med vekst i verdiskaping, justert for bransjestruktur, bedriftens omsetning og alder.
	Næringslivets størrelse	<ol style="list-style-type: none"> 11. Antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen

Nyetableringer i regioner og kommuner blir målt med tre indikatorer. Den første, etableringsfrekvens, måler antall nyregistrerte foretak i forhold til eksisterende antall foretak i begynnelsen av året. Bransjustert etableringsfrekvens er etableringsfrekvensen fratrukket virkningen av bransjestrukturen i regioner og kommuner. Denne indikatoren forteller oss om regionen har få eller mange etableringer når vi tar hensyn til at etableringsfrekvensen varierer mye mellom ulike bransjer. Den tredje indikatoren er vekst i antall foretak. Dette vil være etableringsfrekvensen fratrukket frekvensen av nedlagte foretak, samt innflyttede foretak fratrukket utflyttede.

Lønnsomheten i regionenes næringsliv blir målt med tre indikatorer. Den første er andel foretak med positivt resultat før skatt. I tillegg har vi målt andelen lønnsomme foretak justert for bransjestruktur, bedriftens omsetning og alder. Den tredje indikatoren er andel foretak med positiv egenkapital.

Vekst i regionene er målt med andel foretak med omsetningsvekst større enn prisstigningen. Også her har vi en indikator som justerer for bransjestruktur, omsetning og alder. Den tredje indikatoren er andel foretak av samtlige regnskapspliktige foretak på stedet som har vekst i verdiskapingen. Det er også en siste indikator der det er justert for forskjeller i bransjestruktur, omsetning og alder til foretakene.

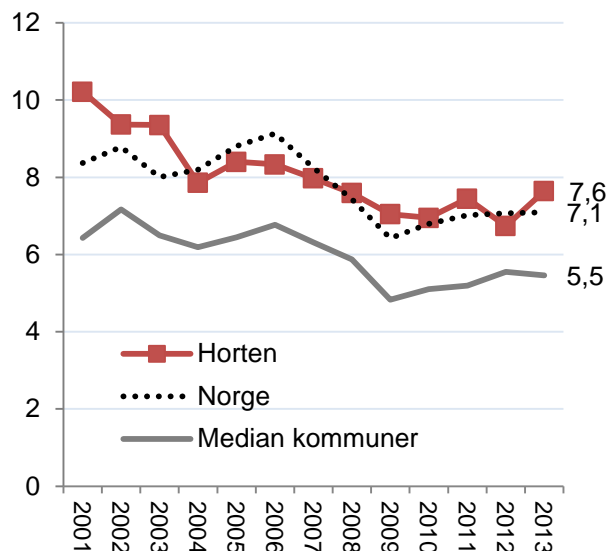
Indikatoren ”næringslivets størrelse” er antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen på stedet. For hver indikator rangeres både regioner og kommuner. Rangeringsnumrene legges så sammen innenfor hver gruppe. Til slutt summeres rangeringsnumrene for de fire indeksene nyetablering, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Regionen og kommunen som har lavest sum, kommer ut som vinner av NæringsNM.

Nyetableringer

Etableringsfrekvensen er antall nyetablerte foretak som prosent av antall eksisterende foretak i begynnelsen av året.

Etableringsfrekvensen i Norge har vært ganske høy i hele perioden fra 2001 til 2006, før den begynte å synke. I de siste årene har landets etableringsfrekvens ligget rundt sju prosent. Mediankommunens etableringsfrekvens er lavere enn landets fordi de store bykommunene drar opp gjennomsnittet mye.

Etableringsfrekvensen i Horten var høyere enn landets etableringsfrekvens fram til 2003. Etter det har etableringsfrekvensen i Horten vært nær etableringsfrekvensen i Norge, men i 2013 ble etableringsfrekvensen i Horten høyere.



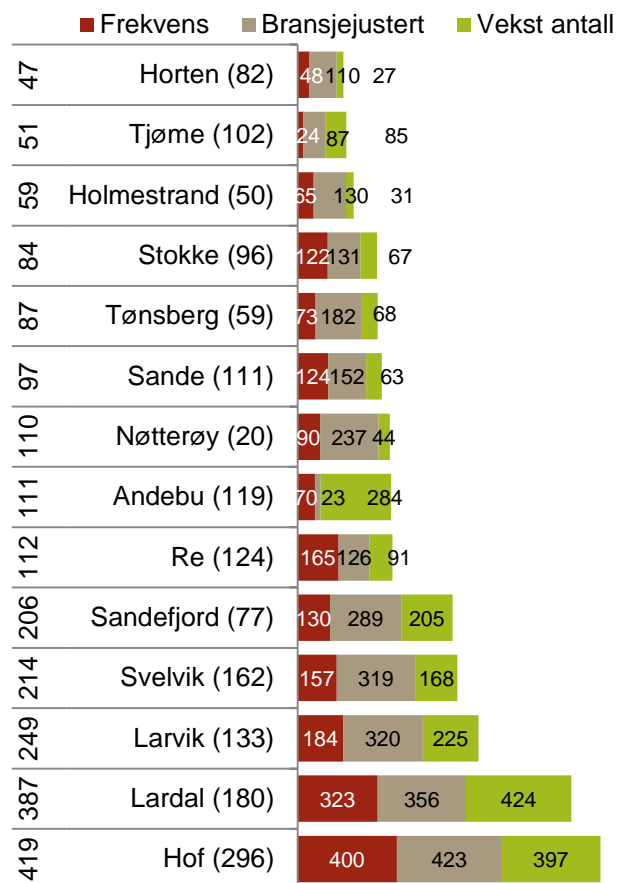
Figur 66: Etableringsfrekvensen i Horten, Norge og medianen av kommunene i Norge i perioden 2001-2013.

7.1.1 Etableringsindeksen for kommuner

Etableringsindeksen har tre indikatorer for nyetablering; etableringsfrekvensen, den bransjejusterte etableringsfrekvensen og vekst i antall foretak. Den bransjejusterte etableringsfrekvensen tar hensyn til bransjestrukturen, og måler etableringsfrekvensen bransje for bransje. Vekst i antall foretak er etableringsfrekvens fratrukket andel nedlagte foretak. Til sammen gir etableringsindeksen et godt bilde på etableringsaktiviteten i regionene.

I figur 67 ser vi hvilken rangering Horten har for de tre etableringsindikatorerne og for etableringsindeksen samlet.

Horten ble best av kommunene i Vestfold, og nummer 47 av 428 kommuner på etableringsindeksen i 2013, etter å blitt nummer 48 etableringsfrekvens, og nummer 110 for bransjejustert etableringsfrekvens og nummer 27 for vekst i antall foretak. Horten er nummer 82 av de 438 kommunene for de siste ti årene under ett.



Figur 67: Etableringsindeksen for kommunene i Vestfold, med rangeringsnummer for hver av indikatorerne. Rangering for etableringsindeksen er vist helt til venstre. I parentes er rangeringen for etableringsindeksen siste ti år.

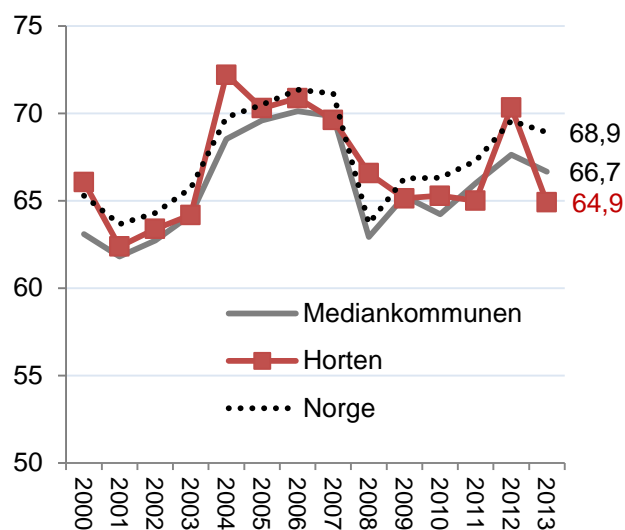
7.2 Lønnsomhet

Lønnsomheten i næringslivet måles som andel av foretakene med positivt resultat før skatt. Med denne metoden teller små og store foretak likt.

Lønnsomheten i norsk næringsliv var på topp i årene fra 2004 til 2007. I 2008 sank lønnsomheten brått, for deretter å stige de tre neste årene. I 2013 hadde 68,9 prosent av alle regnskapspliktige foretak positivt resultat før skatt, noe som var en liten nedgang fra 2012.

Horten har hatt en høy andel av foretak med positivt resultat før skatt i 2012, men i 2013 sank andelen ganske mye, og ble liggende under både Norges andel og mediankommunen.

I 2013 hadde 64,9 prosent av foretakene i Horten positivt resultat før skatt, mens Norge hadde 68,9, og gjennomsnittet for kommunene var 66,7 prosent.



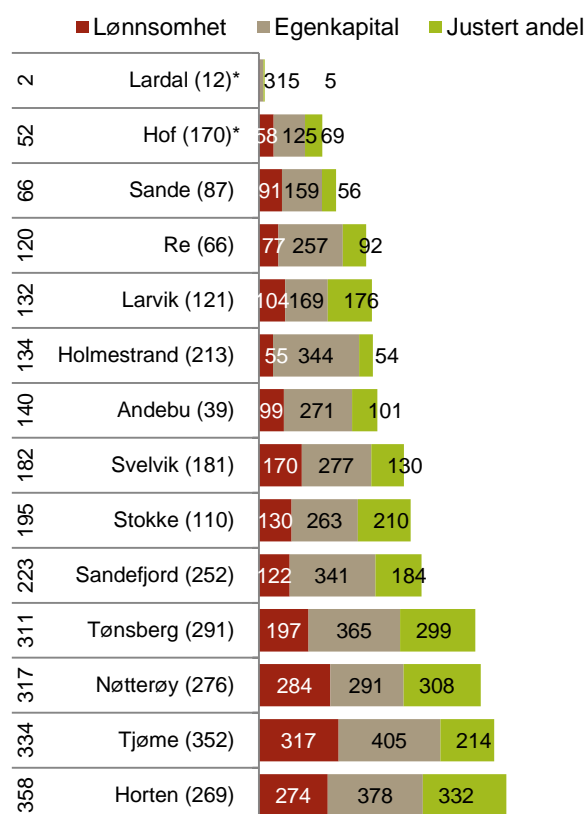
Figur 68: Prosentvis andel foretak med positivt resultat før skatt i Horten sammenliknet med Norge og medianen av kommunene i Norge i perioden 2000-2012.

7.2.1 Lønnsomhetsindeksen for kommuner

I figur 69 ser vi hvordan kommunene gjør det på lønnsomhetsindeksen i 2013. Lønnsomhetsindeksen er sammensatt av tre indikatorer; andel foretak med positivt resultat, andelen av foretak med positiv egenkapital, og andel lønnsomme foretak justert for bransje, størrelse og alder på foretakene.

Horten ble nummer 358 av 428 kommuner på lønnsomhetsindeksen for kommuner i 2013. Det var lavest av alle kommunene i Vestfold.

Horten skårer lavt på alle de tre lønnsomhetsindikatorerne. Den justerte andelen av foretak med positivt resultat er svak, og det viser at det ikke er strukturelle forklaringer til den lave lønnsomheten.

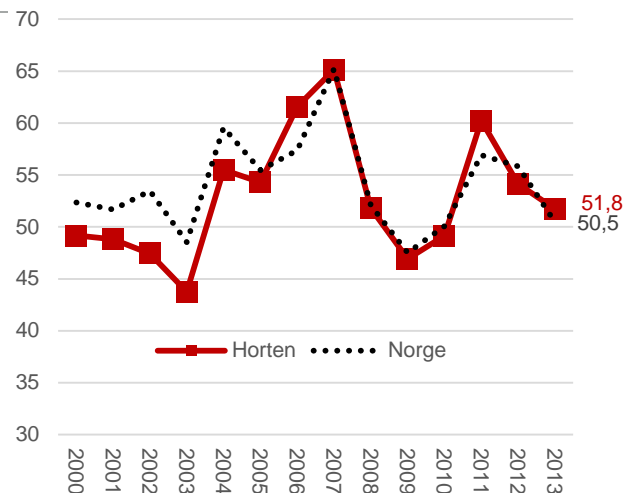


Figur 69: Lønnsomhetsindeksen for kommunene i Vestfold. Rangering blant landets 428 kommuner i 2013 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de tre lønnsomhetsindikatorerne vises i figuren.

7.3 Vekst

Andel vekstforetak i Norge var rekordhøyt i 2007, da 65,2 prosent av foretakene hadde omsetningsvekst høyere enn prisstigningen. Andel vekstforetak sank deretter dramatisk de to neste årene, og var på 47,5 prosent i 2009. Etter dette tok andelen vekstforetak seg opp, men falt ganske mye fra 2012 til 2013. I 2013 hadde 50,5 prosent av alle foretakene i Norge omsetningsvekst høyere enn prisstigningen.

51,8 prosent av foretakene i Horten hadde omsetningsvekst høyere enn prisstigningen i 2013, mot 50,5 prosent på landsbasis.



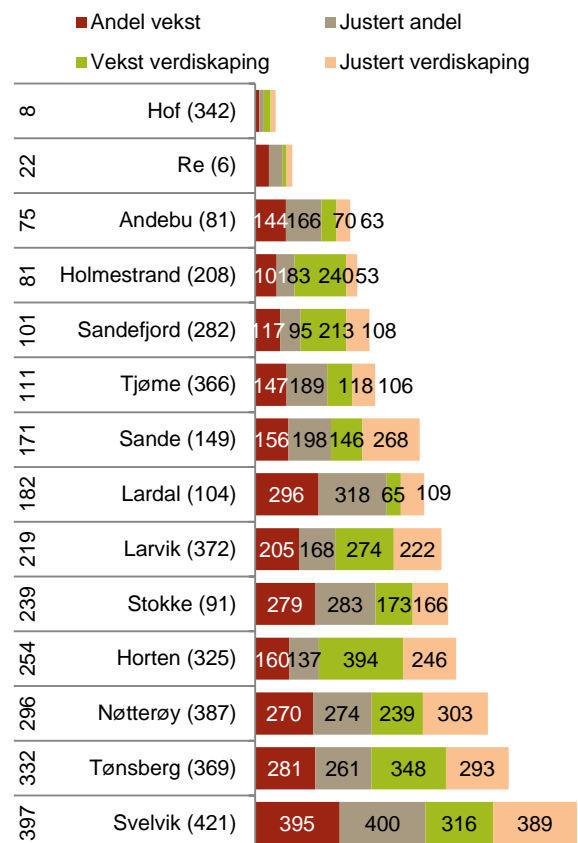
Figur 70: Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen i Horten og medianen av kommunene i Norge.

7.3.1 Vekstindeksen for kommuner

Vi måler veksten i næringslivet i kommunene ved hjelp av fire indikatorer. Den første indikatoren er andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen. Den andre indikatoren er andel vekstforetak, justert for foretakenes bransje, størrelse og alder. Den tredje indikatoren er andel foretak med vekst i verdiskapingen. Den siste er justert andel med vekst i verdiskaping. Den endelige vekstindeksen er basert på kommunenes rangering med hensyn til de fire vekstindikatorerne.

Horten skårer over middels på når det gjelder omsetningsvekst, men under middels når det gjelder vekst i verdiskaping, og ender opp med rangeringsnummer 254 av 428 kommuner.

Vekstindeksen varierer ganske mye fra år til år, og en skal dermed ikke legge så mye vekt på et enkelt år, men svært lave verdier på vekstindeksen over en tiårsperiode er et dårlig tegn. Horten har ganske svak plassering på vekstindeksen de siste ti årene, noe som også samsvarer med veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet.

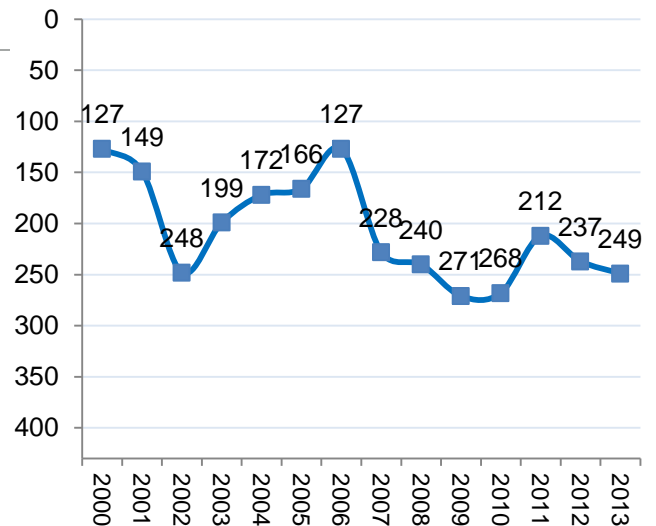


Figur 71: Vekstindeksen for kommunene i Vestfold. Rangering blant landets 428 kommuner i 2013 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de tre vekstindikatorerne vises i figuren.

7.4 NæringsNM i kommunene

NæringsNM er en rangering av kommuner, regioner og fylker basert på et sett med 11 indikatorer for nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Formålet er å komme fram til et mål som forteller hvordan næringslivet samlet sett gjør det i en kommune, region eller fylke. Telemarksforskning har utarbeidet NæringsNM for NHO de siste elleve årene.

Figur 72 viser plasseringen til Horten i årene 2000-2013. Horten kom på 249. plass i 2013, en svak forverring fra plassering årene før.

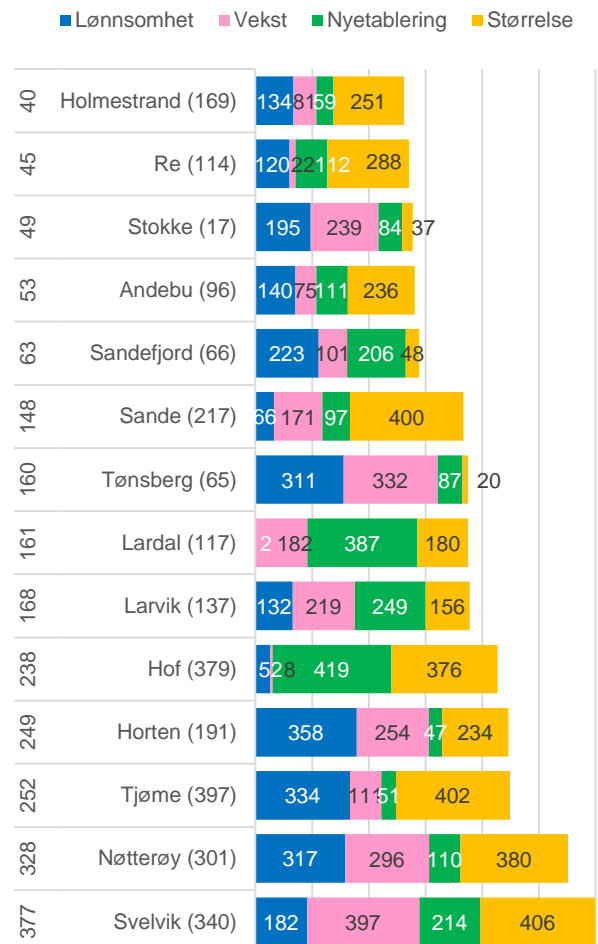


Figur 72: Rangeringen til Horten i NæringsNM i perioden 2000-2013.

7.4.1 Kommunene i Vestfold

De fleste kommunene i Vestfold gjorde det bedre enn middels i NæringsNM, med Holmestrand, Re og Stokke inne blant de 50 beste kommunene i landet. Stokke har gjort det best av Vestfoldkommunene de siste ti årene.

Horten med sin 249. plass ble fjerde sist av kommunene i Vestfold. Horten gjorde det bra med hensyn til nyetableringer, men under middels for de tre andre indikatorene.



Figur 73: NæringsNM for kommunene i Vestfold. Rangering blant landets 428 kommuner i 2012 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de fire indeksene vises inni figuren.

ⁱ Bransjeinndelingen tar utgangspunkt i registerdata for arbeidssted, med tilhørende NACE på 5-siffernivå. Fullstendig oversikt finnes på [\(link\)](#)

ⁱⁱ Vi baserer oss å at sysselsettingsandelene innenfor hvert årstrinn er konstant, og har brukt SSBs middelframskrivning om antall personer i alle årstrinn hvert år til 2040.

ⁱⁱⁱ Alle tall for nyetableringer, vekst og lønnsomhet baserer seg på data som Telemarkforskning har fått levert fra Brønnøysundregistrene.